

Flamingo's van dag tot dag 2007-2015

In de rubriek “Actueel” op de webpagina www.flamingosinnederland.info, verzorgd door Joop Treep, werd het wel en wee van de in West-Europese wateren levende flamingo's gevolgd. Al naar gelang de gebeurtenissen werden met langere of kortere tussenpozen nieuwe berichten geschreven. In dit pdf-document leest U (onverkort) de berichten over de flamingo's uit de jaren tussen 2007 en 2015.

Na 2015 worden er op “Actueel” geen nieuwe aanvullingen meer gepubliceerd. “Actueel 2015” was het laatste berichtjaar. Op alle artikelen op deze webpagina, dus ook op “Actueel” berust copyright © en overname is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever. Bij citaties altijd vermelden: Joop Treep, Assen, www.flamingosinnederland.info.

Winter 2006/2007

Gewoonlijk overwinteren de West-Europese flamingo's in de Delta in zuidwest Nederland, met name in het Volkerakmeer. Deze winter zocht echter ongeveer de helft van de flamingo's het bekende winterkwartier niet op, maar bleef over in het Veluwemeer. De zachte winter met maar heel weinig vorst zal daarvoor zeker een reden zijn geweest. In het Veluwemeer kunnen flamingo's in de wintermaanden blijkbaar ook genoeg voedsel vinden. Flamingo's kunnen heel goed tegen vrieskou, maar moeten altijd open water met voldoende voedsel erin tot hun beschikking hebben.

21 april 2007

In augustus 2003 werd in het Grevelingenmeer een Kleine Flamingo (*Phoeniconaias minor*) gezien met een rode ring waarop de letters CG. Pogingen om de herkomst van deze vogel te achterhalen liepen op niets uit. In januari 2006 baarden twee Kleine Flamingo's op en bij het eiland Ameland behoorlijk wat opzien in de Nederlandse pers. Eén van hen werd gezien op een plasje op het eiland. Aan de linkerpoot droeg hij twee ringen; een rode met letters CG boven het "knetje" en een tweede kleinere metalen ring boven de zwemvlies. Een tweede Kleine Flamingo zonder ringen werd gezien op de strekdam van de haven in Holwerd, de plaats vanwaar de veerboot naar Ameland vertrekt. Later die maand werden de twee flamingo's gezien nabij Peasens aan de Friese waddenkust en verderop in het jaar werden meerdere malen twee Kleine Flamingo's gemeld van het wad bij Zwarte Haan. N.a.v. publicatie van bovenstaande liet het Paradisio Zoological Parc uit België weten dat een Kleine Flamingo met rode ring en letters CG was weggevoerd in juli 2002.

Op 11 april 2007 meldden waarnemers van de Grote Flamingokolonie in de Laguna de Fuente de Piedra (ca. 50 km. noordelijk van Malaga in Zuid Spanje) de aanwezigheid aldaar van twee Kleine Flamingo's, waarvan er één een rode ring droeg aan de linker tibia. Het leek zo'n mooie ontknoping: Kleine Flamingo CG vloog na zijn ontsnapping uit Belgische gevangenschap naar het Grevelingenmeer, was enige jaren later op Ameland en in het voorjaar van 2007 in Spanje. Het werd allemaal weer een stuk onzekerder toen op 21 april op waarneming.nl gemeld werd dat zich al enige tijd op de Boschplaat twee Kleine Flamingo's ophielden. Helaas geen melding van eventuele ringen erbij. Zijn het de flamingo's van Ameland, of waren die al eerder naar Spanje vertrokken en hadden de

meldingen van 2006 betrekking op weer twee andere Kleine Flamingo's die nu op Terschelling bivakkeren? Kleine Flamingo's blijken in onze omgeving heel goed te kunnen overleven. De zeer strenge winter van 1995/1996 werd door twee Kleine Flamingo's in het Grevelingenmeer goed doorstaan.

april 2007

Voor het eerst sinds jaren ontbreekt in de flamingo-groep in het Zwillbrocker Venn de enige Caribische Flamingo. Omstreeks half maart werd zij nog waargenomen aan de Hellegatsplaten vanuit kijkhut De Kluut. Ze was op dat moment mooi oranje-rood van kleur, na de rui die ze in het winterkwartier had door-gemaakt. Het is tot nu toe onbekend wat er met haar gebeurd is.

Heeft ze misschien een ongeluk gehad? Een sterven als gevolg van ouderdom ligt niet voor de hand. Als heel jonge vogel (ze had nog wat donkere veren aan de hals) presenteerde ze zich in 1995 in het Zwillbrocker Venn, waar ze al snel een paar vormde met een andere Caribische Flamingo, die voor het eerst in 1994 in het Venn te zien was. Het paar broedde samen een ei uit, maar het jong bleef maar enige dagen in leven. Enige jaren daarna verdween het mannetje. Na enig uitproberen met een Chileense Flamingoman, koos ze uiteindelijk voor een Grote Flamingoman. Samen broedden zij in de afgelopen jaren enige malen een ei uit en brachten jongen groot.

Hoewel het positief is dat aan deze vorm van bastaarderding hiermee een eind is gekomen, zal ze toch door velen gemist worden. Ze was zich de status van bijzondere vogel zeer bewust, en gedroeg zich tegenover de andere flamingo's soms echt als de baas. Samen met de oranje-rode kleur leidde dat tot de benaming "de koningin".

De "koningin" en haar Caribische partner bewezen door het overleven in de strenge winters 1995/1996 en 1996/1997 dat ook Caribische Flamingo's het Nederlandse vriesweer heel goed kunnen doorstaan.

april 2007

In 2003 kroop in het Zwillbrocker Venn een Grote Flamingokuiken uit het ei, dat vóór het uitvliegen een ring om de poten kreeg met het ringnummer ZV15. Direct na het verlaten van het broedgebied, zette de jonge flamingo koers naar Frankrijk. Na een kort verblijf in het noorden van dat land, zakte hij later af naar een natuurreservaat in de monding van de Gironde (nabij Bordeaux). Ook in de winter van

2004/2005 werd hij in die streek gezien. Daarna werden er geen waarnemingen meer ontvangen. Dit jaar is ZV15 als vierjarige vogel teruggekeerd in het Zwillbrocker Venn. Het blijkt een vrouwtje te zijn en ze is bij de heren in trek. Er werden al diverse paringen met haar waargenomen. Dat ze nog jong is, kan men zien aan de nog wat grijze kleur van de hielgewrichten (de "knetjes").

Behalve ZV15 is er dit jaar nog een ander vrouwtje Grote Flamingo naar het Zwillbrocker Venn gekomen. Gezien de kleuring van de poten is het een vogel van 3 á 4 jaar oud. Ze draagt geen ring, en kwam bijna zeker niet in de Zwillbrocker broedkolonie uit het ei. Een ander lid uit de broedkolonie, een Grote Flamingowijfje met ringnummer ZV22, werd ook niet in de broedkolonie geboren. Zij werd op 1 januari 2001, na te vroeg ingetreden rui waardoor ze een paar slagpennen miste, als tweejarige vogel opgenomen op Ameland en opgevangen in het vogelasiel in Anjum. Later dat jaar werd ze, met ring, weer losgelaten. Enige tijd later sloot ze zich aan bij de West-Europese populatie.

Er worden de laatste jaren vaker jonge, ongeringde Grote Flamingo's in Nederland waargenomen. Is er misschien een solitair flamingopaar dat op een, tot nu, onbekende plaats broedt en jongen grootbrengt?

26 april 2007

Massaal keerden de flamingo's van de West-Europese populatie in de afgelopen weken terug naar de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Op 23 april werden er 50 flamingo's geteld. Dat zijn er veel meer dan ooit tevoren. Het hoogste aantal stond tot nu toe op 40 flamingo's en dat aantal dateerde uit het jaar 1996.

Het eerste ei werd met Pasen gelegd (omstreeks 8 april). Dat was ongekend vroeg. Nooit eerder legden flamingo's in het Zwillbrocker Venn hun eieren vóór 15 april. Meestal leggen ze in de laatste week van april. Pas op 23 april werd dit jaar het tweede ei waargenomen. Op 23 april waren nog niet alle paren al gevormd; er werd af en toe nog gebaltst. In de komende weken zal moeten blijken hoeveel paren er dit jaar aan het broeden mee zijn gaan doen.

Veel jonge flamingo's die in 2005 en 2006 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen, zijn dit jaar met de oudere vogels naar de broedplaats meegekomen. Van de 14 jonge flamingo's die in deze twee jaren uitvlogen, zijn er 12 mee teruggekomen, een bijzonder hoog overlevingspercentage.

Gewoonlijk blijven jonge flamingo's in de eerste twee jaren na het uitvliegen gedurende de zomer in de Delta. Dit verklaart wel enigszins het hoge aantal flamingo's dat nu in het Zwillbrocker Venn te zien is.

26 mei 2007

Het gaat dit jaar niet goed met het broeden van de flamingo's in het Zwillbrocker Venn. Op 4 mei werd een eerste kuiken waargenomen. Het ei was waarschijnlijk nog vóór Pasen gelegd, want het uitbroeden van een flamingo-ei kost ca. 30 dagen. Maar na die

dag is het kuiken niet meer gezien. Het nest werd verlaten. Ook alle andere nesten werden verlaten. Er blijkt voortdurend verstoring op het broedeiland plaats te vinden. Hoewel nog niet officieel vastgesteld, is het bijna zeker dat het gaat om predatie van een vos/vossen. De broedende kokmeeuwen vliegen dan in grote zwermen op en blijven langdurig in de lucht; de flamingo's vluchten het water in. Maar sommige van hen bleken toch te laat gevlucht te zijn. Er zijn al drie dode flamingo's waargenomen. Een deel van de flamingo's heeft inmiddels het broedterrein weer verlaten. Er zijn groepjes signaleerd in het Veluwemeer en aan de Steile Bank.

Toch proberen de flamingo's het steeds opnieuw weer. Nog regelmatig worden hernieuwde balts en copulaties gezien. Er worden nieuwe nesten gebouwd en op 20 mei bleek in één van die nesten al weer een ei te liggen. Als er dit jaar jongen uit het ei komen, zal het beduidend later worden voor ze uit zullen vliegen dan gewoonlijk het geval is.

Op dit moment is het nog niet duidelijk of de beheerder van het terrein, het Biologische Station in Zwillbrock, maatregelen gaat nemen tegen de verstoring van de broedvogels op het broedeiland en welke dat dan zullen zijn. Ook tussen 1996 en 2000 was er veel verstoring van de broedende meeuwen, flamingo's en andere vogels op het eiland. Na het verwijderen van een deel van de biezenpollen aan de achterzijde (zuidzijde) van het eiland, die een soort landbrug naar de oever vormden, en het plaatsen van een raster waarop in het broedseizoen elektrische spanning staat, dacht men het probleem overwonnen te hebben. De flamingo's hadden inmiddels zo hun eigen maatregelen genomen: Sinds 2001 bouwden ze niet langer de bekende modernestten op de oever van het eiland, maar hoogden ze aan de noordzijde wat verder van de oever in het water staande biezenpollen met modder op tot bruikbare nesten. Tussen 2001 en 2006 werd er weer met succes gebroed.

30 juni 2007

Verheugend nieuws uit de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn: Sinds 22 juni is er weer een flamingo-kuiken in de kolonie. Op mogelijk zes of zeven verdere nesten zitten nog flamingo's te broeden. Vanuit de uitzichtshut aan de noordzijde van het water die recht tegenover de broedkolonie is gesitueerd, kan duidelijk worden gezien dat er in één van de nesten een ei ligt. De andere nesten zijn helaas niet zo goed te zien omdat het riet inmiddels flink is opgeschoten en het inzicht belemmert. Het gedrag van de op de nest zittende flamingo's duidt er echter wel op dat ze broeden op een ei of misschien zelfs al een kuiken hebben. Ze gaan af en toe staan, frunniken wat in de nestholte (keren van het ei?) en gaan dan vervolgens met schurkende bewegingen weer zitten, zoals vogels dat doen die op hun ei gaan zitten.

Gezien de problematische gang van zaken tot nu toe, is het natuurlijk niet opportuun om nu al op het eiland in de nesten te gaan kijken. Er zal dus nog even

afgewacht moeten worden hoeveel jongen er uiteindelijk zullen komen dit jaar.

Mogelijk is er een antwoord op de vraag wat er is gebeurd met de ene Caribische Flamingo in de West-Europese populatie, die zich dit jaar voor het eerst in dertien jaar niet in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn liet zien. Op 29 mei j.l. werd er een waarneming doorgegeven van een tweetal flamingo's in het zuidelijke deel van de Jadebusen in Noord Duitsland (het water tussen Wilhelmshaven en Bremerhaven). Het zou volgens de waarnemers een Caribische Flamingo en een Grote Flamingo betreffen.

Tijdens een bezoek aan de Camargue in Zuid Frankrijk zag ik op 17 mei j.l. langs de weg in een groepje van ca. 20 Grote Flamingo's een enkele Chileense Flamingo die daar doodgemoedereerd voedsel stond te zoeken. In het verleden zijn er vaker Chileense Flamingo's in dit gebied gezien. Ze hebben er zelfs gebroed en jongen groot gebracht (zie: **CÉZILLY, F. & JOHNSON, A.R.** (1992), Exotic Flamingos in the Western Mediterranean Region: A Case for Concern? **Colonial Waterbirds** 5(2): 261-263. DeLeon Springs FL.: Colonial Waterbirds Group).

Natuurlijk komt de vraag op in hoeverre er contact bestaat tussen de Chileense Flamingo's in de Camargue en de Chileense Flamingo's in West Europa. En of er contact bestaat met een tweetal Chileense Flamingo's dat sedert een paar jaar in Zuid Duitsland in de omgeving van München wordt waargenomen en dat daar verleden jaar (vergeefs) probeerde een ei uit te broeden.

14 juli 2007

Uiteindelijk lijkt het dit jaar toch nog goed te komen met de flamingobroedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Gedurende de afgelopen drie weken zijn er minimaal vier kuikens uit het ei gekropen en er wordt nog steeds op vier nesten gebroed. Mogelijk komen er in de komende dagen nog een paar kuikens bij.

De jonge vogels zullen wat later uitvliegen dan in de voorgaande jaren het geval was. Als het weer niet al te zeer tegen zit, moeten ze er in kunnen slagen om tijdig (ca. 90 tot 100 dagen na het verlaten van het ei, het is dan al half oktober) het Venn te verlaten. Jonge flamingo's kunnen normaliter goed vliegen met 75 á 80 dagen, maar we hebben het in de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn nog niet meegemaakt dat ze vóór de 80e dag de broedplaats blijvend verlieten.

Het aantal volwassen flamingo's in het Zwillbrocker Venn is al enige weken erg laag. Er worden hooguit 10 vogels geteld. Dat betekent dat de broedende vogels wel op het nest worden afgewisseld door hun partners, maar dat er door hen op andere plaatsen voedsel wordt gezocht. Op dit moment worden er regelmatig groepjes flamingo's gesignaleerd op het Veluwemeer, het Ketelmeer, het Lauwersmeer en aan

de Steile Bank. Ook elders op de wereld blijken er soms flinke afstanden te liggen tussen de broedplek en de plaatsen waar de broedende c.q. jongen verzorgende flamingo's gaan foerageren.

26 juli 2007

De flamingokuikens in het Zwillbrocker Venn hebben zich verzameld in de gebruikelijke crèche. Er blijken zes kuikens te zijn, met een geschatte leeftijd van twee tot vijf weken. Er zitten geen flamingo's meer op nesten te broeden, dus het nu bereikte aantal zal niet meer toenemen. Maar al met al is dit helemaal geen slecht resultaat na de desastreuze start van het broedseizoen.

Het toezicht in de crèche lag vandaag in handen van twee volwassen vogels: een Chileense en een Grote Flamingo. De Grote Flamingo had het ringnummer ZV22 (zie bericht april 2007). Het jongste kuiken zocht bij ZV22 beschutting onder de vleugels en werd daarna ook door haar gevoed. ZV22 vond mogelijk haar kuiken nog te jong om zonder ouderlijk toezicht in de crèche achter te laten.

Voor zes kuikens zijn minimaal twaalf ouders nodig, maar in het Zwillbrocker Venn waren vandaag slechts vijf volwassen vogels aanwezig. De andere ouder-vogels zoeken, zoals bij flamingo's op de hele wereld gebruikelijk is, voedsel op andere plaatsen. Omdat flamingo's bij voorkeur 's nachts vliegen is er van de vliegbewegingen tussen het Zwillbrocker Venn, het Veluwemeer, het Ketelmeer en de Steile Bank weinig te merken. Maar men kan er van verzekerd zijn dat de constellatie van de groepjes flamingo's die op die plaatsen gezien worden, voortdurend wisselt.

Het ringen van de jonge flamingo's zal plaats vinden in de laatste week van augustus. Ze hebben dan een leeftijd tussen zes en negen weken. Ze zijn nog te jong om weg te kunnen vliegen en oud genoeg om calamiteiten bij het ringen zo gering mogelijk te maken. Voor verdere inlichtingen over het ringen kan met Joop Treep contact worden opgenomen.

28 juli 2007

In Nederland worden in het wild al gedurende enige tientallen jaren vier verschillende flamingovormen waargenomen. De Grote, de Chileense en de Caribische Flamingo's van het geslacht *Phoenicopterus* sluiten zich in gemengde leefgroepen aan. De Kleine Flamingo's van het geslacht *Phoeniconaias* worden in onze omgeving zelden in het gezelschap van de andere flamingo's gezien.

Dat heeft ongetwijfeld te maken met het verschil in voedsel dat door beide flamingovormen gegeten wordt. Want op de meren in Oost Afrika en in de moerassen van Rann Van Kutch in India komen Grote en Kleine Flamingo's door elkaar voor. Ze broeden af en toe zelfs in gemengde kolonies. Voor beide vormen is er in die gebieden voldoende voedsel te vinden. Ze treden daarbij niet als voedselconcurrenten van elkaar op. Kleine Flamingo's eten alleen minuscule algen (maat <0,8 mm); de *Phoenicopterus*-

flamingo's zijn alleseters en verwerken voedsel in de maat 0,6 tot 6 mm.

Tot nu toe werden af en toe Grote en Kleine Flamingo's gelijktijdig op het wad bij Zwarte Haan gesignaleerd. Opmerkelijk is het dat zowel verleden jaar als dit jaar gedurende een korte periode een Kleine Flamingo in het voorjaar het Zwillbrocker Venn aandeed. En eind juli werd gedurende een paar dagen een Kleine Flamingo aan de Steile Bank gezien, terwijl daar ook een groep *Phoenicopterus*-flamingo's aanwezig was.

26 augustus 2007

Op vrijdagmorgen 24 augustus werden de zes flamingokuikens die dit jaar in het Zwillbrocker Venn uit het ei kropen, geringd.

Voor deze operatie waren twintig deelnemers uit Duitsland en Nederland bij het Biologische Station in Zwillbrock bijeengekomen. De Nederlandse deelnemers waren afkomstig uit Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Limburg en Zuid Holland.

Onder ideale weersomstandigheden, lichte bewolking, geen wind, temperatuur ca. 20 °C, gingen de vangers in twee groepen vanaf twee zijden het water van de Lachmöwensee in. Het water in de plas stond, als gevolg van de vele regen van de laatste weken, beduidend hoger dan gewoonlijk het geval is, en het lopen viel voor de deelnemers daarom niet mee. Sommige werden tot borsthoogte nat.

De jonge flamingo's stonden in gezelschap van twee volwassen Chileense Flamingo's bij het broedeiland in het water. Bij het naderen van de mensen vlogen de volwassen vogels weg (ze lieten zich verder niet meer zien) en de jonge vogels probeerden te ontkomen door in de richting van de noordoever van de plas te zwemmen. Ze bleven daarbij als groepje dicht bijeen. Dit natuurlijke gedrag van de dieren maakte het de vangers echter gemakkelijker ze in te sluiten en in handen te krijgen. Niet ver van de uitzichtshut aan de noordoever konden de jonge vogels worden opgepakt. Als service aan de meegekomen en toevallige toeschouwers werden daar toen de ringen aan de poten van de jonge flamingo's aangebracht. Ieder jong kreeg aan de ene poot een brede rode kleurring met daarop twee letters (ZV) en twee cijfers, en aan de andere poot een smalle metalen ring met ingegraveerd nummer die was afgegeven door de bevoegde Duitse ringinstantie. Bovendien werden van alle zes jonge dieren enige veren afgenomen, om aan de hand daarvan het geslacht te kunnen bepalen. Dat is van belang voor toekomstig onderzoek, bijvoorbeeld bij het copulatiegedrag en de paarvorming.

Alle zes jonge vogels zagen er goed gezond uit. De leeftijden werden geschat op zes à negen weken. Het is moeilijk om op deze jeugdige leeftijd al met 100% zekerheid te zeggen tot welke soort ze behoren, maar naar de aard der kenmerken (Chileense Flamingo's hebben ook als kuiken al een kortere dikkere hals en een dikkere kop dan Grote Flamingo's) werden vijf

van hen als Chileense en één als Grote Flamingo gedetermineerd.

Vóór half twaalf konden de jonge flamingo's weer als groepje in het water worden vrijgelaten. Ze zwommen snel weer weg en toonden niet dat het menselijk ingrijpen hen kwaad had gedaan. Regelmatig wordt de vraag gesteld of dit ringen niet vreselijk veel stress bij de jonge vogels veroorzaakt. Het ringen van flamingo's in het Zwillbrocker Venn heeft nu zestien maal plaats gevonden en is tot nu toe altijd zonder calamiteiten verlopen. Aan jonge vogels is nooit gezien dat ze er nare gevolgen van over hielden. De meeste geringde flamingo's zijn later ook uitgevlogen. Van het ringen van de jonge flamingo's op 24 augustus zijn door veel mensen foto's en filmpjes gemaakt. Er zijn fotoseries ontvangen van Klaske Brandenburg, Vincent Gustings en Peter Huijskes.

14 september

Nog steeds gaat het goed met de zes jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn, die daar drie weken geleden werden geringd. Het oudste jong is nu zo'n twaalf weken oud en zou er ongeveer aan toe zijn om te kunnen vliegen. In de komende weken zullen de jongen naar verwachting (individueel of in kleine groepjes) het Venn gaan verlaten. Ze zullen dan waarschijnlijk eerst opduiken in het Veluwemeer en aan de Steile Bank voordat ze later in het najaar met de hele flamingogroep naar de Delta vertrekken om daar te gaan overwinteren.

Willy Smeenk maakte het afgelopen jaar een leuke serie foto's in het Zwillbrocker Venn van de flamingo's; van hun aankomst in het voorjaar tot heden.

19 oktober 2007

Opnieuw wat minder goede berichten over de flamingo's. Nadat de zes jongen van dit jaar eind augustus werden geringd, zag het er gedurende de daarop volgende vier á vijf weken goed uit. Alle zes jongen ontwikkelden zich voorspoedig. Regelmatig werden oudere vogels in het Zwillbrocker Venn gezien die hun jongen daar kwamen voeren. Eind september werd gezien dat alle zes jongen al driftig met de vleugels zwaaiden en het vliegen schenen te oefenen.

Maar nu, drie weken later, lijken ze nauwelijks verdere vorderingen te hebben gemaakt. En op 17 oktober werd één van de jonge vogels dood drijvend op het water aangetroffen. Ook één van de andere zag er de dag erna niet erg kwiek uit.

Waarschijnlijk is het moment waarop de flamingo's dit jaar zijn gaan broeden toch te laat geweest. En ook leek de voedseltoestand in het Venn slechter dan in eerdere jaren. Mogelijk heeft de vele regen, die tot hoge waterstanden leidde, de spoeling letterlijk te dun gemaakt. Er vindt dan een te grote verdunning van de voedseldeeltjes in het water plaats en het kost de flamingo's dan te veel tijd om voldoende voedsel

bijeen te halen (zie daarover ook het opstel: "Periodieke Massasterfte onder Kleine Flamingo's in Oostelijk Afrika").

De meeste volwassen vogels waren dit jaar al vroeg uit het Zwillbrocker Venn vertrokken en de jonge flamingo's werden al snel grotendeels door hun ouders alleen achter gelaten, terwijl die ouders zelf elders voedsel gingen zoeken. Misschien was ook op die andere plaatsen de hoeveelheid voedsel niet erg goed en hebben mogelijk enige ouders het op een bepaald moment maar opgegeven hun jongen in het Venn te bezoeken of hebben ze het aantal bezoeken gereduceerd. Het is immers een behoorlijke energie-investering om telkens tussen het Veluwemeer of de Steile Bank en het Zwillbrocker Venn op en neer te vliegen. Het voortdurend verplaatsen tussen Ketelmeer, Steile Bank en Veluwemeer van de flamingogroep gedurende de afgelopen maanden wijst erop dat de vogels zich deze zomer niet erg op hun gemak voelden.

Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de wel heel langzame ontwikkeling van de jongen. Normaliter zouden ze, met een leeftijd rond de honderd dagen, allang goed moeten kunnen vliegen.

Ook in de tachtiger jaren van de vorige eeuw is het meermaals voorgekomen dat tot ver in oktober nog jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn aanwezig waren. De flamingo's gingen in die jaren pas broeden in de loop van mei of juni. Meerdere malen zijn toen jonge flamingo's opgenomen en naar dierenparken gebracht. Het overlevingspercentage van die vogels is echter heel laag geweest en er is toen besloten geen jonge flamingo's meer naar dierenparken te brengen en de natuur zijn loop te laten hebben. De flamingo's hebben in de negentiger jaren van de vorige eeuw en in de eerste jaren van deze eeuw zelf maatregelen genomen om het te laat volwassen worden van hun jongen te voorkomen: ze zijn steeds vroeger gaan broeden.

En met succes. In de afgelopen twee jaren bijvoorbeeld vlogen alle in het Venn geboren jongen uit en de meeste overleefden ook de eerste winter. Van andere plaatsen in de wereld is het bekend dat soms de helft of meer van de jonge flamingo's het niet eens redt tot het uitvliegen. Hoe vervelend het ook is dat er jonge dieren dood gaan vóór ze volwassen worden, het is wel de normale gang van zaken in de natuur. Mogelijk lukt het toch nog een aantal van de jonge flamingo's het Zwillbrocker Venn vliegend te verlaten voor de winter invalt.

11 november 2007

Gelukkig lijkt het nu toch goed te komen met de vijf nog levende jonge flamingo's. Ze zijn inmiddels allemaal uitgevlogen van het Zwillbrocker Venn waar ze uit het ei kwamen.

Twee van hen werden de afgelopen week gezien in een flamingogroep op het Veluwemeer; de andere drie verblijven al enige tijd in de Rammelwaard ten noordwesten van Zutphen.

De flamingo's blijken zich nog steeds niet aaneen te hebben gesloten in een grote groep zoals dat gewoonlijk het geval is in het najaar. Meestal vindt die groepering plaats aan de Steile Bank, maar dit jaar wordt van die plek maar weinig gebruik gemaakt door de flamingo's. Het lijkt erop dat er, evenals vorig jaar, een splitsing in de gelederen is opgetreden: De helft van hen liet zich eind oktober al zien in het Volkerakmeer, de plaats waar gewoonlijk wordt overwinterd. De andere helft (met de ouders van de jongen??) verblijft nog in het Veluwemeer.

8 februari 2008

In het tweede weekend van januari verbleef het grootste deel van de West-Europese flamingopopulatie nog in het Volkerakmeer, de van ouds bekende overwinteringsplaats van deze groep vogels. Er werd een aantal van 46 flamingo's geteld in een groep nabij de Philipsdam. Maar al spoedig hierna begon hun aantal af te nemen.

Op 31 januari werden de eerste negen flamingo's (bijna zeker alle van de Chileense soort) al weer gezien in het Zwillbrocker Venn. Op 6 februari werd vervolgens een groep van 11 flamingo's waargenomen op het Veluwemeer. Het waren echter niet dezelfde flamingo's die Zwillbrock enige dagen daarvoor hadden aangedaan, want tien van deze vogels waren Grote Flamingo's.

Het ziet er naar uit dat het betrekkelijk milde weer van de laatste weken een flink deel van de flamingo's ertoe verleid heeft het winterkwartier al weer te verlaten en naar het oosten te trekken.

Opmerkelijk is dat de Chileense en de Grote Flamingo's zich dit jaar daarbij (waarschijnlijk tijdelijk) naar soort hebben opgedeeld. De Chileense en de Grote Flamingo's vormen gewoonlijk een gemengde populatie die een gezamenlijke broedplaats heeft in het Zwillbrocker Venn.

Meestal wordt er gebaltst in gemengde groepen, en worden de nesten in een gezamenlijke broedkolonie gebouwd. Af en toe vindt er paarvorming plaats tussen leden van de verschillende soorten. De jonge flamingo's van beide soorten verblijven gewoonlijk in een gezamenlijke crèche.

In 1993 was de broedkolonie echter duidelijk opgedeeld in twee subgroepen: Aan de ene zijde van een breed pad naar het water broedden zes paren Grote Flamingo's, aan de andere zijde hadden zes paren Chileense Flamingo's en een gemengd paar hun (duidelijk lagere) nesten gebouwd. Na het verlaten van de nesten verzamelden zich alle jongen echter in één crèche.

In 1996 werd waargenomen dat de verschillende flamingosoorten, voorafgaande aan de nestbouw, gescheiden van elkaar baltsten in het Zwillbrocker Venn. Dit duidt erop dat de twee flamingosoorten elkaar wél als familie herkennen, maar ook door hebben dat ze van verschillende soorten zijn. De gemengde paren zouden kunnen ontstaan omdat de

keuze binnen de eigen soort in deze, voor flamingo's wel zeer kleine, populatie als te beperkt wordt ervaren.

Nadat de jongen van 2007 in oktober waren uitgevlogen, zijn er van andere plaatsen verschillende meldingen van hen geweest. In januari werden er twee gezien in de grote groep op het Volkerakmeer, er werden er twee boven zee vliegend waargenomen aan de noordkust van Schouwen-Duiveland bij de Brouwersdam, en eind januari/begin februari verbleven er twee van hen meerdere dagen in een polder langs het Kanaal van Gent naar Terneuzen in Zeeuws-Vlaanderen.

In januari werd bij verschillende waarnemingen aangegeven dat er een Caribische Flamingo in de gemengde flamingogroep zou verblijven. Het is echter niet duidelijk of deze vogel het Caribische wijfje is dat sinds maart 2007 niet meer positief geïdentificeerd werd, of dat het de enige overgebleven nakomeling (uit 2005) uit haar mesalliance met een Grote Flamingo is. Dit dier heeft een egaal donkerroze hals (waardoor de gedachte aan een Caribische Flamingo op zou kunnen komen), maar de veren missen de typisch oranje kleur van zijn Caribische moeder. In het najaar was deze bastaardvogel diverse malen in de groep te zien maar werd niet als zodanig herkend/gemeld.

12 februari 2008

Er zijn sterke aanwijzingen dat alle vijf flamingojongen die in 2007 uitvlogen nog in leven zijn. De korte koudeperiode van december 2007, gevolgd door een milde januarimaand en een zeer zacht begin van februari zullen daar debet aan zijn.

Meerdere malen bezochten groepjes flamingo's in de afgelopen dagen al weer het Zwillbrocker Venn. Het blijft echter moeilijk te voorspellen wanneer de grote groep terug zal keren in zijn broedgebied.

Kort geleden is een prachtige monografie verschenen over de Grote Flamingo waaraan de flamingo-experts Alan Johnson en Frank Cézilly jarenlang gewetensvol gewerkt hebben.

Het is een fantastisch boek geworden. Op 336 bladzijden worden de resultaten van de onderzoeken die gedurende de afgelopen 40 jaar vanuit het Station Biologique de Tour du Valat in de Camargue in Zuid Frankrijk zijn verricht aan de flamingobroedkolonie in het Étang du Fangassier gepresenteerd en besproken. Alle belangrijke flamingopublicaties van over de gehele wereld uit die periode en van daarvoor zijn bestudeerd (30 pagina's met literatuurverwijzingen!) en in het boek verwerkt. Daarmee wordt een alzijdig beeld van deze flamingosoort geschetst.

Het nieuwe boek is geen plaatjesboek; het telt slechts acht pagina's met kleurenfoto's. Maar vele zwart-wit-illustraties, kaarten, grafieken en tekeningen verduidelijken de wetenschappelijk geschreven tekst. In 21 appendices worden cijfermatige overzichten gepresenteerd. Iedereen die in flamingo's geïnteresseerd is, zou

dit boek moeten lezen om helemaal op de hoogte te blijven of te raken. Het boek is in goed leesbaar en begrijpbaar Engels geschreven.

ALAN JOHNSON & FRANK CÉZILLY (2007): *The Greater Flamingo*. London: T. & A.D. Poyser. Prijs: £ 40.00 (= ca. € 50,00). Te bestellen bij elke boekhandel. Er zijn exemplaren van het boek in het Centraal Boekhuis op voorraad en het boek kan daarom na bestelling binnen enkele dagen in de boekwinkel zijn.

25 maart 2008

De afgelopen weken werden gekenmerkt door een op en neer vliegen van de flamingo's tussen de diverse bekende flamingogebieden: het Volkerakmeer (Helle-gatsplaten), het Veluwemeer en het Zwillbrocker Venn. Ook was er weer een kort bezoek van een groepje aan het Ketelmeer.

De groep splitste zich voortdurend op; de verschillende groepjes voegden zich in een andere samenstelling op een andere locatie weer samen, etc. Zo waren er steeds wisselende aantallen flamingo's op de verschillende locaties. Het aflezen van ringen van individuele vogels bevestigt dit beeld: Flamingo's die op een dag op een bepaalde locatie werden gezien, waren korte tijd later weer ergens anders aanwezig. Je moet daarom niet de fout maken de maximum getelde aantallen per locatie te gaan sommeren. Je komt dan op een veel hoger aantal vogels dan de werkelijke omvang van de populatie bedraagt: ca. 50 flamingo's (zie daarvoor ook het "Jaaroverzicht 2007").

Het onrustige gedrag van de flamingo's wordt zeker voor een groot deel veroorzaakt door het weer. Het zachte weer van januari en februari bracht de vogels al vroeg in broedstemming. Toen ze zich eind februari vrij massaal op weg begaven naar het broedgebied sloeg het weer echter om. De temperaturen gingen flink dalen, en regen en stormen teisterden langdurig het land. Met Pasen zakte de nachttemperatuur in het Zwillbrocker Venn tot zo'n vijf graden Celsius onder nul.

Al in januari en februari werd op diverse locaties het bekende baltsgedrag waargenomen. Je ziet dan dat een hele groep flamingo's de halzen zo veel mogelijk uitstrekt en vervolgens de koppen in een vlaggende beweging heen en weer gaat zwaaien. Vaak wordt dit gevolgd door een vorm van marcheren en een reeks andere geritualiseerde bewegingen. De flamingobalts vindt zeker niet alleen plaats in de onmiddellijke nabijheid van de plaats waar gebroed wordt. De balts kan meerdere weken (soms zelfs maanden) duren. Er zijn jaren geweest dat er nauwelijks door de flamingo's in het Zwillbrocker Venn werd gebaltst, waarna er toch wel met succes werd gebroed.

Lang niet alle flamingo's doen altijd mee met het baltsen. Rustig voedsel zoekende vogels en baltsende soortgenoten lijken zich niet aan elkaar te storen en worden dicht bij elkaar gezien. Op 14 maart j.l. zag Willie Smeenk op de Lachmöwensee in het Zwill-

brocker Venn een baltsende groep, waaraan 28 vogels deelnamen in drie verschillende flamingosoorten: Chileense Flamingo's, Grote Flamingo's en een Caribische Flamingo.

Aan het nog in leven zijn van de Caribische Flamingo was het afgelopen jaar wat twijfel ontstaan omdat die zich in 2007 voor het eerst in dertien jaar niet in het broedgebied liet zien. Wel werd er in die zomer een Caribische Flamingo gemeld van de Duitse waddenkust; hoogstwaarschijnlijk dus deze vogel die maar eens een keertje het broedseizoen oversloeg.

Aan een opstel over de balts bij de West-Europese flamingopopulatie wordt op dit moment gewerkt (gereed in 2009).

Gewoonlijk leggen de flamingo's in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn hun eieren na de eerste helft van de maand april. In 2007 werden echter al in de eerste dagen van april de eerste eieren gelegd. Het ziet er op dit moment niet naar uit dat zo'n vroege broedstart dit jaar herhaald zal worden. Maar we moeten ons er ook niet over verwonderen dat er, wanneer het weer beter wordt, er binnen enkele dagen nesten worden gebouwd en eieren worden gelegd. We weten immers niet welke broedparen nog vanuit vorige broedseizoenen bij elkaar zijn gebleven, en welke paren zich inmiddels hebben gevormd in de weliswaar verbrokkelde, maar al wel enige weken durende, baltstijd.

21 april 2008

Het flamingobroedseizoen in het Zwillbrocker Venn lijkt nu serieus van start te zijn gegaan. Op 18 april werd al gezien dat er telkens flamingoparen, vanuit de kleine baai die zichtbaar is vanaf de oostelijke uitkijktoren, het broedeiland opgingen. Op 19 april werd waargenomen dat er midden op het eiland een broedkolonie wordt gebouwd. Het leek erop dat al op twee plaatsen gebroed werd. Helaas is de plek die dit jaar als broedplaats door de flamingo's gekozen is vanuit de reguliere uitkijkpunten niet zichtbaar. Het ongeautoriseerd betreden van het oevergebied rond het water in het natuurreserveaat is echter streng verboden.

Gedurende de dagen die vooraf gingen, werden al minstens tien flamingoparen op het water van de Lachmöwensee waargenomen. Deze paren waren te herkennen aan hun "verlovingsgedrag", waarbij alle activiteiten van de partners nauwkeurig op elkaar werden afgestemd. Er vonden ook regelmatig paringen plaats. Toch is het aantal flamingo's dat nu in het Zwillbrocker Venn wordt gezien nog niet erg hoog. Er bevindt zich steeds ook nog een flinke groep flamingo's op het Veluwemeer. In die groep zullen zich de vogels ophouden die nog te jong zijn, die (nog) geen partner hebben of die er dit jaar geen zin in hebben om te gaan broeden. En ongetwijfeld zijn er ook nog flamingo's bij die in de komende dagen alsnog naar het Zwillbrocker Venn af zullen reizen.

Het is bij het waarnemen van gemengde flamingogroepen zeker niet gemakkelijk iedere vogel meteen

juist te determineren. Op "Flamingowaarnemingen" op deze website kan een zeer gedetailleerde determinatietekst met tabel worden ingezien en uitgeprint. Als er na het bestuderen van deze tekst over een flamingo nog twijfel bestaat, dan kan die vogel het beste als "flamingo spec." worden gemeld. Een waarneming van 12 flamingo's kan daarom best bestaan uit zes Chileense Flamingo's, drie Grote Flamingo's en drie flamingo's spec.

29 mei 2008

In de loop van mei werd het steeds duidelijker dat er op de nieuwe plaats op het broedeiland in het Zwillbrocker Venn niet serieus door de flamingo's gebroed werd. We zijn nu ruim een maand verder en er is geen enkele aanwijzing dat de eerste broedpoging enig succes heeft opgeleverd.

Inmiddels is er door de flamingo's een nieuwe broedplaats op het eiland uitgezocht: Het is de van voorgaande jaren bekende plek tussen het riet tegenover de noordelijke uitkijkhut. Een aantal nestheuvels is vanuit het uitkijkpunt goed zichtbaar. Op zeker drie nesten werd op 28 mei j.l. fanatiek gezeten, maar er werden nog geen eieren waargenomen.

Er vindt nog steeds een levendig flamingovliegverkeer plaats tussen het Zwillbrocker Venn en het Veluwemeer. Uit ringaflezingen blijkt dat de individuele vogels zich regelmatig tussen beide gebieden verplaatsen. Dit pendelen naar foerageergebieden die op flinke afstand van het broedgebied zijn gesitueerd (soms wel meer dan 100 km verwijderd), wordt op veel plaatsen op de wereld bij flamingo's waargenomen. Het is nog steeds niet bekend waarom de flamingo's in West Europa dit doen; dit jaar zelfs al vóór er serieus gebroed wordt. Uit eerder onderzoek kwam naar voren dat de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn ruimschoots voor flamingo's geschikt voedsel bevat. De voedselsamenstelling of de totale opbrengst per tijdseenheid zal waarschijnlijk toch aantrekkelijker zijn in het Veluwemeer en daarmee de energie die in de heen-en-weervluchten geïnvesteerd wordt, rechtvaardigen. Mogelijk is de voedselsituatie in het Zwillbrocker Venn minder gunstig geworden, bijvoorbeeld door de terugloop van het aantal Kokmeeuwenbroedparen. Nader onderzoek hiernaar zou zeker interessante informatie opleveren.

In de afgelopen twee jaren werden korte bezoeken van een Kleine Flamingo in het Zwillbrocker Venn geregistreerd. Ondanks het feit dat zich de laatste tijd voortdurend een Kleine Flamingo in de flamingogroep op het Veluwemeer ophoudt, is er dit jaar nog geen Kleine Flamingo in het Zwillbrocker Venn waargenomen.

26 juni 2008

Helaas hebben de nieuwe broedpogingen, die eind mei werden waargenomen, niet geresulteerd in broedsucces. Het is inmiddels duidelijk dat er dit jaar

geen jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn uit het ei zullen kruipen.

In het Zwillbrocker Venn valt op dit moment nog maar af en toe nog een flamingo waar te nemen. De laatste weken werden er groepjes flamingo's gezien op het Veluwemeer, het Ketelmeer, het Lauwersmeer en in de Delta. Dat duidt erop dat de grote groep in kleinere groepjes uiteen is gevallen. Hetzelfde verschijnsel deed zich voor in 1996. Ook toen mislukte het broedseizoen en waren er na juni geen flamingo's meer aanwezig in het Zwillbrocker Venn. Ook toen werden kleine groepjes flamingo's gemeld van diverse locaties in Nederland, Noord Duitsland en zelfs Polen. Het is op dit moment nog onduidelijk wat de oorzaak is/oorzaken zijn van het mislukken van het broedseizoen in 2008. Mogelijk zijn de vogels door de zachte winter en het mooie weer in februari te vroeg in broedstemming gekomen. Midden februari werd er in het Zwillbrocker Venn een baltsende groep gezien waaraan 28 flamingo's meededen. Zo'n grote balts-groep werd nooit eerder op deze plaats waargenomen. Toen in maart het weer omsloeg en het 's nachts bleef vriezen (tot ver in mei) was het blijkbaar voor veel flamingo's niet aantrekkelijk om echt met broeden te beginnen. Langzaam verliep de broedstemming.

Een andere mogelijke oorzaak zou kunnen zijn dat het broedeiland steeds meer begroeid raakt. Het riet schiet hoog op en neemt een steeds groter areaal in beslag. Bomen en struiken op het eiland worden steeds groter. Er zijn eigenlijk geen onbegroeide oeverzones meer over. Flamingo's broeden gewoonlijk op onbegroeide eilanden, waarbij ze hun nesten dicht bij elkaar bouwen en waarbij ze in staat zijn snel te vluchten als er vijanden (predatoren, mensen) worden gesignaleerd. De dichte begroeiing verstoort het belangrijke sociale contact en maakt de vogels onzeker bij verstoringen.

Maar het is heel goed mogelijk dat andere factoren een rol hebben gespeeld. De schrijver dezes wordt graag geïnformeerd over mogelijke andere oorzaken. Ook hoort hij graag van de plaatsen in Nederland en Duitsland waar de flamingo's de komende tijd opduiken.

28 juli 2008

Al vanaf midden januari houden twee jonge flamingo's zich op in de Autrichepolder bij Westdorpe in Zeeuws-Vlaanderen. Ze zijn herkenbaar aan de ringen die ze aan hun poten kregen in het Zwillbrocker Venn waar zij in 2007 uit het ei kropen. Na het verlaten van hun geboortegrond zijn ze hun ouders achterna gevlogen naar de Delta, de overwinteringsplaats van de flamingo's van de West-Europese populatie.

De afgelopen weken werd meermaals een 2e-jaars juveniele Chileense Flamingo gezien in de Sophiapolder bij Oostburg, eveneens in Zeeuws-Vlaanderen. Dat is hemelsbreed ca. 25 kilometer westelijker. Men zou gemakkelijk kunnen veronderstellen dat af en toe één van de Autriche-juvenielen een uitstapje maakte

en ook op die andere plaats gezien werd. Echter, op foto's die van de jonge flamingo in de Sophiapolder werden gemaakt is geen spoor te zien van pootringen. De jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn krijgen altijd twee ringen: Een brede rode nummerring aan de tibia van de ene poot en een metalen ring aan de tibia van de andere poot. Het verlies van beide pootringen bij een jonge vogel is echter hoogst onwaarschijnlijk; zo niet uitgesloten. De conclusie is dus dat zich in juli drie 2e-jaars flamingo's in Zeeuws-Vlaanderen ophielden.

De brandende vraag is nu natuurlijk wel waar de derde jonge flamingo uit het ei kroop. In het Zwillbrocker Venn worden de jonge flamingo's, ook na het ringen, zo goed geobserveerd, dat het vrijwel onmogelijk is dat dit dier daar gelijktijdig met de andere vijf uitgevlogen jongen werd geboren. Voor een verklaring van de herkomst blijven nog enige mogelijkheden over:

- a. Na de moeizaam verlopen start van het broedseizoen in het Zwillbrocker Venn in 2007 kunnen enige flamingo's op een onbekende plaats een tweede broedkolonie gevestigd hebben en daar één of meer kuikens hebben grootgebracht. Het (de) uitgevlogen kuiken(s) volgde(n) natuurlijk de oudervogels naar het overwinteringsgebied.
- b. Ook in Zuid Duitsland en in het Middellandse Zeegebied komen vrijlevende Chileense Flamingo's voor. Of er ooit sprake is van uitwisseling met de West-Europese populatie is niet bekend. Een elders geboren jong kan op trektocht zijn gegaan en terecht zijn gekomen in de Nederlandse Delta.
- c. De jonge flamingo kan afkomstig zijn uit een groep in gevangenschap gehouden flamingo's, werd daar niet tijdig geleewikt en is weggevloden toen hij daartoe in staat was.

Iedereen die meer licht kan werpen op de herkomst van de jonge Chileense Flamingo in de Sophiapolder wordt verzocht daarover contact op te nemen met Joop Treep: treepdevries@hetnet.nl.

Een niet geringde Kleine Flamingo baarde dit voorjaar enig opzien toen hij langere tijd op Texel verbleef. Het is onduidelijk gebleven of deze vogel één van de twee vogels was die al meerdere jaren in Nederlandse wateren verblijven, of dat het een nieuw-aangevlogen exemplaar was. Later in het jaar werd een Kleine Flamingo meermaals gezien in het Veluwemeer en in het Ketelmeer, meestal in gezelschap van *Phoenicopterus*-flamingo's. De laatste dagen houdt een enkel exemplaar zich op bij Zwarte Haan aan de Friese Noordkust.

Twee jaar geleden liet Birdlife International via de Flamingo Specialist Group (FSG) weten dat de Latijnse naam *Phoeniconaias minor* van deze flamingosoort zou moeten worden veranderd in *Phoenicopterus minor*. Voor deze naamsverandering werd geen onderbouwing gegeven, maar iedereen die een beetje zindelijk kan denken, kon zelf al wel

beredeneren dat zo'n naamsverandering iedere grond miste (zie ook de opmerkingen hierover in het opstel "Soortindeling, determinatie en naamgeving bij flamingo's").

Joop Treep maakte binnen het FSG bezwaar tegen het klakkeloos volgen van deze verandering. En met succes: Onlangs liet Birdlife International via de FSG weten dat de verandering ongedaan werd gemaakt en dat de Kleine Flamingo zoals van ouds weer de naam *Phoeniconaias minor* draagt.

22 september 2008

Nog onbevestigde berichten melden dat er zeer onlangs in het Ketelmeer bij Kampen jonge, maar al vliegvlugge flamingo's zijn gezien. Dat zou er op wijzen dat op de opgespoten eilandjes in dat gebied de afgelopen zomer flamingo's met succes hebben gebroed. Voor zover nu bekend was van dat broeden niemand op de hoogte. Wel werden dit jaar met regelmaat volwassen flamingo's op het Ketelmeer waargenomen.

Het zou er op kunnen wijzen dat de stoornissen door vossen die de flamingo's al gedurende vele jaren ondervonden bij het broeden op het grote eiland in de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn de West-Europese flamingogroep er toe heeft gebracht om een andere plek te gaan zoeken waar wél ongestoord gebroed kon worden.

Het verleggen van de broedkolonie naar een onbekende plek maakt het voor de waarnemers wel moeilijker om de ontwikkelingen binnen de groep te blijven volgen. In het Zwillbrocker Venn werden jarenlang de jonge flamingo's geringd. Het aflezen van de ringen in volgende jaren gaf een redelijk goed zicht op de overleving van de individuele vogels.

Het valt op dit moment moeilijk in te schatten of de flamingopopulatie van West Europa zich gedurende het afgelopen jaar getalsmatig heeft kunnen handhaven. De meeste ringaflezingen vinden gewoonlijk plaats gedurende de lente en de zomer in het Zwillbrocker Venn en in februari aan de Hellegatsplaten. Op andere regelmatig door flamingo's bezochte locaties is de afstand tussen de waarnemers en de vogels meestal te groot om de ringen af te kunnen lezen. Er zijn dit jaar maar weinig ringaflezingen doorgegeven. Er is daarom bij voorbeeld maar weinig zicht op de overleving van de juvenielen van het broedseizoen 2007.

Het (gedeeltelijk) mislukken of overslaan van broedseizoenen komt overal op de wereld bij flamingopopulaties regelmatig voor. Flamingo's zijn langlevende vogels die gedurende hun volwassen leven maar weinig jongen groot hoeven te brengen om de populatie op sterkte te houden. Een flamingopaar legt, als het besluit te gaan broeden, maar één ei. Grofweg de helft van de kuikens (wereldwijd) slaagt er in uit te vliegen en vele van hen overleven de eerste

"winter" (of de op het broedseizoen volgende periode met verminderd voedselaanbod) niet. De sterfte onder degenen die het eerste jaar wél overleefden, ligt in de jaren daarna zeer laag. Als gevolg van het bovenstaande vinden veranderingen in de populatiegrootte bij flamingo's maar langzaam plaats. Flamingo's zijn een typisch voorbeeld van de zogenaamde "K-strategen" in de natuur, in tegenstelling tot de "r-strategen" die in een kort leven voor veel nakomelingen zorgen en zo snel een vrijkomende niche kunnen bezetten.

Voor flamingo's is een jaartje overslaan van het broeden beslist geen ramp. De volwassen populatie zal in dat jaar met circa 5% in aantal afnemen. Pas na het mislukken casu quo overslaan van meerdere broedseizoenen achtereen zal een terugloop in de omvang van de populatie merkbaar worden.

Voor een kleine populatie als die in West Europa met een omvang van slechts circa 50 vogels ligt dit algemene verhaal toch wat gecompliceerder: Eind zeventiger jaren bedroeg het aantal Chileense Flamingo's in onze omgeving circa 40 exemplaren. Hoe de Chileense Flamingo's hier terecht kwamen is nog steeds onbekend. Al snel vestigden zij in het Zwillbrocker Venn een flamingobroedkolonie. Zij zijn erin geslaagd daar jongen groot te brengen. Sommige vogels zullen er in de loop der jaren meerdere groot gebracht hebben; andere zullen echter minder succes gehad hebben en na enige tijd gestorven zijn zonder overlevend nageslacht. De in 2007 geschatte 35 à 40 in West Europa levende Chileense Flamingo's beschikten daarom logischerwijze over een smallere genenpool dan hetzelfde aantal in de zeventiger jaren. Te vrezen valt dus dat er sprake is van een toenemende inteelt binnen de groep. Inteelt in een populatie van dieren of planten leidt gewoonlijk tot een verminderde voortplantingscapaciteit van die specifieke populatie.

Een tweede complicatie is de omstandigheid dat de Chileense Flamingo's met een aantal (10 à 15) Grote Flamingo's en een enkele Caribische Flamingo samenleven in een gemengde populatie. Copulaties tussen leden van de verschillende soorten vinden regelmatig plaats en er is ook meermaals sprake geweest van geslaagde hybridisatie. De hybride flamingo's lijken tot op heden minder levensvatbaar te zijn dan de soortzuivere vogels, maar iedere langdurige paarvorming tussen vertegenwoordigers van de verschillende soorten leidt tot een verminderde voortplantingscapaciteit binnen de soorten. De hybriden die wel in leven blijven "smokkelen" afwijkende genen binnen in de toch al gereduceerde genenpool. Dit kan op zijn beurt, via het principe van de "uitteelt" eveneens leiden tot een verminderde voortplantingscapaciteit. Het overslaan van een broedjaar voor de West Europese flamingopopulatie heeft daarom misschien ingrijpendere gevolgen dan op het eerste gezicht lijkt.

De reden waarom de flamingo's het broeden in het Zwillbrocker Venn in 2008 na enige halfslachtige pogingen maar opgegeven hebben, is niet bekend. De omstandigheid dat ook Kokmeeuwen en Grauwe Ganzen in 2008 in het Zwillbrocker Venn slecht presteerden, wijst op een oorzaak die niet alleen bij de flamingo's ligt. De vraag is of er opnieuw een ernstige verstoring door vossen plaats vond, zoals ook in de jaren 1996 tot 2000 het geval was, óf dat de steeds verder op het broedeiland oprukkende rietbegroeiing het de flamingo's zo langzamerhand onmogelijk maakt om goede nesten te bouwen, óf moet er naar een heel andere reden gezocht worden?

De beheerders van het Zwillbrocker Venn zullen proberen in 2009 de flamingo's weer aan het broeden te krijgen. Men wil dat bereiken door

- a. het opnieuw onder stroom plaatsen van het raster om vossen van het broedeiland weg te houden;
- b. een deel van het riet weg te maaien en zo een flinke vegetatievrije plek voor de flamingo's te creëren, waardoor de flamingo's weer een échte broedkolonie kunnen bouwen met dicht bij elkaar gelegen nesten, waarbij de voor flamingo's zeer belangrijke sociale interactie niet gestoord wordt door het vrije zicht ontnemende riet;
- c. het modelleren van modderheuvels die op flamingonesten lijken, om daarmee de flamingo's te verleiden eigen nesten te gaan bouwen.

14 oktober 2008

Het bericht van 22 september 2008 dat er jonge flamingo's zouden zijn gezien op het Ketelmeer nabij Kampen blijkt helaas afkomstig uit de dikke duim van een vogelaar die waarschijnlijk heeft gemeend met het verzinnen en vertellen van dit verhaal indruk te kunnen maken op anderen. Op zich kwam de inhoud van de boodschap over de flamingo's niet ongeloofwaardig over. Dat is de reden geweest dat deze webpagina het verhaal overnam. Echter wel nadrukkelijk met de vermelding dat het bericht nog onbevestigd was. Jammer dat iemand zoiets doet. Het doen van navraag heeft gezorgd voor een boel tijdverspilling en overbodig e-mail-verkeer en ten slotte de teleurstelling dat niemand het bericht kon bevestigen.

Behalve de mededeling over de aanwezigheid van jonge flamingo's op het Ketelmeer, blijft alles wat verder in "Actueel" van 22 september j.l. werd vermeld en beweerd inhoudelijk wel overeind: Indien de West Europese flamingo's ooit zouden besluiten een ander broedgebied te zoeken dan het Zwillbrocker Venn in Duitsland, dan zouden eilandjes in het Ketelmeer een heel goed alternatief kunnen vormen. Gezien hun frequente aanwezigheid op deze plaats gedurende de afgelopen zomer blijkt het gebied voor flamingo's aantrekkelijk te zijn. De beheerders van het Zwillbrocker Venn hebben inmiddels werkzaam-

heden verricht op het broedeiland om het voor het volgende jaar aantrekkelijker te maken voor de flamingo's. In het volgende voorjaar zullen die werkzaamheden worden afgerond.

Het bewust doorgeven van foute waarnemingen is een vervelende bijkomstigheid van de democratisering van de structuren om natuurwaarnemingsgegevens vast te leggen. Letterlijk iedereen kan tegenwoordig rechtstreeks op allerlei webpagina's (waarvan www.waarneming.nl de bekendste is) gedane waarnemingen invoeren. Controle vindt pas achteraf plaats (zo die al plaats vindt) en in veel gevallen valt dan niet vast te stellen of iemand die een waarneming van een dier claimt, het betreffende dier ook werkelijk gezien heeft (bij planten en paddestoelen is dat gelukkig wat makkelijker, die blijven in principe controleerbaar staan op de aangegeven plaats). Heel vaak blijkt een niet correcte waarnemingsdoorgifte in volle oprechtheid te hebben plaatsgevonden; er is dan bijvoorbeeld sprake geweest van een foute determinatie. Aan de hand van doorgegeven juiste waarnemingen van andere personen die in dezelfde periode ook ter plaatse waren, kunnen zulke fouten worden opgespoord en ook de kritische beschouwing van de waarneming achteraf door specialisten kan veel fouten rechtzetten.

Het wordt pas echt vervelend als mensen welbewust niet gedane natuurwaarnemingen gaan verzinnen en invoeren in de waarnemingslijsten. Dit leidt tot verontreiniging van de gegevens die daarna weer (zouden kunnen) worden gebruikt in onderzoeksrapporten waarop natuurbeleid wordt vastgesteld.

In West Europa leven vier verschillende flamingosoorten; vaak vormen ze gemengde groepen. Bij jonge flamingo's is de kleuring van de bevedering en van de naakte delen nog grijs en bruin. In de baltstijd vinden er veranderingen plaats in de kleuring bij de volwassen vogels, maar niet alle flamingo's ontwikkelen ieder jaar baltskleuren. Bovendien vindt er af en toe hybridisering plaats tussen de verschillende flamingosoorten; de hybride flamingo's hebben weer afwijkende kleuren van de oorspronkelijke soorten. Zo kunnen er wel acht of tien verschillende beelden in een groep flamingo's zichtbaar zijn (zie opstel over determinatiekenmerken).

Het juist determineren van flamingo's in West Europa blijkt al jaren een uiterst moeilijke klus te zijn. Regelmatig worden verkeerde determinaties doorgegeven. Meestal zal zo'n verwisseling pas opvallen als er meerdere waarnemingen vanuit hetzelfde gebied in dezelfde periode worden doorgegeven. In veel gevallen echter zal de verwisseling niet worden opgemerkt en komt een flamingowaarneming blijvend terecht op een verkeerde lijst. Op zich is het niet zo erg dat er eens een Chileense en een Grote Flamingo worden omgewisseld. Storend is het wel als overduidelijk foute determinaties in de waarnemingslijsten blijven staan.

Op grond van de kennis van de samenstelling en gedrag van de West-Europese flamingopopulatie kan bijvoorbeeld worden vastgesteld dat de op www.waarneming.nl doorgegeven waarneming van vier Caribische Flamingo's op het Veluwemeer op 20 april 2008 niet juist is, evenmin als de zes Caribische Flamingo's op 18 en 19-04-08 op het Veluwemeer, de zes Caribische Flamingo's op de Hellegatsplaten op 25-02-08, de vier Caribische Flamingo's aan de Steile Bank op 18-08-07, de 13 Grote Flamingo's in het Zwillbrocker Venn op 21-05-08, de 21 Grote Flamingo's op de Hellegatsplaten op 09-02-08, de 19 Grote Flamingo's op het Veluwemeer op 30-09-07; de 20 Grote Flamingo's op het Veluwemeer op 23-09-07, de 40 of 50 Grote Flamingo's in het Zwillbrocker Venn op 05-06-07, de 24 Grote Flamingo's op de Hellegatsplaten op 09-02-07, de 30 Chileense Flamingo's in het Zwillbrocker Venn op 12-05-08 en de 40 Chileense Flamingo's in het Zwillbrocker Venn op 23-04-07.

Zo nu en dan worden binnenslands kleine groepjes of alleengaande flamingo's waargenomen. De indruk bestaat dat deze flamingo's niet altijd juist worden gedetermineerd, maar worden doorgegeven als een "flamingo" en dan terecht komen op de lijst van de "Flamingo" (*Phoenicopterus antiquorum/roseus*), ook als het om een Chileense Flamingo of een andere soort ging. Het lijkt daarom voorbarig om op basis van de (verontreinigde) waarnemingslijsten te concluderen dat Grote Flamingo's vaker in het binnenland opduiken dan Chileense Flamingo's (zoals OTTENS en VAN WINDEN deden in 2003 in Sovon-nieuws). Zeer tegen de zin van www.flamingosinnederland.info is door de Commissie Determinatie van de Nederlandse Avifauna (CDNA) de nietszeggende naam "Flamingo" vastgesteld voor de flamingosoort die van nature voorkomt in Azië, Europa en Afrika en die van de internationale flamingodeskundigen reeds in de zeventiger jaren de internationale naam Greater Flamingo kreeg. Om die reden wordt, ter onderscheiding van de andere flamingosoorten, op deze webpagina steeds de naam Grote Flamingo voor deze flamingosoort gebruikt.

Regelmatig heeft de auteur van deze webpagina www.waarneming.nl op de onbruikbaarheid van de naam "Flamingo" gewezen en voorgesteld om de naam Grote Flamingo over te nemen. Dit werd steeds geweigerd met het argument dat men niet van de CDNA-naamgeving af wilde wijken.

De voortdurende verwarring die de naam "Flamingo" gaf bij het verwerken van flamingo-observatiegegevens heeft er waarschijnlijk toe geleid dat ook www.waarneming.nl de CDNA-naam "Flamingo" sinds kort niet meer gebruikt. Het is alleen een beetje flauw dat men niet de naam Grote Flamingo heeft overgenomen, maar nu de naam "Europese Flamingo" is gaan gebruiken. De naam Europese Flamingo werd al in de zeventiger jaren door de internationale flamingodeskundigen expliciet verworpen. [Www.](http://www.flamingosinnederland.info)

[flamingosinnederland.info](http://www.flamingosinnederland.info) vindt de keuze voor die naam, die ook nooit eerder in Nederland officieel is geweest, een uiting van Eurocentristisch denken voor een diersoort die in veel groter aantallen voorkomt in Azië en Afrika. De Engelse namen Greater Flamingo en Lesser Flamingo geven uitstekend het grootte-onderscheid aan voor de twee flamingosoorten die naast elkaar voorkomen in Afrika en Azië en die kunnen heel goed vertaald worden in Grote Flamingo en Kleine Flamingo in het Nederlands. Voor de Kleine Flamingo is dat ook het geval.

Het is nog flauwer dat bezoekers van www.waarneming.nl wel via de niet meer in Nederland gebruikte naam Rode Flamingo door kunnen linken naar de Caribische Flamingo, maar dat met de in Nederland vrij algemeen bekende naam Grote Flamingo niet naar de (Europese) Flamingo kunnen.

18 november 2008

Waar de flamingo's van de West-Europese *Phoenicopterus*-flamingopopulatie zich in het tweede deel van oktober en het eerste deel van november opgehouden hebben, is helaas niet bekend. Inmiddels blijken de meeste van deze flamingo's hun vertrouwde overwinteringsgebied in het Volkerakmeer op de grens tussen Zuid-Holland en Zeeland weer te hebben opgezocht.

Op het wad nabij Zwarte Haan in het noorden van Friesland houden zich al meerdere weken vier Kleine Flamingo's (*Phoeniconaias minor*) op. Aan de aanwezigheid van Grote Flamingo's en Chileense Flamingo's in onze contreien is men zo langzamerhand gewend geraakt. De aanwezigheid van Kleine Flamingo's leidt nog steeds tot een zekere commotie en speculatie over hun herkomst. Toch verblijven er al meerdere jaren minimaal twee Kleine Flamingo's in het gebied bij Zwarte Haan. Ook uit de Delta worden er regelmatig alleengaande of paren Kleine Flamingo's gemeld. Het is nooit helemaal duidelijk geworden of het hierbij ging om één of twee stellen van deze flamingosoort. Indien het om twee maal twee vogels ging, die zich uiteindelijk tot een viertal aaneengesloten hebben, dan is er van een toename geen sprake. Maar is er inderdaad sprake van een toename van twee tot vier vogels dan is ook dat niet opzienbarend. Er zijn meerdere ontsnappingen vanuit vogelcollecties van Kleine Flamingo's bekend. Eén van de vrij levende Kleine Flamingo's is met zekerheid in 2002 ontsnapt uit een Belgisch vogelpark, en draagt een rode ring met de letters CG.

Het is té speculatief om een verband te leggen met sporadische meldingen van Kleine Flamingo's in het Middellandse Zee-gebied gedurende de laatste jaren. Het is op zich niet zo vreemd dat losse exemplaren van een vogelsoort, die soms afstanden van duizenden kilometers aflegt om een beter voedselgebied aan te doen, af en toe wat verder weg van het bekende leefgebied zwerven. Dat zal altijd wel voorgekomen zijn. Heden ten dage wordt echter iedere melding van

een vogel op een voor die soort eerder onbekende plaats via internet over de gehele wereld rondgeseind. Dat heeft hoogstwaarschijnlijk helemaal niets te maken met veronderstelde klimaatverandering, opwarming van de aarde, of iets dergelijks, maar veeleer met de toegenomen snelheid in de wereldwijde menselijke communicatie.

In 1990 werden er al eens vijf vrij rondvliegende Kleine Flamingo's in onze wateren waargenomen. Dat was toen ook geen aankondiging van een verlegging van de verspreidingsgrenzen van deze soort.

Kleine Flamingo's blijken in Nederlandse wateren goed te kunnen overleven. Winterse kou lijkt hen niet te deren en ze vinden hier kennelijk een goed voedselalternatief voor de algen waarvan ze in Afrika leven. Afgaande op de af en toe gepubliceerde foto's blijven ze redelijk op kleur (in ieder geval zien ze er niet slechter uit dan de Kleine Flamingo's die in dierenparken worden gehouden).

In 2006 en 2007 werden losse exemplaren gezien in de *Phoenicopterus*-flamingobroedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Vier exemplaren van een soort lijkt echter wel een héél smalle basis om aan voortplanting in de nabije toekomst te denken.

20 februari 2009

Jarenlang was het de gewoonte van de flamingo's om tijdens de wintermaanden te verblijven op het Volkerakmeer om dan in de loop van maart terug te keren naar het Zwillbrocker Venn om daar te gaan broeden. Gedurende de laatste drie winters veranderde dit patroon, waarschijnlijk als gevolg van het relatief zachte weer in de maanden januari en februari. Groepen flamingo's verbleven dan op het Veluwemeer en al in de loop van januari werd geregeld het Zwillbrocker Venn aangevlogen.

Nu het deze winter af en toe weer echt koud is, zijn de flamingo's teruggekeerd naar hun oude patroon; al langere tijd verblijven ze op het Volkerakmeer en op andere plaatsen worden ze nog niet of nauwelijks gezien..

Maar ze zullen vast en zeker weer op weg gaan in oostelijke richting wanneer het weer beter wordt. De flamingo's hebben inmiddels de rui van hun lichaamsveren achter de rug en hebben weer mooie baltsveren ontwikkeld. De eerste baltsbewegingen werden eind januari waargenomen op de Hellegatsplaten. Ook al is het nog koud, uit de toegenomen daglengte leiden de flamingo's af dat ze over niet al te lange tijd weer kunnen gaan broeden.

Hopelijk zien we ook dit voorjaar de flamingobalts in het Zwillbrocker Venn weer in volle glorie aan ons voorbijtrekken voordat de paren gevormd worden en er gebroed zal gaan worden.

Het broedeiland in het Zwillbrocker Venn is voor een groot deel van begroeiing ontdaan om de flamingo's dit jaar weer optimale broedmogelijkheden te bieden. Nu moet er dus maar afgewacht worden of echt alles weer naar tevredenheid is.

24 februari 2009

Op 23 februari werden zowel op het Zwillbrocker Venn als op het Veluwemeer de eerste groepen flamingo's van dit jaar waargenomen. De trek naar het oosten (en dus naar het broedgebied) is hiermee weer begonnen.

24 maart 2009

Na enige weken waarin de meeste flamingo's op het Veluwemeer nabij Elburg verbleven, en waarbij zo af en toe door kleinere groepjes uitstapjes werden gemaakt naar het Zwillbrocker Venn, lijkt nu het grootste deel van de flamingopopulatie bij de broedplaats in het Zwillbrocker Venn te zijn teruggekeerd.

Er is al diverse malen baltsgedrag waargenomen. Het opstel "Balts en Paarvorming bij de Flamingo's in het Zwillbrocker Venn" gaat hier verder op in. Hierin worden de door de flamingo's getoonde baltsfiguren beschreven.

Zo op het eerste gezicht lijken de flamingo's geen moeite te hebben met de ingrepen die op het broedeiland plaats hebben gehad. Verschillende malen is al gezien dat er flamingo's stonden en zelfs langere tijd zaten op de op flamingonesten gelijkende heuveltjes die door de beheerders zijn opgeworpen om de flamingo's te verleiden daar te gaan broeden.

Gedurende de balts komen de flamingo's af en toe zo dicht bij de toeschouwers dat de rode pootringen (= tibiabanden) goed af te lezen zijn. Graag de afgelezen codes doorgeven op treepdevries@hetnet.nl

20 april 2009

Op het flamingobroedeiland in het Zwillbrocker Venn is het eerste flamingo-ei van 2009 gelegd. Een Grote Flamingo-wijfje met ring ZV15, dat zelf op deze plaats in 2003 uit het ei kroop, zit op het ei te broeden. Ze heeft zelf een nest gebouwd en heeft dus geen gebruik gemaakt van de door de beheerders opgeworpen nestheuvels. Die heuvels zijn de afgelopen weken wel uitvoerig door de flamingo's geïnspecteerd en er werd kortere of langere tijd op gezeten, maar de laatste dagen lijkt er geen interesse meer voor te zijn. Wie de partner van het broedende wijfje is, is op dit moment nog niet bekend. Maar dat zal spoedig bekend worden wanneer ze op het nest wordt afgelost. Haar partner is niet met zekerheid ook de genetische vader. In de week voorafgaand aan de eerste waarneming van het ei werd gezien dat ZV15 drie maal achtereen door een flamingoman werd gedekt, maar kort daarna bemoeide een andere flamingo zich ermee, verjoeg het dekkende flamingomannetje en schaarde zichzelf aan de zijde van het wijfje.

Het aantal flamingo's in de broedkolonie is gedurende april langzaam gegroeid. Op 19 april werden er al 38 geteld. Een heel aardig aantal en mogelijk neemt het nog iets toe in de komende dagen. Weliswaar zijn er nu wat minder flamingo's aanwezig dan in de twee

voorgaande jaren (2007: max. 51; 2008: max. 45), maar in de jaren tussen 1992 en 2006 schommelde het aantal op de broedplaats aanwezige flamingo's altijd tussen 30 en 40 stuks.

In de groep is ook de Chileense Flamingo met ringnummer ZV11 aanwezig. Deze vogel viel op omdat hij, na een aanwezigheid in het Zwillbrocker Venn in de eerste week van april, zich met Pasen in zijn eentje ophield bij Zwolle en enige dagen erna, nog steeds alleen, gezien werd in het Ketelmeer bij de monding van de IJssel. Een vergelijkbaar uitstapje maakte deze vogel al eens in 2006 toen hij zich in de laatste week van maart ophield in het Bargerveen in Zuidoost Drenthe. Flamingo's zijn gewoonlijk echte groepsvogels, zeker in de voortplantingstijd, en waarom deze flamingo af en toe ander gedrag laat zien, is nog niet duidelijk.

Deze gebeurtenis onderstreept nog weer eens de waarde die het aanbrengen van nummerringen bij, en daarmee het individueel herkenbaar maken van, de flamingo's die in de Zwillbrocker broedkolonie uit het ei kruipen voor het gedragsonderzoek kan hebben. Het is daarom jammer dat nog steeds veel vogelwaarnemers niet de moeite nemen de ringen om de flamingopoten af te lezen en die door te geven aan de ringcentrales in Nederland of Duitsland, of aan de beheerder van deze webpagina of ze minimaal te vermelden bij doorgegeven waarnemingen op de webpagina waarneming.nl.

Inmiddels is de flamingobalts in het Zwillbrocker Venn zo ongeveer voorbij, hoewel niet uitgesloten kan worden dat er de komende tijd nog wel wat activiteit in die richting te zien zal zijn. De meeste flamingo's lijken een partner gevonden te hebben, en er is nu sprake van het uitvoeren van paarsgewijze activiteiten, voedsel zoeken, slapen, etc. Ook worden er regelmatig paringen waargenomen. Hoewel er regelmatig vrij langdurig door groepen flamingo's op de bodem gezeten wordt, lijkt er, behalve dan bij ZV15, nog niet veel aan nesten gebouwd te worden. Maar uit ervaring weten we dat dat snel kan veranderen en binnen een paar dagen kan er een hele verzameling nesten voorzien van eieren zijn.

Opnieuw kan dit jaar in het Zwillbrocker Venn het verschijnsel van de wederzijdse paringen worden vastgesteld (lees hierover het artikel "Reciprocal Mounting and Copulation Behaviour of Chilean Flamingos *Phoenicopterus chilensis* in the Zwillbrocker Venn"). Minimaal drie paren toonden dit verschijnsel op 19 april.

Nog nooit eerder werd dit opmerkelijke gedrag bij flamingo's beschreven, maar de Nederlandse Ornithologische Unie is van mening dat het publiceren over dit gedrag in Ardea, haar internationale orgaan, niets toe zou voegen aan de kennis over flamingogedrag. Een uiterst merkwaardige opstelling van een club die pretendeert zich met wetenschap bezig te houden.

18 mei 2009

Het eerste flamingo-ei dat vier weken geleden gemeld werd vanuit de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn, is vrijwel zeker verloren gegaan. Maar sinds het begin van mei zit een flink aantal (zeker tien, maar mogelijk méér) flamingo's te broeden. De onzekerheid over het exacte aantal broedende flamingo's wordt veroorzaakt door het al weer hoog opgegroeide riet, waardoor een goede inkijk in de kolonie helaas niet meer mogelijk is.

De broedomstandigheden lijken beter te zijn dan in de voorgaande jaren. De flamingo's werden toen regelmatig opgeschrikt. Ze lieten dan hun eieren in de steek en vluchtten het water in. Ook vlogen telkens groepen flamingo's voor kortere of langere perioden naar het Veluwemeer. De 40 flamingo's die dit jaar naar het Zwillbrocker Venn kwamen, blijven in de onmiddellijke nabijheid van de broedkolonie. Ze zoeken allemaal hun voedsel in het water van de Lachmöwensee, waarin het broedeiland gesitueerd is. Als alles goed blijft gaan, kunnen de eerste flamingo-kuikens begin juni verwacht worden. Omstreeks midden juni zullen dan de jonge flamingo's voor het publiek zichtbaar worden, wanneer ze vanuit het riet op het open water zullen verschijnen.

In de aanloop naar het huidige broedseizoen werd op het Veluwemeer regelmatig een Kleine Flamingo gezien in de flamingogroep. Deze vogel is de andere flamingo's niet gevolgd naar het Zwillbrocker Venn. Het lijkt erop dat alle Kleine Flamingo's uit de West-Europese wateren zich verzameld hebben op het wad ten noorden van Zwarte Haan. De laatste weken worden op die plaats regelmatig vijf exemplaren van de soort gezien.

In de Spaanse Laguna de Fuente de Piedra, leeft sinds enige tijd een groepje van zes Kleine Flamingo's. Het ziet er naar uit dat twee paren van hen serieus gestart zijn met broeden in de daar aanwezige broedkolonie van Grote Flamingo's.

Al enige jaren leeft in Beieren een paar Chileense Flamingo's in volle vrijheid. De herkomst van deze vogels is onbekend. Of er relaties bestaan met de Chileense Flamingo's in het Zwillbrocker Venn is ook niet bekend. Ook dit flamingopaar toont broedgedrag. En dat is toch wel heel bijzonder, want algemeen wordt aangenomen dat flamingo's een grotere leefgroep echt nodig hebben om tot broeden te komen. Mocht dit paar een jong voortbrengen, dan zal zeker geprobeerd worden om het te voorzien van een goed afleesbare ring.

2 juni 2009

De maanden april en mei brachten ons prachtig voorjaarsweer. Het zag er daarom gunstig uit toen de flamingo's in het Zwillbrocker Venn er begin mei toe overgingen om te gaan broeden op deze plaats. En het bleef er gunstig uitzien tot een week geleden. Op 25 mei zaten nog ten minste zeven flamingo's te broeden

en alles wees er op dat een week erna de eerste kuikens uit het ei zouden kruipen.

Op donderdag 28 mei kwamen de eerste veront-rustende signalen uit de broedkolonie. Er bleken geen flamingo's meer op het nest te zitten en een deel van de vogels had het gebied verlaten. In het daarna volgende Pinksterweekend namen de aantallen waargenomen flamingo's op het Veluwemeer toe. Op 2 juni waren er nog welgeteld drie flamingo's in het Zwillbrocker Venn.

Het is moeilijk om vast te stellen wat de oorzaak voor het ophouden met het broeden van de flamingo's is geweest. Heeft het misschien iets te maken gehad met het zware onweer met begeleidende hagelbuien dat in de nacht van maandag 25 op dinsdag 26 mei over Nederland trok? Of werden de flamingo's door vossen, mensen of op een andere manier zo sterk opgeschrikt dat ze massaal met broeden stopten? Iedereen die licht op de zaak kan werpen, wordt vriendelijk verzocht dit door te geven.

Het ziet er niet naar uit dat de flamingo's nog dit jaar zullen proberen een tweede broedsel te produceren. Ze hebben immers bijna allemaal het enig bekende flamingobroedgebied in West Europa verlaten en het gebeurt hoogst zelden dat flamingo's die al zo ver gevorderd waren met hun broedseizoen als ze de broedpoging opgeven, nog een tweede poging wagen. Helaas, na 2008 zullen er dus ook in 2009 geen kleine flamingootjes opgroeien in de vrijlevende West-Europese flamingopopulatie.

26 juni 2009

Inmiddels is het duidelijk geworden dat niet een onweer de oorzaak geweest kan zijn dat de hele flamingokolonie omstreeks de 26e mei zijn broedpoging beëindigde. Wat wel de reden daar voor was, blijft voorlopig nog onduidelijk.

De flamingo's bleken na het verlaten van de broedplaats hun broedstemming toch nog niet totaal verloren te hebben. Na een aanvankelijk wegtrekken naar het Veluwemeer, keerden in de dagen en weken erna steeds meer van hen terug naar het Zwillbrocker Venn.

In de week voorafgaande aan de langste dag werden op meerdere dagen 33 exemplaren geteld (met dank aan Wim Rots). Nog steeds vielen meerdere paren binnen de groep te herkennen, en er werden diverse paringen waargenomen. Tot dat moment zou het theoretisch mogelijk zijn geweest dat er een hernieuwde broedpoging zou worden ondernomen. Het broeden én het grootbrengen van de jonge flamingo's omvat immers een periode van een kleine vier maanden en het zou dan de volwassen vogels nog kunnen lukken hun jongen tijdig mee te voeren naar het overwinteringsgebied in de Delta. Er gloorde bij de vaste waarnemers weer een sprankje hoop.

Omstreeks de zonnewende blijkt dan toch het besluit gevallen te zijn het broeden dit jaar voor gezien te

houden. Opnieuw is er geen duidelijk antwoord op de waarom-vraag. Was de verstorende factor, welke dat ook was, nog steeds te groot, of werd misschien het waterpeil in de Lachmöwensee door de flamingo's te laag bevonden?

De helft van de groep verliet opnieuw het Zwillbrocker Venn. Er werden vervolgens groepjes flamingo's gezien in het Lauwersmeer, aan de Steile Bank, in het IJsselmeer en op wat andere plaatsen in het noorden van Nederland. De versplintering van de grote groep na het vroegtijdig afbreken van het broedseizoen werd bij deze flamingopopulatie ook in de tweede helft van de negentiger jaren waargenomen.

30 juli 2009

Van de Chileense en de Grote Flamingo's die vroegtijdig het Zwillbrocker Venn verlieten, valt weinig nieuws te melden. Het grootste deel van de populatie bevindt zich nu bij de Steile Bank, de zandplaat aan de Zuid-Friese kust. Ook is een groepje aanwezig bij Markenje in het Grevelingenmeer.

Het aantal Kleine Flamingo's op het wad bij Zwarte Haan in Noord-Friesland blijft toenemen. Sinds enige weken zijn er nu zes exemplaren. Eén ervan is geringd met een rode kunststof ring met inscriptie CG aan de tibia en een metalen ring aan de tarsus van dezelfde poot. Het dier is afkomstig uit een Belgische collectie waaruit het enige jaren geleden wegvloog. De overige vijf Kleine Flamingo's zijn niet geringd.

Veel vogels in collecties worden tegenwoordig voorzien van een onderhuidse chip. Meestal krijgen die dieren ook één of meer (kunststof of metalen) banden of ringen aan de poten. Uit praktische overweging valt dit dubbel merken, dus chip plus ring(en), aan te bevelen. Wanneer ringen verloren worden, kan de vogel door aflezing van de chip toch nog individueel herkend worden, hetgeen van groot belang kan zijn voor het fokprogramma waarbij het dier betrokken is.

Wegens het ontbreken van zichtbare herkenningstekens valt het op dit moment nog niet vast te stellen of de Kleine Flamingo's bij Zwarte Haan van "wilde" oorsprong zijn of dat het uit vogelcollecties weggelopen exemplaren betreft. Aanduidingen als "escape" zijn dan ook voorbarig. Pas bij de vondst van een dode Kleine Flamingo zonder pootringen kan met een scanapparaat met zekerheid worden vastgesteld of het een ontsnapt exemplaar betrof.

Kleine Flamingo's zijn gedurende de laatste eeuw resident in West Afrika. Het is helaas onbekend of ze daar ook al eerder voorkwamen of dat het een "recente" uitbreiding van het leefgebied betreft. Het valt voor te stellen dat af en toe Kleine Flamingo's noordwaarts meevliegen met Grote Flamingo's, die regelmatig tussen de Afrikaanse westkust en het Middellandse Zeegebied op en neer pendelen. Vanaf de Middellandse Zee zouden ze dan, verder langs de kust naar het noorden trekkend, in de Nederlandse wateren (de Delta en de Waddenzee) terecht kunnen komen.

Bedacht moet worden dat ook Kleine Flamingo's géén strikt tropische vogels zijn. Evenals andere flamingosoorten zullen zij de gebieden opzoeken waar het voedselaanbod het beste is, of dat nou in India, West Afrika of Europa is.

Ook de 40 Chileense Flamingo's die begin zeventiger jaren van de afgelopen eeuw in de Zuidwest-Nederlandse Delta opdoken, droegen geen van allen pootringen. Inventarisaties bestonden destijds nog niet; ze misten dus enig door mensen aangebracht kenteken.

Algemeen wordt aangenomen dat deze vogels niet van wilde herkomst waren. Hoe ze dan wel in Nederlandse wateren terecht kwamen, is nog steeds de vraag. Destijds kostte een flamingo ca. f 2000,- per stuk. Niemand heeft echter ooit geclaimd f 80.000,- aan flamingo's weg te hebben laten vliegen.

Er zijn altijd biologen (bijvoorbeeld LOOHUIS) geweest die van mening waren dat het heel goed mogelijk was dat de Chileense Flamingo's op eigen kracht hier terecht zijn gekomen. Ook voor hen zou Mauritanië/Senegal in West Afrika de plaats kunnen zijn vanwaar ze naar het noordwesten van Europa zijn gekomen. Als gevolg van harde wind of andere weersomstandigheden, verstoord aardmagnetisme of een andere oorzaak zou een groep Chileense Flamingo's tegen hun gewoonte in, vanaf Brazilië oostwaarts gevlogen kunnen zijn. Flamingo's hebben bewezen fysiek in staat te zijn grote afstanden te overbruggen. De afstand naar West Afrika bedraagt "slechts" ca 2800 km, en met een gunstige westenwind in de rug zouden die vrij snel overbrugd kunnen worden.

Ook voor de in West-Europa rondvliegende Chileense Flamingo's geldt dat het in waarnemingslijsten klakkeloos opplakken van de kwalificatie "escape" ondoordacht is, en zeker niet meer kan gelden voor de in volle vrijheid opgegroeide nakomelingen (dus de hier rondvliegende Chileense Flamingo's met een rode pootband) van de stamvogels. Terecht werd al vaker de vraag gesteld hoe lang een "escape" een "escape" blijft. Zijn in dit verband Knobbelswanen en Fazanten in strikte zin ook nog steeds "escapes"? Is het overigens nodig om het lelijke Engelse woord "escape" te blijven gebruiken? Een woord dat bovendien de lading niet dekt, omdat niet alle uit collecties weggevologen vogels "ontsnapt" zijn. Zou het niet beter zijn om "ontsnapping" te gebruiken voor dieren waarvan echt bekend is dat ze tegen de zin van de houder de vrijheid hebben gekozen, en "introducé" te gebruiken voor dieren uit andere gebieden waarvan bekend is dat die (min of meer) bewust werden losgelaten. En beide categorieën, samen met hun in vrijheid geboren en opgegroeide nakomelingen, samen te vatten in de term "neozoön" (spreek uit: neo-zó-òn; = (voor dit gebied) nieuwe dierlijke levensvorm)?

24 augustus 2009

De afgelopen maand is er weinig gebeurd met de in Nederland levende flamingo's.

- * De zes Kleine Flamingo's die zich buitendijks nabij Zwarte Haan ophouden, werden regelmatig gezien.
- * Aan de Steile Bank houdt zich al meerdere weken en groep van circa 25 flamingo's op. Naast Chileense Flamingo's zijn er in de groep ook drie Grote Flamingo's en één Caribische Flamingo te zien.
- * Drie Chileense Flamingo's en één Grote Flamingo worden vanaf begin juli bijna dagelijks waargenomen op het Grevelingenmeer. Van de Grote Flamingo is bekend dat hij is geringd met een aluminium ring en in 1994 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwam.
- * In de Kop van Noord-Holland en het Lauwersmeer worden af en toe enige Chileense Flamingo's waargenomen. Onduidelijk is of dit dezelfde vogels betreft en onduidelijk is ook of ze zich misschien af en toe afsplitsen van de groep aan de Steile Bank.
- * In het Zwillbrocker Venn verblijft nog steeds een eenzame Chileense Flamingo. Het dier ziet er monter uit en er is niet aan te zien dat het niet in staat zou zijn om daar weg te vliegen.

Al met al geeft dit voor het hele West-Europese leefgebied een aantal van een kleine 30 Chileense Flamingo's. Dit voorjaar werden er 29 Chileense Flamingo's geteld in het Zwillbrocker Venn, dus dat getal is geen verrassing. Het gedurende twee jaren uitblijven van broedsucces in het Zwillbrocker Venn lijkt zich nu te vertalen in een kleiner aantal Chileense Flamingo's.

Onbekend is het of Chileense Flamingo's uit de populatie wel eens verder weg vliegen, b.v. naar de Camargue (waar ook met enige regelmaat Chileense Flamingo's worden gezien) of Zuid Duitsland (van waar nu al enige jaren achtereenvolgende twee Chileense Flamingo's worden gemeld).

Opvallend is het aantal Grote Flamingo's dat de laatste twee maanden in onze omgeving gezien wordt. Gedurende de laatste winter werden er meermaals tien exemplaren gemeld. In het Zwillbrocker Venn werden er dit voorjaar negen geteld, en er was een hybride Chileense x Grote Flamingo aanwezig. Deze hybride werd, waarschijnlijk vanwege zijn lange nek, regelmatig als Grote Flamingo gemeld.

Op 9 juni werden er nog zeven Grote Flamingo's waargenomen in het Zwillbrocker Venn, waaronder ZV15 die daar in 2003 uit het ei kwam. Op 22 juni waren er nog maar vier: drie exemplaren die ooit in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen (alu-ring 1994, ZV33 uit 2005 en ZV42 uit 2006), de vierde de ongeringde partner van de enige Caribische Flamingo. Na 22 juni is het aantal Grote Flamingo's in West Europa nooit groter geweest dan vier. Er zijn er dus

vijf of zes uit dit gebied verdwenen. Is het slechts een toeval dat er op 20 juni j.l. een groep van zes Grote Flamingo's werd gemeld van de Eedersee in Baden-Württemberg (zuidwest Duitsland), of betrof het deze vogels?

Van ZV15 is het bekend dat ze in 2003, direct nadat ze in het najaar het Zwillbrocker Venn verlaten had, koers had gezet naar Frankrijk. In het voorjaar van 2004 en in december 2004 werd ze gezien in een natuurreservaat in zuidwest Frankrijk, bij die laatste gelegenheid in gezelschap van een Grote én een Chileense Flamingo. In het voorjaar van 2007 was ze terug in het Zwillbrocker Venn. Ze werd in dat jaar regelmatig gedekt door andere flamingo's, maar ze deed in haar vierde levensjaar nog niet mee met het broeden.

Heeft ze nu, na twee mislukte broedseizoenen, mogelijk haar soortgenoten er toe overgehaald om met haar mee te vliegen naar het zuiden?

12 oktober 2009

Het aantal Kleine Flamingo's in de Nederlandse wateren blijft toenemen. Behalve het groepje van zes dat zich al maanden ophoudt op het wad bij Zwarte Haan, wordt er gedurende de laatste weken een exemplaar gezien op en nabij Vlieland. Waar deze vogel vandaan komt, is niet bekend. We moeten maar afwachten of hij zich uiteindelijk bij zijn soortgenoten even oostelijker aan zal gaan sluiten.

Gedurende de afgelopen weken zijn er nauwelijks waarnemingen meer gedaan van de *Phoenicopterus*-flamingo's. Behalve de Grote Flamingo's, over hun verdwijnen uit onze omgeving we al eerder berichtten, lijken nu ook de Chileense Flamingo's het land verlaten te hebben.

Maar misschien hebben ze zich teruggetrokken op een plekje waar ze niet door mensen bespied kunnen worden (zijn er nog zulke plaatsen in Nederland??).

Ieder die de komende tijd ergens flamingo's waarneemt in West Europa wordt vriendelijk verzocht die waarneming door te geven op treepdevries@hetnet.nl.

11 januari 2010

Chileense Flamingo's komen van nature voor in het Andesgebergte. Ze broeden daar op hoogtes van 3000 meter en het kan daar héél koud worden. Lees daarover b.v. het verslag van T. MORRISON in het deel over het Andesgebergte van de Time-Life Boeken over de Wereld der Woeste Natuur (5e Ned. druk, 1989): "...ik begon al te vrezen dat de zeldzame Jamesflamingo's door de hevige kou waren verdreven. Nogmaals zocht ik met de kijker het hele meer af en deze keer zag ik een groep van ongeveer honderd vogels door ondiep water waden. Het waren gewone Chileense flamingo's en Andesflamingo's...", "...Deze hevige stormen zijn een karakteristiek verschijnsel op deze hooggelegen plateaus. Daar de ijle berglucht geen warmte vast kan houden, daalt de temperatuur sterk zodra de zon achter de westelijke Cordilleras verdwijnt....", "...s Morgens wees de

thermometer minus 20° C aan en we konden het nauwelijks opbrengen uit onze warme slaapzakken te kruipen...".

De afgelopen weken daalde de temperatuur in Nederland soms flink. In het overwinteringsgebied van de vrijlevende West-Europese flamingo's in de Zuidwest-Nederlandse Delta werd het af en toe wel 5°C onder nul. Het leidde weer tot allerlei verontruste vragen en reacties, en opgeklopte verslaggeving in kranten. De Telegraaf wist te melden dat een groep van dertig Chileense Flamingo's de Duitse kou was ontvlucht en had van de vogelbescherming (?) gehoord dat de vogels die normaal in Duitsland verblijven met het koude weer naar Zeeland waren gekomen om neer te strijken op het niet bevroren Grevelingenmeer.

Als deze en andere kranten gewoon de vrij beschikbare informatie op www.flamingosinnederland.info hadden gelezen, dan hadden ze geweten dat de in Duitsland broedende flamingo's altijd in de winter naar de Delta komen en dat flamingo's echt géén tropische vogels zijn.

Zoals alle vogels die normaliter in de winter in Nederland verblijven, zullen ook flamingo's het op dit moment niet gemakkelijk hebben. Maar zolang er open water is met daarin voldoende plankton om als voedsel te dienen, dan zullen flamingo's de huidige winterse omstandigheden heel goed kunnen doorstaan; ook de Grote, Caribische en Kleine Flamingo's. De verschillende flamingosoorten leverden daarvoor zelf het bewijs in de heel strenge winter van 1995/6. Toen met berichten over Caribische Flamingo's met ijsafzetting op de veren en Kleine Flamingo's tussen de ijsschotsen aan de Brouwersdam. In 2010 dus niet iets om echt van op te kijken (zie het opstel uit 1996: "Koude Winter Deert Flamingo's Niet").

Kort voor de jaarwisseling werd het "reguliere" groepje van 6 Kleine Flamingo's nog op het wad in Noord-Friesland gezien (www.lauwersmeer.com), en als de Waddenzee echt helemaal dichtvriest, dan zullen ze ongetwijfeld zuidwaarts naar de Delta vliegen.

Het is zo langzamerhand wel duidelijk dat de groep flamingo's die op dit moment in de Delta verblijft (ca. 30 vogels) een kwart kleiner is dan de groep die in het voorjaar van 2009 in het Zwillbrocker Venn aanwezig was. Al in de afgelopen zomer waren er aanwijzingen dat blijkbaar een groepje flamingo's de bekende verblijfplaatsen in Nederland had verlaten. Waarschijnlijk zullen er vogels met rode pootbanden uit Zwillbrock onder hen zijn. Hopelijk komen er over de weggevlogen avonturiers nog meldingen vanuit het buitenland die meer informatie zullen opleveren. We zullen nu moeten afwachten of ze er in het komende broedseizoen in het Zwillbrocker Venn weer bij zullen zijn.

18 maart 2010

Gedurende de gehele koudeperiode die nu achter ons ligt, verbleven de flamingo's van de West-Europese populatie op het Grevelingenmeer. Niet dus op het oostelijk daarvan gelegen Volkerakmeer, hun gewoonlijke winterlocatie. Met al te zekere uitspraken over het gedrag van de flamingo's moeten we altijd voorzichtig zijn, maar deze "verhuizing" lijkt toch wel te verklaren met het dichtvriezen van het zoete water op de plekken in het Volkerakmeer waar de flamingo's gewoonlijk hun voedsel zoeken. In eerdere mededelingen op deze webpagina werd gewezen op het verslechteren van de watertoestand in het Volkerakmeer en daarmee mogelijk ook op een minder worden van de foerageermogelijkheden van de flamingo's, maar van een betrouwbare bron uit het gebied werd vernomen dat het met de waterkwaliteit juist in 2009 een stuk beter ging.

Nu het koudste weer voorbij lijkt en de dagen duidelijk weer langer zijn geworden, is voor de flamingo's het moment gekomen om hun broed- en foerageergebieden in het oosten van het land weer op te zoeken. Groepjes blijken het Grevelingenmeer al te hebben verlaten. De eerste acht flamingo's werden op 28 februari op het Zwillbrocker Venn waargenomen. Na enige dagen verdwenen deze vogels weer groten-deels. Daarna waren er meldingen van het Veluwe-meer en het Eemmeer. Dit aanvankelijk wat rusteloos op en neer pendelen tussen de bekende gebieden is een verschijnsel dat jaarlijks bij de terugkeer naar het broedgebied valt waar te nemen.

Er zal nu afgewacht moeten worden wanneer de vogels weer als totale leefgroep op het Zwillbrocker Venn neer zullen strijken. Een aanmerkelijke stijging van de temperaturen overdag en 's nachts, zoals die voor de komende dagen is voorzien, zullen dat moment zeker bespoedigen.

We zullen dan zien hoe groot de populatie nog is. Al in de loop van 2009, na het mislukken van de broedseizoenen in 2008 en 2009, waren er aanwijzingen dat de omvang aanmerkelijk was afgenomen. Het is duidelijk dat het percentage vogels in de groep dat in de laatste tien jaar uit het ei kwam steeds groter wordt. Dat valt direct af te leiden van het aantal geringde flamingo's in de waargenomen groepen. Hoewel flamingo's heel lang kunnen leven, zullen er nu van de vogels waarmee de populatie in de zeventiger jaren begon, niet veel meer over zijn. Van hen die resteren, zal de reproductiviteit ook niet hoog meer zijn, en zal de fitheid om slechtere omstandigheden te overleven, zijn afgenomen. De jonge vogels zullen er op hun beurt enige tijd over doen om zich de routine van het zich voort planten, eigen te maken. Een strenge winter met slechtere voedselomstandigheden kan mogelijk ook een negatief effect hebben gehad op de jongere vogels die dit soort omstandigheden nog niet eerder meemaakten. Na de strenge winter van 1995/1996 bleek dat er geen

afname van het aantal adulte flamingo's viel vast te stellen, maar dat er wel slachtoffers waren bij de juvenielen (zie het opstel: Koude winter deert flamingo's niet).

Opmerkelijk was in het afgelopen jaar de toename van het aantal Kleine Flamingo's tot zeven in totaal. De afgelopen dagen werden er twee gezien bij de Brouwersdam in de Delta, en drie op het wad bij Zwarte Haan. Ook bij hen maar even af wachten hoeveel zich dit jaar zullen laten zien.

11 april 2010

Het Veluwemeer is de plaats waar de flamingo's, komende uit de Delta van Zuidwest Nederland, zich in de loop van maart verzamelden in een grote groep. In de afgelopen zes weken bezochten af en toe gedurende korte tijd kleine groepjes flamingo's het traditionele broedgebied in het Zwillbrocker Venn. De omstandigheden (met name de dichtheid van de geschikte voedselorganismen in het water van de Lachmöwensee) stonden de vogels waarschijnlijk nog niet aan, want ze keerden steeds weer snel terug naar het Veluwemeer. Om daar af te wachten tot het geschikte moment gekomen was. Onderwijl toonden de vogels al wel af en toe baltsgedrag, en misschien bracht de daardoor veroorzaakte ongedurigheid een deel van de groep (17 flamingo's) ertoe om op 3 april j.l. naar een zeilplas bij Wildervank te vliegen. Het kan natuurlijk ook zijn dat een onbeschaafde speedboatvaarder of een fotograaf die mooie plaatjes van opvliegende flamingo's wilde maken, de vogels heeft verschrikt en ze weg heeft doen vliegen. Hoe dan ook, de weggevlagen vogels waren binnen twee dagen weer terug op het Veluwemeer.

Hoewel het nog steeds fris is (en koud in de nachten) hebben de flamingo's nu kennelijk besloten dat het wel lang genoeg heeft geduurd. Op 9 april vlogen de eerste 16 vogels naar het Zwillbrocker Venn, en op 10 april waren er al 24 aanwezig. De rest zal ongetwijfeld ook spoedig volgen. Een deel van de teruggekeerde vogels toonde direct na terugkomst balts-gedrag. Het waren met name de jongere, de in deze eeuw uit het ei gekropen vogels die daaraan meededen (herkenbaar aan de aangebrachte ringen). Deze relatief jonge vogels zijn nog op zoek naar een geschikte partner.

Op 10 april was het opmerkelijk dat drie paren Chileense Flamingo's zich door het opgewonden gedrag van hun soortgenoten niet aan lieten steken. Ze stonden rustig te slapen op korte afstand van het spektakel. Het betrof zes ongeringde vogels, oudere vogels dus, die hun partner waarschijnlijk al jaren geleden gevonden hebben. Ook het al sedert vele jaren bestaande paar van vrouwtje Caribische Flamingo en mannetje Grote Flamingo bleef tijdens de balts van de anderen doodgemoedereerd voedsel zoeken (zie het opstel: "Balts en Paarvorming bij de Flamingo's in het Zwillbrocker Venn").

De telgegevens van de flamingo's op het Veluwemeer en het grote aantal afgelezen ringen geven aan dat het aantal in de regio verblijvende *Phoenicopterus*-flamingo's ongeveer zo groot is als het aantal van verleden jaar. Omdat er in 2008 en 2009 in het Zwillbrocker Venn geen jongen uit het ei kwamen, is het duidelijk dat de groep die nu slechts uit adulte exemplaren bestaat, de afgelopen winter prima doorstaan heeft. Voor heel veel andere vogelsoorten moesten flinke verliezen genoteerd worden. Ook na de zeer strenge winter van 1995/1996 bleken er in de flamingopopulatie nauwelijks verliezen te zijn opgetreden onder de adulte vogels (zie het opstel: "Koude Winter Deert Flamingo's Niet").

De flamingo's hebben hiermee opnieuw aangetoond dat West Europa voor flamingo's een uitstekend leefgebied vormt. En dat hoeft geen verwondering te wekken, want uit botvondsten is duidelijk geworden dat er enige duizenden jaren geleden ook al flamingo's in deze omgeving leefden. Waarom de verspreidingsgrens van de flamingo's daarna een flink stuk in zuidelijke richting is verlegd, is onbekend. De toename van het aantal mensen en het droogleggen van grote delen van de Hollandse moerassen zal daarbij ongetwijfeld een rol hebben gespeeld.

Temperatuurschommelingen in de afgelopen millennia zijn bekend, maar kunnen het totaal verdwijnen niet verklaren. Flamingo's zijn immers vogels die voor kou weg kunnen trekken; zo overwintert een deel van de flamingo's in de Camargue ter plaatse, een ander deel doet dat elders in het Middellandse Zee-gebied, en weer een ander deel trekt naar Mauritanië.

Nu zou men denken dat de terugkeer van de flamingo's met enthousiasme begroet zou worden in vogelminnend Nederland, maar niets is helaas minder waar. De schrijver van dit stukje begrijpt dat er terughoudendheid bestaat vanwege het feit dat het grootste deel van de flamingopopulatie uit Chileense Flamingo's bestaat. Dit betreft een gebiedsvreemde soort en het gevaar voor hybridisatie met de nauwverwante in Europa van nature voorkomende Grote Flamingo is groot. Hybridisatie heeft reeds meerdere malen plaatsgevonden, maar tot op heden heeft slechts één van de hybride nakomelingen overleefd. Mogelijk een kwestie van toeval maar mogelijk zijn de hybriden toch wat minder in staat tot overleven dan de soortzuivere vogels. Hoe dan ook, het ontstaan van een in West-Europa levende mengvorm dient hoe dan ook voorkomen te worden. Want er zal uiteindelijk altijd uitwisseling met populaties Grote Flamingo's optreden, en daarmee verontreiniging van de genenpool.

Herintroductie van eerder (bijna) verdwenen diersoorten is niet altijd gemakkelijk. Soms gebeurt het spontaan, denk aan Blauwborst, Grote Zilverreiger en Boommarter. Soms gaat het heel langzaam, maar is menselijke hulp niet direct nodig, zoals bij de

Kraanvogel en de Zeearend. En soms is menselijke hulp wél nodig, waarbij Witte Ooievaar, Raaf, Oehoe, Europese Hamster, Otter en Das genoemd kunnen worden.

Maar juist vanwege het gevaar van hybridisatie en het feit dat spontane hervestiging van Grote Flamingo's maar zo uitermate langzaam op gang komt, zou het toch een goede zaak zijn om van menselijke zijde wat hulp te verlenen. Dat zou kunnen door jonge Grote Flamingo's aan de populatie toe te voegen bij een gelijktijdige reductie van het aantal Chileense Flamingo's in de groep; bijvoorbeeld door het wegnemen van eieren en/of het vervangen van de eieren door eieren van Grote Flamingo's (Chileense Flamingo's zullen de kuikens uit de ondergeschoven eieren zonder probleem als hun eigen jongen grootbrengen) en/of het uit de crèche nemen van jonge Chileense Flamingo's. De jonge Grote Flamingo's zouden van de oudere vogels in de groep alle in de loop van de veertig voorafgaande jaren opgedane kennis ten aanzien van de beste plaats om te broeden, de plaatsen waar voedsel kan worden gevonden en de beste plaats om te overwinteren over kunnen nemen. Zo zouden de Chileense Flamingo's een belangrijke rol kunnen spelen bij de herintroductie van Grote Flamingo's in West-Europa.

Ieder die iets zinnigs te zeggen heeft over de mogelijkheden tot herintroductie van de Grote Flamingo's in West Europa wordt vriendelijk verzocht hierover contact op te nemen met Joop Treep, treepdevries@hetnet.nl.

2 mei 2010

De hele West-Europese *Phoenicopterus*-flamingopopulatie bestaande uit circa 30 Chileense, 10 Grote en 1 Caribische Flamingo's verblijft nu al weer enige tijd op de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn. De balts is voorbij en de paren zijn gevormd. Aan nesten wordt gebouwd.

Alles ziet er prima uit en iedereen maakt zich op voor een goed broedseizoen.

Vanwege persoonlijke omstandigheden zal de schrijver van deze rubriek de komende 6 weken niet in staat zijn om hier actuele nieuwtjes over de flamingo's te melden. Na half juni wordt de draad weer opgenomen! Tot dan.

9 juni 2010

Op 26 april werd het eerste flamingo-ei gelegd in de broedkolonie op het grote eiland in de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn. In de dagen erna volgden er zeker nog vijf, en misschien zelfs wel meer. Maar helaas was de op de broedkolonie gerichte camera uitgevallen en kon dat niet met zekerheid worden vastgesteld. Op twaalf plaatsen werd er echter door flamingo's gebroed of waren er voorbereidingen om te gaan broeden. Dat zag er dus uitstekend uit en bood perspectief om de populatie, die in de laatste jaren

zonder natuurlijke aanwas wat in aantal was teruggelopen, een flinke aanvulling te gaan bezorgen.

Het noodlot sloeg echter toe in de nacht van 7 op 8 mei. Het lukte een vos om over het geplaatste raster heen te komen en de kolonie volledig leeg te roven. De volgende dag begonnen de flamingo's te vertrekken en na een paar dagen was er geen flamingo meer te zien in het Zwillbrocker Venn. Evenals in voorgaande jaren viel de groep uiteen in kleine groepjes. Flamingo's werden onder meer gezien in het Veluwemeer en het Ketelmeer.

Maar al snel keerden de eerste vogels terug naar het Zwillbrocker Venn. En in de laatste twee weken van mei was het aantal al weer aangegroeid tot meer dan twintig exemplaren. In de laatste week van mei werden er door verschillende paren nieuwe broedpogingen ondernomen, maar helaas lag de vos steeds op de loer en ieder ei dat gelegd werd, werd ook al snel weer door hem ontvreemd.

Het is opmerkelijk hoe gedreven de flamingo's steeds weer doorgaan om hun drang tot voortplanting ten uitvoer te brengen. Ondanks de voortdurende eierroof blijven de flamingo's op de broedplaats aanwezig. Er wordt nog altijd volop gecopuleerd. Ze blijven dus, ondanks de voortdurende verstoring in de juiste stemming.

Op dit moment wordt ervan uitgegaan dat voor het derde achtereenvolgende jaar er dit jaar geen jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn te bewonderen zullen zijn. Maar de beheerders van het gebied zijn vast van plan om in het volgende jaar nog scherpere maatregelen te gaan nemen om de vossen de toegang tot het broedgebied van de flamingo's (maar ook van de Kokmeeuwen, de Grauwe Ganzen en andere vogels) te verhinderen. Voor dit jaar zullen we genoeg moeten nemen met de bekende wijsheid dat leven en dood twee zijden vormen van het prachtige gebeuren dat we natuur noemen.

Vanaf 3 juni wordt het Zwillbrocker Venn voor de derde maal in de geschiedenis bezocht door een Kleine Flamingo. Het meest opvallende aan de vogel zijn de geheel donkerrood gekleurde snavel en het rode oog. De Kleine Flamingo houdt zich wel op in de nabijheid van de andere flamingo's, maar hij houdt toch ook letterlijk en figuurlijk een zekere afstand. Zo komt hij beslist niet op de broedplaats van de anderen en van enige sociale interactie met andere flamingo's is geen sprake.

Waar deze flamingo vandaan kwam, is nog onzeker. In 2009 nam het aantal Kleine Flamingo's in de Waddenzee toe tot zeven stuks (zie het "Jaaroverzicht 2009"). Het aantal dat foerageerde op het wad ten noorden van Zwarte Haan groeide tot zes. Eind december, toen het al flink koud was, waren alle zes nog op hun vaste plekje te zien. Daarna viel het groepje uiteen. Vanaf begin februari tot begin mei werden er nog slechts drie Kleine Flamingo's bij Zwarte Haan gezien; in diezelfde periode waren er

meldingen van twee exemplaren bij de Brouwersdam in het Deltagebied.

Na begin mei was er bij diverse gelegenheden nog maar één Kleine Flamingo bij Zwarte Haan te zien. Op 17 mei werden er echter twee Kleine Flamingo's waargenomen in het Deense Jutland, één daarvan droeg twee ringen: een rode ring met de letters CG aan de linker tibia en een smalle (metalen?) ring aan de tarsus van dezelfde poot. Dezelfde ringencombinatie die ook al meerdere malen bij één van de flamingo's bij Zwarte Haan werd gezien, dus bijna zeker betrof het dezelfde vogel. In 2002 vloog deze vogel weg uit een Belgisch park. Door de aanwezigheid van de ringen kan men nu dus van jaar tot jaar volgen hoe het hem verder vergaat.

De twee Kleine Flamingo's zag men vervolgens op 26 mei bij het Zweedse Øland en daarna waren ze zelfs in Finland! We zijn benieuwd wanneer de twee Kleine Flamingo's van hun noordelijke uitstapje terugkeren in de Waddenzee.

14 juli 2010

Zeker drie maal probeerden de flamingo's dit jaar in het Zwillbrocker Venn te broeden. De derde poging van ca. 7 paren liep tot 29 juni. Heimelijk hoopten de waarnemers dat het de flamingo's na de eerdere gestrande pogingen alsnog zou lukken eieren uit te broeden, maar niemand durfde het na de slechte ervaringen van de afgelopen drie jaren hardop uit te spreken. Vanaf half juni zoemden er geruchten rond dat er al jonge flamingo's gezien zouden zijn, en dit bericht werd zelfs in het dagblad Tubantia afgedrukt, maar geen van de ervaren waarnemers zag ook daadwerkelijk jonge vogels. Helaas, ook aan de derde broedpoging werd een einde gemaakt door vossen, die er, ondanks de in allerijl extra bijgeplaatste hekken, in slaagden de kolonie binnen te dringen. De vossen leverden hiermee het overduidelijke bewijs dat ze beslist niet bevreesd zijn voor water. Als ze weten op welke plaats wat lekkers te halen is, dan hebben ze er een natte pels voor over om er te komen. Niet alleen de flamingo's lijden onder het ongewenste vossenbezoek maar ook alle andere vogels, die op het grote eiland in de Lachmöwensee broeden, zijn hiervan het slachtoffer.

Vóór aanvang van het broedseizoen van 2011 zullen er daarom door de beheerders van het natuurreserveaat maatregelen getroffen worden om het eiland definitief voor de ongewenste bezoekers af te sluiten. Zeker de flamingo's kunnen het zich niet veroorloven in de komende jaren nog meer broedseizoenen zonder resultaten af te sluiten. De toch al in aantal leden teruggelopen populatie zou te klein kunnen worden om nog met succes te kunnen broeden.

Na 6 juli j.l. zijn er in het Zwillbrocker Venn geen flamingo's meer gezien. Er streken groepjes neer in het Ketelmeer, de Oostvaardersplassen en het Veluwemeer. De laatste dagen worden ze ook waargenomen aan de Steile Bank (de zandbank voor de

kust van Gaasterland), en enige dagen geleden was een flinke groep (minimaal 17 stuks) aanwezig in het Volkerakmeer.

De laatste dagen zijn er ook weer waarnemingen van Kleine Flamingo's op het wad bij Zwarte Haan. Meerdere malen werd een groepje van drie vastgesteld. Of er ook geringde vogels bijzitten (bijvoorbeeld de bekende vogel met de rode ring met de letters CG, die eerder dit jaar in Denemarken werd gezien), is nog niet bekend.

27 augustus 2010

Er zijn weinig verwickelingen te melden op flamingo-gebied.

Het grootste deel van de West-Europese flamingo-populatie verblijft al weer enige weken in de Delta in Zuidwest Nederland. De vogels worden daar voornamelijk waargenomen op een viertal locaties: In de Markiezaat, op de Slikken van Flakkee in het Grevelingenmeer, op de Krammersche Slikken in het Volkerakmeer en op de Slijkplaat in het Haringvliet. Gezien de steeds wisselende aantallen op de locaties, wordt er blijkbaar druk heen en weer gevlogen tussen deze genoemde gebieden.

In het vorige bericht kon worden gemeld dat er inmiddels weer drie Kleine Flamingo's verblijven op het wad boven Zwarte Haan. Sinds enige weken vallen op dezelfde locatie ook voortdurend twee Chileense Flamingo's te zien. Chileense Flamingo's kwamen eigenlijk nooit naar deze plek. Wel werd hier in het verleden meermaals de enig bekende vrij rondvliegende Caribische Flamingo gezien en ook de gedurende enige jaren niet meer in de populatie waargenomen Grote Flamingo met het ringnummer ZV22 kende dit plekje en bezocht het met enige regelmaat.

Hoewel de Kleine Flamingo's en de Chileense Flamingo's aan elkaar verwant zijn en ze elkaar ook wel als familie herkennen en een bepaalde mate van interesse voor elkaar hebben (denk bijvoorbeeld aan de Kleine Flamingo die in dit voorjaar een bezoekje bracht aan de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn), blijven ze toch op een zekere afstand van elkaar. Ook bij Zwarte Haan is dat het geval.

29 oktober 2010

Flamingo's broeden nu ook in Nederland!

Niet iedereen zal het zich meteen gerealiseerd hebben, maar door de uitbreiding van het Nederlandse grondgebied met de Caribische eilanden Saba, St. Eustatius en Bonaire werd onze inheemse flora en fauna in één klap met honderden nieuwe soorten uitgebreid. Eén van de mooiste aanwinsten is ongetwijfeld de broedkolonie van de Caribische Flamingo's op het eiland Bonaire.

Eigenlijk moet men zeggen drie broedkolonies, want behalve het flamingoreservaat midden in het zoutwin-

gebied op Zuid-Bonaire, waar geregeld meerdere duizenden flamingoparen hun bekende heuvelvormige nesten van modder opmetselen, hun eieren leggen en hun jongen groot brengen, zijn er nog twee satelliet-vestigingen op het noordelijke deel van het eiland. Kleine eilandjes in het Gotomeer en in Slagbaai, beide gelegen binnen het Nationaal Park Washington-Slagbaai, worden in sommige jaren ook gebruikt als broedplaatsen door tientallen flamingoparen. Op deze rotseilandjes kunnen de flamingo's niet hun kenmerkende moddernesten bouwen omdat daarvoor geen materiaal aanwezig is. Geen probleem voor onze pragmatisch ingestelde flamingo's: Ze leggen er hun eieren gewoon op de rotsbodem!

Verder met de flamingo's in het Europese deel van Nederland: Al in augustus keerden de meeste flamingo's na het mislukte broedseizoen terug naar hun verblijfplaats in de Delta van Zuidwest Nederland. Maandenlang werden er geen waarnemingen gedaan van de ene Caribische Flamingo in de populatie. Maar onlangs werd ze weer waargenomen op de Krammersche Slikken. Ook de vorige jaren bleef ze in het najaar enige maanden buiten beeld. Waar ze zich in de nazomer ophoudt, is niet bekend. Het moet een plaats zijn waar ze voor mensenblikken verborgen is, want juist zij valt altijd direct op binnen de leefgroep als ze daarin aanwezig is.

Tellingen geven aan dat het aantal vrijlevende flamingo's in onze omgeving teruggelopen is. Dat verwondert niet, want al gedurende drie jaar was er geen natuurlijke aanwas in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn.

Door het plaatsen van camera's hebben de beheerders van het natuurreservaat nu wel een goed zicht gekregen op de manier waarop de verstoringen van flamingo's, meeuwen, ganzen en andere watervogels op het grote eiland in de Lachmöwensee door vossen verlopen. Hoewel ook de vossen hun legitieme rechten binnen het reservaat hebben, is er nu toch besloten om het hen in het nieuwe broedseizoen definitief onmogelijk te maken nog op het eiland te komen. In de afgelopen periode werd er een vele tientallen meters lang hekwerk in het water geplaatst. Helaas ziet dat er niet zo mooi en natuurlijk uit, maar zonder deze maatregel zou de plas al zijn attractiviteit verliezen en daarop zitten de beheerders natuurlijk niet te wachten.

Tot slot: Er bestaat nog onduidelijkheid over de Kleine Flamingo's in de Waddenzee. Verleden jaar groeide hun aantal aan tot zeven stuks. Dit jaar werden er drie, slechts één enkele keer vier, exemplaren gemeld. Ze worden nog steeds gezien op het wad bij Zwarte Haan.

Dit lagere aantal betekent echter niet met zekerheid dat ze niet meer aanwezig zouden zijn. Enige jaren geleden werd bijvoorbeeld bekend dat zich twee Kleine Flamingo's langdurig hadden opgehouden op

de Boschplaat op Oost-Terschelling, een voor bezoekers verboden gebied.

16 december 2010

Na alle berichten over opwarming van de aarde hadden we zoiets misschien niet verwacht, maar we beleven nu voor de tweede keer in één jaar een naar Nederlandse begrippen langdurige strenge vorstperiode. Na het koude weer in januari/februari bracht eind november, veel vroeger dan gewoonlijk, een ijselijk begin van de volgende winter. Zelfs in Zuidwest Nederland waar de temperaturen onder invloed van de Warme Golfstroom altijd aanzienlijk hoger zijn dan in de rest van het land, werden al diverse vorstdagen (etmalen waarop het de gehele 24 uur onder nul blijft) genoteerd.

De flamingo's die al enige maanden vóór de vorst-inval in de Delta terugkeerden, reageerden zoals eerder laconiek op het weer. Ze verwisselden het Volkerakmeer met zijn zoete water voor het zoute water in het Grevelingenmeer, zoals dat ook in januari het geval was. Voor de koude wind wordt nu en dan beschutting gezocht in Dijkwater, een waterrijk gebied aan de noordkust van Schouwen-Duiveland, dat in het verleden bij dijkdoorbraken gevormd werd. Midden december werden nog steeds een kleine 40 *Phoenicopterus*-flamingo's (Chileense, Grote en Caribische Flamingo's) geteld, hetgeen aangeeft dat de groep nog steeds intact is.

Er werden ook 3 Kleine Flamingo's (*Phoeniconaias minor*) gezien op hun in de winter bekende plekje aan de Brouwersdam.

5 januari 2011

Zoals verwacht verblijven de flamingo's nog steeds op het Grevelingenmeer, meestal in een grote groep, maar soms ook in wat kleinere groepjes opgedeeld. Eén Chileense Flamingo verbleef de afgelopen weken in zijn eentje op het Oostvoornse Meer. De vogel was schitterend van kleur, hetgeen er toe leidde dat diverse waarnemers hem in eerste instantie voor een Caribische Flamingo aanzagen.

Onlangs werd de uitkomst van een onderzoekje bekend: Flamingo's maken zich in de tijd voorafgaand aan het broedseizoen mooier, en dus aantrekkelijker voor hun soortgenoten, door met carotenen rood gekleurd stuitvet op de veren te smeren. Als het weer wat beter wordt, zullen de flamingo's in de Delta zich al snel weer opmaken om de eerste baltsfiguren te gaan tonen. Meerdere malen werd gezien dat die eerste baltsuitingen al in januari beginnen. Dit verschijnsel was voor de NRC aanleiding om op 3 januari j.l. een artikeltje over de vrijlevende flamingo's in Nederland te plaatsen met de kop: "In januari baltsen flamingo's in Nederland...".

Gedurende de maand januari 2011 is in de bibliotheek in Beilen een kleine tentoonstelling over flamingo's te zien. Joop Treep, de uitgever van deze webpagina, toont dan een kleine selectie uit zijn verzameling

flamingomaterialen onder de titel "De Flamingo, als Studie- en Verzamelobject".

Te zien zullen zijn boeken, kinderboeken en gedichten over flamingo's en daarnaast kaarten, postzegels, briefpapier, beelden, schilderijen, affiches, serviesgoed, sneeuwballen, blikken bussen, legpuzzels, pluche beesten en diverse andere dingen. De toegang is vrij.

9 februari 2011

Ondanks de vorst van de afgelopen nacht (ca. -5°C) in de Achterhoek, was vandaag toch de eerste flamingo van 2011 in het Zwillbrocker Venn te zien. Wim Rots stuurde daarvan bijgaande foto. Het zachte weer van de afgelopen week en de langer wordende dagen hebben het dier er klaarblijkelijk toe verleid om eens een kijkje te gaan nemen in het broedgebied. Na drie mislukte broedseizoenen geloven de flamingo's er blijkbaar dus nog steeds in. Wij hopen met ze op een succesvol broedjaar.

25 maart 2011

Zoals verwacht mocht worden, is het grootste deel van de flamingo's van de West-Europese populatie weer vanaf het overwinteringsgebied in de Zeeuws/Zuid-Hollandse Delta in oostelijke richting vertrokken.

Het grootste deel van de groep verblijft nu op het Veluwemeer en laat daar ook de opzienbarende flamingobalts zien. In het opstel "Balts en Paarvorming bij de Flamingo's in het Zwillbrocker Venn" dat op deze webpagina in te zien is, worden alle bewegingen die door de flamingo's tijdens de balts gemaakt worden, besproken.

Al meerdere dagen waren er groepjes te zien bij de broedplaats in het Zwillbrocker Venn, bijvoorbeeld op 20 maart j.l. toen Willy Smeenk er twaalf telde en bij vijf van hen de ringen af kon lezen. De omstandigheden in het Münsterland zijn waarschijnlijk nog te onaantrekkelijk voor de flamingo's, het vriest er nog bijna nachtelijks en mogelijk zit er nog te weinig voedsel in het water, en na enige tijd vertrekken ze telkens weer. Maar dit beeld kan snel veranderen en het hoeft niet te verwonderen wanneer over twee weken de hele groep permanent op de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn verblijft.

Hopelijk wordt het dan ook duidelijk of de eerder gesignaleerde Grote Flamingo met (waarschijnlijk) in het Middellandse Zeegebied aangebrachte ringen, die op 17 februari op het Veluwemeer gezien werd, in de groep verblijft.

15 april 2011

Nog steeds is de grote groep van de flamingo's nog niet definitief teruggekeerd naar de broedplaats in het Zwillbrocker Venn. Af en toe laten groepjes zich op de "Lachmöwensee" zien, maar telkens vliegen ze ook weer weg.

Van eerdere jaren is bekend dat groepjes flamingo's als onderdeel van hun balts uitstapjes maken in allerlei richtingen en daarbij voor korte tijd neerstrijken op voorheen voor hen onbekende wateren. In de afgelopen twee weken werden ze gezien in het Bargerveen (Dr.), het Zuidlaardermeer, het Haaksbergerveen, bij Zelhem en bij Nieuwkoop (Zhl.). Pas als de omstandigheden bij de broedplaats helemaal in orde zijn, komen ze daar naar toe.

Vele mensen hebben zich in de afgelopen twee weken afgevraagd of de flamingo's dit jaar niet heel laat zijn met hun komst naar het Zwillbrocker Venn. De in het verleden verzamelde data geven echter aan dat die komst ook in de tachtiger en negentiger jaren soms heel laat was. In de eerste jaren van de nieuwe eeuw is daar verandering in gekomen, omdat het voorjaar vaak al heel vroeg begon, maar de afgelopen twee jaren hebben we koude winters beleefd en duurde de nachtelijke vorst tot in april.

Ook dit jaar heeft het tot nu toe nog heel veel nachten gevoren in Zwillbrock. Alles ziet er nog heel winters uit. Pas in de laatste week ziet men er de blaadjes aan de struiken komen. De Kokmeeuwen zijn er ook nog lang niet aan toe om hun nesten te bouwen. Voor het komende weekend worden hogere dag- en nachttemperaturen voorspeld. Als er dan ook nog een flinke bui regen zou willen vallen, dan zijn de omstandigheden om te gaan broeden voor de flamingo's al weer een stuk gunstiger.

22 april 2011

Zoals al verwacht werd, zijn de meeste flamingo's van de West-Europese *Phoenicopterus*-populatie nu weer aanwezig in de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn bij het eiland waarop over korte tijd gebroed zal gaan worden. Op donderdag 21 april werden er 35 geteld. Eén paar Chileense Flamingo's blijft echter hardnekkig aanwezig in het natuurgebied de Groene Jonker nabij Nieuwkoop, op een uur of drie vliegen ten westen van het Zwillbrocker Venn.

Veel van de vogels die wel terug zijn, lijken al gepaard te zijn. Ze tonen op verschillende momenten het kenmerkende verlovingsgedrag waarbij beide partners hun dagritme op elkaar af gaan stemmen: Met z'n tweeën gaan staan slapen, samen foerageren, samen een rondje vliegen, etc. Een groepje van acht flamingo's toonde donderdag wat baltsgedrag; op

voorgaande dagen was de balts echter nog uitvoeriger geweest. En er vallen ook al geregeld paringen waar te nemen (zie voor een uitvoeriger beschrijving van het flamingogedrag in de aanloop tot het broeden het opstel "Balts en Paarvorming bij Flamingo's in het Zwillbrocker Venn" op deze webpagina).

Er wordt op sommige momenten ook al druk aan nesten gebouwd. De weersvooruitzichten zijn goed, dus het ziet er naar uit dat er tijdens de Paasdagen volop flamingokijkplezier valt te beleven in Zwillbrock.

9 mei 2011

Het broedseizoen van de flamingo's in het Zwillbrocker Venn is nu echt goed van start gegaan. Vanaf het paasweekend is het aantal plekken waarop gebroed wordt steeds verder toegenomen. Maar ook nu wordt er nog aan nesten gebouwd en mogelijk komen er in de komende dagen nog meer eieren bij.

Het is mogelijk om in het Biologische Station in Zwillbrock op afstand de op het broedeiland geplaatste webcam te bedienen en naar de diverse nesten te navigeren en er op in te zoomen. Als je geluk hebt kun je dan volgen hoe er nog aan nesten wordt gebouwd, hoe partners elkaar op het nest aflossen, hoe er geruzied wordt met andere flamingo's op nabij gelegen nesten, hoe ze het ei keren, etc.

Slechts zelden zijn alle ca. 40 flamingo's tegelijkertijd op de "Lachmöwensee" of op het "Flamingoinsel" in het Zwillbrocker Venn aanwezig. Telkens opnieuw vliegen flamingo's naar het Veluwemeer om daar te gaan foerageren. Ook tijdens de broedtijd vliegen vogels die een dagje vrijaf hebben omdat hun partner op het ei zit, daar naar toe. Zo werd bijvoorbeeld de enige Caribische Flamingo van de groep gedurende de afgelopen dagen op het Veluwemeer gezien terwijl haar partner, een Grote Flamingo, op het nest zat te broeden.

2 juni 2011

Na drie mislukte broedseizoenen in 2008, 2009 en 2010 durven we nu nog niet al te hard te roepen dat het goed gaat met de flamingobroedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Maar alle voortekenen zijn positief.

Er zijn al enkele kuikens uit het ei gekropen en op verschillende nesten wordt er nog gebroed. Dat betekent dat we nu toch weer rekening gaan houden met opgroeiende kuikens in het Venn en dat we een dag moeten gaan plannen waarop de jonge flamingo's voorzien zullen gaan worden van een rode plastic pootband met inscriptie, om ze daarmee na het uitvliegen gedurende hun verdere leven te kunnen volgen.

Omdat het riet op het broedeiland al weer flink is opgeschoten, zijn de nesten vanuit de bezoekers-uitkijkpunten nog maar slecht te zien. Helaas is het daardoor moeilijk om goed te volgen wat er op de

nesten gebeurt en welke vogels er precies bij het broeden betrokken zijn. De niet (of al niet meer) broedende flamingo's zijn maar deels op de Lachmöwensee aanwezig. Regelmatig worden ze ook op andere plaatsen gezien, bijvoorbeeld bij Polsmaten op het Veluwemeer, waar op 28 mei 13 exemplaren geteld werden. Hoe een melding van zeven overvliegende flamingo's bij Hilvarenbeek in Brabant echter ingeschat moet worden, weten we echt niet.

De enige, maar daardoor juist zo individueel herkenbare, Caribische Flamingo in de West-Europese flamingopopulatie, gaf weer eens een aardig inkijkje in het flamingogedrag tijdens het broedseizoen: Dit flamingovrouwtje vormt samen met een Grote Flamingo man een broedpaar en afwisselend zitten de twee op het ei. Op 29 mei bleek de Caribische Flamingo zich op te houden op de Azewijnsche en Netterdensch Broek ten noorden van 's Heerenberg, zo'n 40 km ten zuidwesten van het Zwillbrocker Venn.

Gewoonlijk worden de jonge flamingo's zo'n zeven á acht weken na hun geboorte geringd door een groep Duitse en Nederlandse ornithologen en andere betrokkenen. Nu het ringen gedurende drie jaar niet heeft plaatsgevonden, is het team in die periode niet meer aangepast c.q. verjongd. Er zullen echter zonder twijfel uitvallers zijn en daarom zou het leuk zijn wanneer er wat vers bloed instroomt. Belangstellenden met enige ervaring, bijvoorbeeld mensen die al eerder vogels hebben geringd, kunnen daartoe contact opnemen met Joop Treep: treepdevries@hetnet.nl.

28 juli 2011

Na drie jaar zonder broedsucces is de flamingopopulatie in West Europa dit jaar uitgebreid met zes kuikens die uit het ei kropen in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Aanvankelijk werd er op een groter broedsucces gehoopt toen vanaf eind april bij de start van het broedseizoen er wel 15 nesten werden gebouwd. Maar al snel werden veel nesten weer verlaten, hoewel er ook weer een paar werden bijgebouwd. Uiteindelijk is zes kuikens, gezien de gewoonlijke productie van de broedkolonie in succesvolle jaren (tussen twee en tien, met een gemiddelde van vijf), toch niet slecht te noemen.

Tot nu zijn we wat terughoudend geweest met het noemen van aantallen kuikens, omdat het nooit zeker is of alle kuikens de eerste moeilijke weken wel zullen overleven. Het ziet er naar uit dat dat nu wel het geval zal zijn. Ze zijn inmiddels van ca vijf tot meer dan acht weken oud. Omdat de kuikens met tussenpozen na elkaar uit het ei kwamen, is er een flink verschil in grootte waar te nemen tussen de eerstgeborene en de laatstgeborene. De twee grootste zijn al begonnen met vlieg oefeningen. De komende weken zullen ze dat zeker voortzetten en het is bijzonder interessant om dat te gaan bekijken.

In het Zwillbrocker Venn is de waterstand nog maar heel laag. Grote delen zijn volledig drooggevalen. Juist dit gebied liep in de afgelopen periode echt grote regenbuien mis. De Kokmeeuwen zijn weer vertrokken. Veel voedsel zal er door de flamingo's niet meer gevonden kunnen worden. Naast de jonge flamingo's, zijn er nog maar weinig volwassen vogels te zien, per dag echter in een wisselende samenstelling. De flamingoouders vliegen in de nacht van en naar het Veluwemeer waar ze foerageren. Jonge flamingo's blijven wel drie maanden afhankelijk van voeding door hun beide ouders. Ze krijgen die toegediend in de vorm van een voedzame vloeistof ("flamingo-melk") die geproduceerd wordt in klieren die zich bevinden in het overgangsgebied van de slokdarm naar de maag, die vervolgens door de ouders wordt opgewurgd en in de snavel van het jong wordt gedruppeld. Flamingo's die (niet meer) bij het broeden en grootbrengen van jongen betrokken zijn, komen nu niet meer in het Zwillbrocker Venn. Zij verblijven deels op het Veluwemeer, deels zijn ze naar de Markiezaat in Zuidwest Nederland gevlogen en af en toe duiken er kleine groepjes op in steeds wisselende wateren in het land.

Op 27 juli werden in het Zwillbrocker Venn de zes flamingokuikens geringd. Met mooi weer gingen bijna 40 Nederlandse en Duitse ornithologen en geïnteresseerden het water in om de zes jongen te vangen. Door de grote overmacht aan mensen was het de jonge vogels volstrekt onmogelijk om aan de hen insluitende cirkel te ontkomen, en al snel waren alle zes voorzien van twee ringen: Een aluminium ring die wordt afgegeven door de officiële ringinstantie in Duitsland aan de bovenzijde van de ene poot, en een ca 5 cm brede roodgekleurde kunststof ring met in wit het opschrift ZV49 t/m ZV54 aan de andere poot. De nummers op de rode ringen kunnen van grotere afstand worden afgelezen en de vogels zijn op die manier individueel herkenbaar gemaakt.

21 augustus 2011

De zes flamingojongen die eind juli werden geringd in het Zwillbrocker Venn ontwikkelen zich alle voor spoedig. De vier grootste zijn al bezig met vlieg oefeningen en de afgelopen week werd gezien dat ze al langdurig in de lucht blijven. Verwacht wordt dat die binnen een paar weken uit zullen gaan vliegen. De twee kleinsten zullen er nog wat langer over doen. Een bezoek aan de broedplaats is daarom ook in deze periode, nu er meestal daags maar weinig volwassen flamingo's te zien zijn, toch zeker de moeite waard.

Op 17 februari van dit jaar werd op het Veluwemeer een Grote Flamingo gezien die waarschijnlijk werd geringd in het Middellandse Zee-gebied. Zijn verschijnen leidde tot nog al wat ophef, maar helaas bleef het bij deze ene melding. Het dier werd daarna niet meer in Nederland of Duitsland waargenomen.

Op 20 augustus werden er in Nederland minimaal drie niet geringde waarschijnlijk 2e jaars Grote Flamingo-juvenielen (geboren dus in 2010) waargenomen, twee in Waterland in Noord-Holland en één in de buurt van Almelo in Overijssel. De herkomst van deze vogels is onbekend, maar wanneer er in de komende dagen geen berichten komen dat ze ergens uit gevangenschap zijn weggevlogen, dan mag worden aangenomen dat deze vogels van een wilde populatie elders in Europa of Azië naar hier zijn afgedwaald. Het vagabonderen van (vooral jeugdige) flamingo's is van overal op de wereld een bekend verschijnsel.

Het is pas een paar duizend jaar geleden dat er in Nederland nog Grote Flamingo's leefden. Later werd de grens van het verspreidingsgebied naar het zuiden verlegd. Maar afdwalen in noordelijke richting zal, als gevolg van het ontstaan van de geschikte leefgebieden in Nederland en Duitsland (de al aanwezige populatie gemengde populatie van Chileense en Grote Flamingo's in dit gebied heeft die geschiktheid in de afgelopen vier decennia ruimschoots bewezen), de toegenomen populatiedruk (er is, als gevolg van de beschermende maatregelen voor flamingo's, al enige decennia sprake van populatiegroei en de vorming van meerdere nieuwe flamingobroedkolonies in Zuid Europa) en mogelijke klimaatveranderingen (er is een tendens waarneembaar dat planten en dieren hun verspreidingsgrenzen in noordelijke richting aan het verleggen zijn) in de toekomst hoogstwaarschijnlijk doorgaan en misschien zelfs wel in een steeds rapper tempo. Komen nu, na kortere of langere periodes van afwezigheid, na de Grote Zilverreiger, de Kraanvogel en de Zeearend ook de Grote Flamingo's, terug naar onze omgeving?

Afgewacht moet worden of de nu waargenomen jonge vogels aansluiting zullen vinden bij de al in onze omgeving aanwezige populatie. Deze lijkt al meerdere jaren een magneetfunctie uit te oefenen op alleen-gaande of kleine groepjes Grote Flamingo's.

29 september 2011

In de afgelopen weken zijn vier van de zes jonge flamingo's uitgevlogen vanuit het Zwillbrocker Venn. Er zijn inmiddels meldingen geweest dat juvenielen werden gezien op het Veluwemeer, aan de Steile Bank (Friese zuidkust) en op de Krammersche Slikken (Volkerakmeer, zuidkust Overflakkee). De twee kleinsten verblijven nog op de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn. Zij zien er goed uit, oefenen met vliegen en zullen naar verwachting binnenkort ook hun geboorteplaats verlaten.

De laatste twee jongen in het Venn worden nog regelmatig bezocht door volwassen flamingo's. Op 21 september waren er overdag vier aanwezig en kon het voederen van één van de jongen worden waargenomen. Zoals eerder in deze berichten vermeld, laat de oudervogel (n.b. beide ouders voeren het jong) daarbij een opgewurde voedingsvloeistof, die in klieren in het overgangsg gebied van de slokdarm naar

de maag gevormd werd, vanuit de eigen snavel in de snavel van het jong lopen.

De regelmatige aanwezigheid van de oudervogels bij hun jongen in het Venn is daarom opmerkelijk, omdat het grootste deel van de flamingopopulatie inmiddels verblijft op het Volkerakmeer in de Delta. Er zijn al enige weken geen observatiemeldingen meer van het Veluwemeer en ook het Ketelmeer en de Steile Bank werden dit jaar maar heel weinig door flamingo's bezocht. Dat hangt zonder twijfel samen met de dichtheid van voor flamingo's geschikt voedsel in het water op die plaatsen, die van jaar tot jaar kan verschillen. Het valt niet uit te sluiten dat er door oudervogels regelmatig op en neer gependeld wordt tussen het Volkerakmeer en het Zwillbrocker Venn.

De in het vorige bericht genoemde twee 2^e jaars juveniele Grote Flamingo's in Waterland (Noord-Holland) werden na 18 september niet meer gemeld van die plaats. Op welke plaats ze zich nu ophouden, óf dat ze inmiddels het land weer verlaten hebben, is niet bekend.

25 november 2011

Eind september hebben de laatste twee jonge flamingo's het Zwillbrocker Venn verlaten. Er werden sindsdien verschillende waarnemingen van groepjes van één of meer juvenielen, in sommige gevallen begeleid door volwassen flamingo's, gedaan, o.a. op het Veluwemeer.

Maar nu, eind november, lijken zo'n beetje alle volwassen en jonge flamingo's elkaar weer gevonden te hebben op het Volkerakmeer. Ook twee of drie Kleine Flamingo's houden zich in deze omgeving op. Of hierbij ook de twee 2^e-jaars Grote Flamingo's van onbekende herkomst zijn, die zich gedurende meerdere weken in augustus in Waterland lieten zien, is nog niet duidelijk.

Alle zes jongen, inmiddels mogen we ze juvenielen noemen, blijken nog in leven te zijn. En dat is een mooie score. Het zachte weer van de laatste twee maanden zal ze helpen voldoende reserves op te bouwen om de strengere periode die nog verwacht mag worden door te kunnen komen.

20 januari 2012

Het wordt maar geen winter. In de Delta, waar de flamingo's zich nu ophouden, heeft het zelfs nog niet gevoren. Er zou voor de flamingo's dus geen noodzaak bestaan om van het Volkerakmeer, waar ze zich in november verzamelden en waar ze gewoonlijk in de winter verblijven, over te steken naar het Grevelingenmeer. Toch hebben ze dat gedaan.

In januari werd de grote leefgroep gezien aan de Brouwersdam, ten zuiden van het vakantiepark Port Zélande, en later bij Battenoord, aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee.

De groep bevat ruim 40 *Phoenicopterus*-flamingo's, inclusief de zes juvenielen die in 2011 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen.

Evenals in de vorige winter houdt zich op het Oostvoornse Meer een alleengaande Chileense Flamingo op. In de Markiezaat verblijven al enige weken twee Grote Flamingo's. Zijn het misschien de twee flamingo's die in de nazomer in Waterland verbleven en die zich nog niet bij de grote groep hebben aangesloten?

Met enige regelmaat worden van de Slikken van Flakkee of de Brouwersdam, beide locaties in het Grevelingenmeer, drie Kleine Flamingo's gemeld. Maar ook uit het Waddengebied komen er meldingen van drie Kleine Flamingo's. Vliegen de vogels tussen de gebieden op en neer of is er sprake van twee groepjes van elk drie Kleine Flamingo's?

21 februari 2012

Een week na het vorige bericht viel de winter dan toch in. En in alle hevigheid. Gedurende twee en halve week daalden de temperaturen naar waarden diep onder nul. Ook in de Delta, waar het gewoonlijk wat minder koud is dan in het oosten van het land, bleef het gedurende meerdere dagen de volle 24 uur onder nul, en er werden waarden van lager dan -12°C gemeten.

De *Phoenicopterus*-flamingo's verbleven tijdens de vorstperiode op het Grevelingenmeer, waar voortdurend open water voor hen beschikbaar bleef.

Enkelingen werden gezien in het Oostvoornse Meer en buitendijks bij de Brouwersdam, maar de grote groep bleef lang bij elkaar. Er werd door de groep beschutting gezocht in Dijkwater, een grote weel aan de noordzijde van Schouwen-Duiveland en in de groep waren voortdurend de ene Caribische en diverse jonge flamingo's te herkennen. Na twee weken vorst begon de grote groep uiteen te vallen.

Inmiddels is het strenge winterse weer voorbij. Terwijl in het oosten van het land het kwik in de nacht af en toe nog onder nul komt, is het in de Delta nu voortdurend daarboven. De flamingo's verzamelen zich op de zandplaat ten zuiden van het eilandje Veermansplaat in de Grevelingen.

Het aantal Chileense Flamingo's lijkt met ca. 30 exemplaren ongeveer zo hoog te zijn als het aantal vóór het invallen van de vorstperiode. Dat Chileense Flamingo's volstrekt geen moeite hebben met vrieskou, ligt voor de hand. In het Andesgebergte, waar ze van nature leven, daalt de temperatuur regelmatig tot onder de -20°C. Zolang ze voedsel kunnen vinden, zullen ze van de temperaturen in de Nederlandse Delta niet ongerust worden.

Het aantal Grote Flamingo's in de groep is nu met ca. vier exemplaren nog laag. Waarschijnlijk is een deel van de vogels van deze soort, waarvan er gewoonlijk ca. tien in West Europa aanwezig zijn, bij het invallen van de vorst voor de zekerheid toch maar in zuidelijke richting (de Camargue in Frankrijk, of zelfs de delta van de Guadalquivir in Zuid Spanje) weggetrokken.

Grote Flamingo's zijn van nature geen echte trekvogels. Ze maken voortdurend de keuze tussen het op de plaats blijven bij de verwachting dat er slechtere leefomstandigheden op komst zijn (slechter weer met minder mogelijkheid voedsel te vinden) en de gevaren onderweg die het wegtrekken naar gebieden met betere omstandigheden met zich mee brengen. Er zal afgewacht moeten worden of de weggetrokken Grote Flamingo's dit jaar weer terug zullen keren in noordelijke richting en hoeveel vogels van de soort zich in onze omgeving zullen laten zien.

Nog steeds is de ene Caribische Flamingo in de groep aanwezig. Deze vogel sloot zich in 1995 als jonge vogel (met nog wat donkere veren aan de hals, maar verder goed van kleur, dus waarschijnlijk een 3^e-jaars vogel) aan bij de West-Europese populatie. Zeker vijf maal legde ze een ei, waaruit een kuiken kwam. Ze kwam zonder kleerscheuren de strenge winters van 1995/96 en 1996/97 door en ze is inmiddels bijna 20 jaar oud. Ze leverde deze winter opnieuw het bewijs dat flamingo's, ook als ze uit tropische en subtropische gebieden afkomstig zijn, géén tropische vogels zijn in de zin dat ze de warmte nodig zouden hebben om te overleven. Ze logenstrafte daarmee een uitspraak van de flamingodeskundige Jan Rooth in 1995, dat "... (deze) m.i. meestal uit gevangenschap ontsnapte ex. zich moeten behelpen met een weinig optimaal milieu en dus ten dode zijn gedoemd (strenge winters bijv.)....".

Op dit moment is nog niet duidelijk hoeveel van de zes jonge flamingo's, die in 2011 uit het ei kwamen, de koude periode hebben overleefd. Het eerste jaar na uitvliegen is voor jonge flamingo's altijd de moeilijkste periode in hun leven. Ze zijn nog niet zo bedreven in het verzamelen van voedsel als de volwassen vogels en ze hebben zich de vaardigheden om te overleven onder zware omstandigheden nog niet eigen gemaakt. Ook in gebieden waar het niet koud wordt, overleeft gemiddeld niet meer dan de helft van hen dat eerste levensjaar.

Hoe de Kleine Flamingo's de strenge vorstperiode van dit jaar zijn doorgemaakt, is nog niet bekend. Er zijn door de opsteller van dit bericht nog geen waarnemingsdata ontvangen.

Ook om deze soort behoeft men zich niet direct zorgen te maken. Kleine Flamingo's kunnen, evenals Grote Flamingo's, ervoor kiezen met slecht weer weg te trekken in zuidelijke richting. In de winter van 1995/96 verbleven twee Kleine Flamingo's aan de Brouwersdam.

01 maart 2012

Op 6 februari j.l. zag Wim Rots boven het Zwillbrocker Venn een flamingo vliegen. Helaas werd de soort niet gedetermineerd. Het is toch wel heel bijzonder dat tijdens de toen heersende zeer strenge vorst een flamingo uit het gebied met open water (het Grevelingenmeer in de Delta) op weg was gegaan naar het broedgebied waar alles was dichtgevroren.

Vandaag zag dezelfde waarnemer vier adulte Chileense Flamingo's en twee juvenielen uit 2011 in de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn. Een dag eerder werd het (waarschijnlijk) zelfde groepje al gezien op het Veluwemeer door Martin Jansen (melding op www.waarneming.nl).

Ondanks de kou in februari, laten de flamingo's zich blijkbaar niet storen in hun voorbereidingen op het nieuwe broedseizoen.

Foto van Wim Rots, © 2012

13 maart 2012

De foto hieronder werd gemaakt op 1 maart j.l. Een groep (grotendeels Grote) flamingo's lijkt welwillend toe te zien bij de werkzaamheden van het kraanschip "Optimist SR" in de haven van Battenoord aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee. De vaargeul wordt daar met het oog op het nieuwe vaarseizoen uitgediept ten bate van watersportvereniging WSV Battenoord (www.wsvbattenoord.nl).

Het baggeren doet natuurlijk de modder opwervelen en daarin is voor de flamingo's vast wel iets eetbaars te vinden.

Foto van Leendert Noordzij, © 2012

Twee Chileense Flamingo's verblijven al enige weken ten oosten van het eilandje Markenje in het Grevelingenmeer en zijn daar bij het schrijven van dit bericht nog steeds.

Het grootste deel van de flamingopopulatie blijkt inmiddels het Grevelingenmeer te hebben verlaten en is op weg gegaan in de richting van het broedgebied. Op 8 maart j.l. werden er 30 flamingo's geteld in het Zwillbrocker Venn, en ook op het Veluwemeer worden weer groepjes gezien.

9 april 2012

Na de eerste week van maart hebben de flamingo's zich voortdurend opgehouden op het Veluwemeer, ten zuiden van Elburg (zie foto hieronder). Vanaf de oevers van Flevoland en Gelderland en vanaf de brug over het Veluwemeer waren ze steeds goed te zien. Ze werden dan ook regelmatig gemeld door waarnemers.

Het was alleen jammer dat veel waarnemers niet in staat waren de flamingo's goed op soort te determineren en bij de doorgifte werden er nogal wat fouten gemaakt. In de determinatietabel die op deze webpagina is op te vragen, wordt aangegeven aan welke kenmerken de verschillende flamingosoorten kunnen worden herkend, ook de juvenielen.

Door de gebrekkige determinatie bleef het tot op heden onzeker hoeveel juveniele flamingo's nog deel uitmaken van de groep en hoeveel van de zes jonge flamingo's die in 2011 in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen de strenge winter waarschijnlijk niet overleefd hebben. Gezien de berichten en eigen waarnemingen lijken minimaal nog twee juvenielen in leven te zijn.

De eerste winter is voor jonge flamingo's altijd een moeilijke periode. Niet alleen in onze wateren, maar

Flamingo's op het Veluwemeer. Foto van Wilma Hoogenhuizen, © 2012

overal op de wereld. Ook vanuit de Camargue in Frankrijk, een gebied waar sinds mensenheugenis al flamingo's hebben geleefd, werden in deze winter flinke aantallen koude-slachtoffers gemeld.

Af en toe maakten kleinere of grotere groepjes flamingo's vanuit het Veluwemeer uitstapjes naar het Zwillbrocker Venn.

Gedurende de laatste dagen worden de vogels steeds ongeduriger. De grote groep splitst zich voortdurend op in kleinere groepen, hergroept zich, en splitst opnieuw op in groepjes met weer een andere samenstelling. Eénlingen, paren of kleine groepjes verlaten de grote groep en vliegen in verschillende richtingen, waarbij ze af en toe neerstrijken op wateren waar ze nog niet eerder of slechts zelden werden gesignaleerd. De Chileense Flamingo met rode ring ZV24 werd bijvoorbeeld op 7 april gezien in een grote groep op het Zwillbrocker Venn, maar was op 9 april, in gezelschap van twee anderen, aanwezig in Polder den Broek bij Lekkerkerk. Op dezelfde dag landde een

paar op de Laagraven Plas bij Utrecht. Er waren eerdere meldingen van flamingo's in het Uitgeestermeer, De Bilt, Borculo en Zevenhoven. Dit rondvlieggedrag voorafgaand aan het broeden is bekend van voorgaande jaren. Zie daarvoor op deze webpagina "Flamingo's van Dag tot Dag 2007-2011".

Aan dit hele gedoe doen twee Chileense Flamingo's in het Grevelingenmeer niet mee. Al vanaf februari verblijven zij bij Markenje. Het komt vaker voor dat flamingo's het broedseizoen aan zich voorbij laten gaan. In 2007 liet bijvoorbeeld de enige Caribische Flamingo in de groep zich het hele jaar niet in het Zwillbrocker Venn zien.

Toen het strenge winterweer voorbij was, volgden enige weken waarin geen waarnemingen van Kleine Flamingo's in onze wateren werden doorgegeven. Waren ze helemaal uit West-Europa verdwenen? Nee hoor, onlangs werden er in de Grevelingen weer drie exemplaren gezien (waarneming.nl). En nu maar afwachten wanneer er weer meldingen vanuit de Waddenzee komen.

22 april 2012

Het neerstrijken van drie Chileense Flamingo's bij Lekkerkerk in Zuid-Holland op Tweede Paasdag leidde tot veel opzien. Veel mensen probeerden deze gebeurtenis op de foto vast te leggen. Opnieuw was een fotograaf zo vriendelijk een foto voor deze nieuwsrubriek beschikbaar te stellen. De auteur van "ACTUEEL" maakt daarop aansluitend de lezers graag attent op het gedicht met beschouwing "De Feniks van Zwillbrock" elders op deze webpagina.

Flamingo's in Polder den Broek bij Lekkerkerk, 9 en 10 april 2012. Foto van Stephan Tellier, © 2012.

Na het vorige bericht waren er opnieuw meldingen van kleine groepjes flamingo's op diverse plaatsen in het land. Maar op dit moment lijkt, ondanks het aanhoudende wisselvallige weer, de keuze om zich te verzamelen bij hun broedplaats in het Zwillbrocker Venn weer gemaakt te zijn. Op 21 april telde Willy Smeenk een aantal van 30 flamingo's op die plaats. De flamingo's toonden baltsgedrag en er werd al aan nesten gebouwd. Het duurt vast niet lang meer voor de eerste eieren gelegd zullen worden.

06 mei 2012

Direct na de definitieve terugkomst in het Zwillbrocker Venn zijn de flamingo's begonnen met het bouwen van nesten en het leggen van eieren. Op zeker tien nesten, verdeeld over twee sub-kolonies, zitten sindsdien flamingo's, maar het is niet zeker of in alle nesten ook echt een ei ligt. Omstreeks 25 mei, wanneer na een maand broeden de eieren uit zullen komen, zullen we meer weten.

Commentaar

Op dit moment vliegen er in Nederland twee Grote Flamingo's (Ph. antiquorum/roseus) rond; één in het achter de duinen gelegen gebied van Noord-Holland-Noord en één in Zeeuws-Vlaanderen.

Beide vogels zijn gehandicapt aan een vleugel. Dat is niet zo verwonderlijk, want beide vogels blijken weggevoerd te zijn uit vogelcollecties. En het is nog steeds de gewoonte om grote vogels in collecties te leewieken. Bij deze methode worden van één van de vleugels vingerkootjes weggeknipt en daarmee wordt bereikt dat aan de deels geamputeerde vleugel een deel van de slagpennen nooit meer aangroeit. De vleugel blijft dus altijd korter of smaller dan de niet behandelde vleugel en de vogel zal door evenwichtsproblemen nooit meer echt kunnen vliegen.

Vroeger werd bij leewieken een flink stuk van de vleugel afgeknipt en dat zag er niet fraai uit. Tegenwoordig gaat men soms wat minder rigoureus te werk, omdat, behalve bij het vliegen, de vogels door hun geamputeerde vleugel ook problemen hebben met het op de rug van het wijfje in evenwicht blijven bij het copuleren. En daar heeft men bij het fokken natuurlijk niets aan. Maar dat voorzichtige leewieken, waardoor er meer veren aangroeien dan bij de zware vorm, kan er toe leiden dat het de vogels lukt om toch van de grond los te komen wanneer er wat wind staat.

Leewieken is dus principieel iets anders dan kortwieken. Bij kortwieken wordt alleen een aantal slagpennen kort afgeknipt. Na de rui groeit er op de plek waar de rest van de oude veer werd afgestoten, gewoon weer een hele nieuwe veer aan. Houders van gekortwiekte vogels die er na de rui te laat mee zijn om hun vogels opnieuw te kortwieken, lopen de kans dat hun vogels eenvoudigweg de vrijheid tegemoet vliegen.

Waarnemers uit Noord-Holland melden dat de vogel die daar verblijft heel aardig schijnt te kunnen vliegen; en de vogel uit Zeeuws-Vlaanderen blijkt, ondanks het missen van een hele reeks pennen, toch vanuit Engeland dit gebied bereikt te hebben.

De aanwezigheid van de twee flamingo's drukt ons weer eens met onze neus op de afschuwelijke methoden die worden toegepast om vogels in gevangenschap op hun plaats te houden. Leewieken is vergelijkbaar met het in vroeger tijden afhakken van een deel van de voet van weggelopen negerslaven in Amerika om een tweede ontsnapping te verhinderen.

Alleen maar om kosten uit te sparen, worden er in dierenparken en andere vogelcollecties voor grote vogels meestal geen verblijven gebouwd die aan de bovenkant met gaas zijn afgedekt. Leewieken is immers stukken goedkoper.

Het is daarbij volkomen onbegrijpelijk dat zulke slecht geoutilleerde voorzieningen het recht blijken te hebben om beschermde vogels, zoals Grote Flamingo's zijn, onder barbaarse omstandigheden te houden. Met het gevaar dat de verminkte vogels toch uit hun gevangenis weten te ontsnappen en in hun verworven vrijheid een langzame gruwelijke (verhongerings-) dood zullen sterven.

Gelukkig zien de twee besproken flamingo's er redelijk monter uit. Wanneer ze erin zouden slagen het Volkerakmeer of het Grevelingenmeer te bereiken, dan zouden ze daar met de rest van hun vliegvermogen nog jarenlang in redelijke welstand kunnen verblijven. Hun eenzaamheid, en dat is heel erg voor kolonievogels, zou dan gedurende de wintermaanden worden doorbroken door de aanwezigheid van de West-Europese flamingopopulatie die daar in de winter gewoonlijk verblijft. En wie weet, misschien worden ze dan ooit de stamouders van een grote groep in volle vrijheid levende flamingo's in het Delta-gebied.

28 mei 2012

Omdat er door de flamingo's op zeker tien nesten werd gebroed op het broedeiland in het Zwillbrocker Venn, waren de verwachtingen dit jaar hoog gespannen. Omstreeks 25 mei zouden de eerste eieren uit hebben moeten komen.

Werkzaamheden aan het hek in het Zwillbrocker Venn. Foto van Willy Smeenk, © 2012.

Het werd helaas een grote deceptie. Al in de week voorafgaand viel het op dat de flamingo's heel ongedurig waren en regelmatig opstonden van hun nesten. Op maandag 21 juni was het voor de waarnemers duidelijk dat er echt wat mis was. En kort daarna werd de oorzaak bekend: Uit camerabeelden bleek dat er, evenals dat in de jaren 2008-2010 het geval was, Vossen in waren geslaagd om op het broedeiland te komen.

Om de Vossen verder van het eiland te weren, had de beheerder van het natuureservaat, het Biologische

Station in Zwillbrock, in de herfst van 2010 een enige honderden meters lang hekwerk aan de achterzijde van het eiland geplaatst, en deze ingreep had in 2011 zijn waarde getoond: Na drie mislukte broedseizoenen, slaagden de flamingo's erin om zes jongen groot te brengen. En eigenlijk was iedereen er vanuit gegaan dat hiermee het Vossen-probleem definitief achter de rug was.

Uiteindelijk is er dit jaar nog één ei overgebleven. Een wel heel schamel restant van wat zich eerder als een heel mooi broedseizoen liet aanzien. En dan moet nog afgewacht worden of dit ei, na alle storingen, nog wel een kuiken op zal leveren.

Gehoopt wordt natuurlijk dat de flamingo's de moed nog niet geheel hebben laten zakken, en dat er toch minstens nog een paar van hen een tweede broed zullen proberen. Daarvoor is het nog niet te laat. Ook in 2007 werden de flamingo's bij het broeden gestoord, en in dat jaar werd er door hen drie maal opnieuw begonnen. De laatste, en toen wel met succes bekroonde poging, startte ook aan het eind van mei in dat jaar.

Om een tweede poging in ieder geval een kans van slagen te bieden, zijn er door het Biologische Station direct maatregelen genomen. Het hekwerk werd met een flink stuk uitgebreid op de plek waar het de Vos gelukt was over te steken (zie bijgaande foto).

In 2011 werden er in het Zwillbrocker Venn door de flamingo's met succes zes jongen groot gebracht. Nog in januari 2012 werden alle zes jongen gezien in de Delta in zuidwest Nederland. Maar daarna viel de strenge winter in. En hoewel de flamingo's van de West-Europese populatie in het verleden getoond hebben dat ze een flinke vorstperiode heel goed kunnen doorstaan, bleef het natuurlijk de vraag hoe de nog onervaren jonge flamingo's het er vanaf zouden brengen. Het is inmiddels duidelijk geworden dat zeker drie van hen nog in leven zijn. In de afgelopen maand hebben ze zich op enige momenten in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn en het nabijgelegen natte weidegebied, het Ellewicker Feld, laten zien.

Eén van de jonge vogels, een Chileense Flamingo met

Eerstejaars Chileense Flamingo in de Vreugderijkerwaard aan de IJssel bij Zwolle. Foto van Kees Kuijper © 2012

ringnummer ZV53, heeft het gebied in de afgelopen dagen verlaten, en hij is neergestreken in de Vreugderijkerwaard aan de IJssel bij Zwolle. Zijn kleuren zijn nog wat flets, maar verder ziet hij er gezond uit.

19 juni 2012

Zoals bekend gingen in de jaren tussen 2008 en 2010 de flamingobroedseizoenen in het Zwillbrocker Venn verloren als gevolg van het binnendringen door Vossen op de broedplaats. Maar gelukkig bracht het plaatsen van een hek uitkomst en konden de flamingo's (en de andere broedvogels, voornamelijk Kokmeeuwen) in 2011 weer ongestoord broeden en jongen grootbrengen.

Dit jaar was het echter weer helemaal mis: Vlak voor het uitkomen van de eieren wisten er weer Vossen op het broedeiland te komen en de slachting was enorm. De beheerder berichtte: "...die Brut 2012 war bei den Flamingos und den Möwen eine ganz schlimme Katastrophe!!! Der Fuchs hat noch intensiver gefressen als vor zwei Jahren. Wir werden im Herbst den Zaun noch besser und weiter bauen....dann soll es in 2013 wieder gut gehen....".

Wanneer flamingo's al zover met broeden zijn wanneer hun nesten verstoord worden, dan hebben ze er weinig zin meer in om opnieuw te gaan leggen. Er werd in de weken daarna nog wel enige balts bij de broedplaats waargenomen, en er waren wat paringen, maar het ging allemaal niet meer van harte. Ook het enig overgebleven ei bleek geen kuiken op te leveren. Voor een deel hebben de flamingo's het broedgebied al weer verlaten en ze zwermen nu uit over het hele land.

17 juli 2012

In het vorige bericht werd uitgelegd waarom het broedseizoen van de flamingo's voor dit jaar definitief voorbij zou zijn. Flamingo's die al (bijna) dertig dagen hebben zitten broeden wanneer hun broedpoging verstoord wordt, hebben er, gezien ervaringen elders op de wereld, zelden zin in om direct daarna toch weer te gaan broeden. Een verstoorde broedkolonie leidt er bijna altijd toe dat het broeden dat jaar door de betrokken populatie op die plaats verder wordt opgegeven. De flamingo's van de West-Europese populatie die nu in het Zwillbrocker Venn verblijven, schijnen er echter van te houden de dingen net even anders te doen en ze bewijzen daarmee nog eens dat het heel moeilijk is om algemeen geldende uitspraken over flamingogedrag te doen.

Want wat is het geval? Omstreeks 25 juni zijn er toch weer meerdere eieren gelegd op een nieuwe plek op het broedeiland, zo'n 70 meter verwijderd van de twee eerdere broedplekken. Het kan hierbij natuurlijk gaan om eieren van vrouwtjes die nog niet eerder dit jaar een ei legden, of om flamingo's die bij de eerdere broedpoging in het beginstadium hun ei al verloren hadden. Maar herleg lijkt toch ook niet geheel uitgesloten.

Hoe dan ook, het blijkt een goede zet van het Biologische Station in Zwillbrock te zijn geweest om direct na de catastrofe van eind mei het broedeiland nog beter tegen vossenbezoek af te schermen. De na het verloren gaan van de eerste broed aangebrachte uitbreiding van het hek (zie de foto bij het bericht van 28 mei) lijkt dus meteen al succes te hebben. We willen echter nog niet al te vroeg juichen en we wachten in spanning af of en hoeveel flamingo-kuikens er dit jaar zullen komen. Na begin augustus hopen we daarover meer te kunnen berichten.

1 augustus 2012

Al meer dan tien dagen oud zijn inmiddels de eerste flamingokuikens in het Zwillbrocker Venn. Er zijn er al zeker drie gezien, maar mogelijk zijn er meer. En er wordt ook nog steeds gebroed op enige nesten. Hopelijk lukt het de beheerders om de Vossen ver van de broedkolonie te houden.

Flamingokuikens in het Zwillbrocker Venn. Foto van Willy Smeenk, © 2012.

Opvallend is het grote aantal flamingo's dat de laatste maand weer in het Zwillbrocker Venn aanwezig is. In eerste instantie was een deel van de vogels na het verloren gaan van de eerste twee broedplekken op het Flamingo-eiland in de Lachmöwensee uitgeweken naar andere plaatsen. Zo werden er groepjes gemeld van het Veluwemeer, van de Steile Bank en van de Vreugderijkerwaard bij Zwolle. Tussen 1996 en 2000 en tussen 2008 en 2010 gebeurde dit opsplitsen in kleine groepjes ook na het mislukken van de broedsels.

De Chileense Flamingo met ringnummer ZV44 werd op 31 mei nog gezien in het Zwillbrocker Venn; op 6 juni was hij in gezelschap van vier Chileense Flamingo's aanwezig bij Zwolle; en op 9 en 10 juni samen met drie Grote Flamingo's, waaronder ZV33, in het Natuureservaat "Wördener Loch", iets ten zuidwesten van Kiel, hoog in Sleeswijk-Holstein. Maar op 27 respectievelijk 25 juni werden deze geringde vogels weer afgelezen in het Zwillbrocker Venn. Hoe de opsplitsings- en hergroeperingsdynamiek binnen de populatie verloopt, is nog steeds onduidelijk. En evenmin is het duidelijk waarom de vogels dit jaar besloten een tweede broedpoging te wagen. Een tweede poging zo laat in het jaar hadden ze nog niet eerder laten zien.

Toch is de legdatum van de eieren (na 21 juni) niet uitzonderlijk laat voor flamingo's. De legdata in flamingokolonies kunnen van plaats tot plaats sterk verschillen. Niet het klimaat maar de vraag of er voldoende voedsel zal zijn om de jongen groot te brengen, is de leidende overweging. Chileense Flamingo's in dierenparken in West Europa leggen gewoonlijk later hun eieren dan de flamingo's in het Zwillbrocker Venn, zelfs wel pas in juli en augustus. Dierenparkflamingo's hoeven zich immers geen zorgen te maken over de aanwezigheid van voldoende voedsel of over vorstinval voordat ze hun jongen naar het overwinteringsgebied hebben kunnen leiden. Het Caribische Flamingo-wijfje en haar Grote Flamingo-partner hebben na het verloren gaan van hun broedsel in mei het Zwillbrocker Venn verlaten en zijn tot op heden niet op de plek teruggezien. Maar ook van elders zijn ze nadien niet meer gemeld. Deze twee flamingo's verdwijnen regelmatig voor langere tijd uit het beeld. Blijkbaar kennen ze een plekje waar ze zich onbespied op kunnen houden, en mogelijk ruien ze daar in alle rust hun veren.

Drie Kleine Flamingo's worden met enige regelmaat gemeld van het wad bij Zwarte Haan in Noord-Friesland. Deze drie vogels zijn volgens de waarnemers niet geringd. De links-geringde Kleine Flamingo die op 26 juni werd gezien in de 2^e Kroonspolder op Vlieland kwam dus niet uit dit groepje. Mogelijk was het de Kleine Flamingo met de rode ring met code CG die in 2002 wegvloog uit een dierenpark in België en die daarna regelmatig werd signaleerd in West Europa.

De Kleine Flamingo die op 23 juni werd gezien bij Horst in Limburg was op zijn beurt weer niet geringd; dus niet de vogel die eerder werd gezien op Vlieland. En of die vogel afkomstig is uit het groepje van drie van het wad dat daar nog op 21 juli gezien werd, is hoogst twijfelachtig.

Op 26 april was er een melding van een Kleine Flamingo op Schiphol. Wat er met die vogel verder gebeurd is, is onbekend. Mogelijk heeft hij zich verscholen weten te houden en werd hij nu gezien in Limburg.

De inburgerende gewoonte van vogelhouders om vogels in gevangenschap niet meer van een pootring te voorzien, maar ze slechts ter herkenning een onderhuidse chip te geven, maakt het voor vogelwaarnemers wel heel lastig om vast te stellen of rondvliegende "exoten" ontsnapte exemplaren uit gevangenschap zijn of dat zo'n vogel hier op eigen kracht terecht is gekomen.

Na de vermelding in deze rubriek in het bericht van 6 mei j.l. van de twee uit gevangenschap weggevlogen Grote Flamingo's in Noord-Holland en Zeeland zijn er van deze vogels nog veel waarnemingen gedaan. Ze slagen er dus blijkbaar in om ondanks hun handicaps hun leven voort te zetten. Het blijft echter een trieste zaak.

14 september 2012

Op donderdag 13 september werden de drie jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn geringd. Ca. 30 enthousiaste Duitse en Nederlandse flamingofans gingen daarvoor het water van de Lachmöwensee in. Het water is niet diep, maar de dikke modderlaag met hier en daar wat diepere kuilen maakt het er doorheen lopen toch flink moeilijk. De aanwezigheid van zo'n grote groep mensen voorkomt dat de jonge flamingo's uit kunnen breken uit het levende cordon dat om ze heen gevormd wordt.

Alle drie jonge flamingo's blijken Chileense Flamingo's te zijn. Dat is te zien aan het gedrongen postuur en de dikke donslaag die ze met een leeftijd van ca 8 weken nog hebben. Rechts op de foto de auteur van de webpagina, Joop Treep. Foto van Wim Rots © 2012.

Vakkundig worden de ringen aangebracht door ervaren vogelringers. Foto van Wim Rots © 2012.

Zonder al te veel problemen konden de jonge vogels worden opgepakt en elk van twee ringen worden voorzien. Aan de ene poot kregen ze een smalle metalen ring met gegevens van de officiële Duitse ringinstantie op Helgoland, en aan de andere de ca 5 cm brede rode ring met een code die uit twee letters en twee cijfers bestaat. Enige veren werden afgenomen om daarmee in het laboratorium het geslacht van de vogels te bepalen.

De jonge flamingo's zullen er zeker nog eens vier weken over doen voor ze het Zwillbrocker Venn vliegend zullen kunnen verlaten. Tot die tijd worden ze nog gevoerd door hun ouders, die echter nog maar weinig bij hun jongen te zien zijn. Overdag verblijven die namelijk op het Veluwemeer om daar te foerageren. In de nacht vliegen ze dan naar hun jongen en vaak vliegen ze dezelfde nacht weer terug.

Na het ringen worden de jonge flamingo's weer als groepje in het water losgelaten. Foto van Wim Rots © 2012.

Gelijktijdig met het ringen van de jonge flamingo's kon dit keer ook een gewonde flamingo worden gevangen. Het dier verbleef al vier maanden met een gewonde vleugel in de plas. Hij was, behalve de verwonding nog steeds heel monter, maar zou de komende winter op deze plaats niet overleefd hebben, wegens voedselgebrek. De flamingo is opgevangen door het dierenpark in Rheine.

De afgelopen weken lieten groepjes flamingo's zich zien in het Lauwersmeer, in het Veluwemeer en aan de Steile Bank. Ook blijkt een deel van de flamingo's al weer naar de Delta te zijn afgereisd. Ze verblijven daar aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee in gebieden waar geen mensen kunnen komen. Foto's laten zien dat ze inmiddels met de rui van de grote vleugelveren zijn begonnen. De oudervogels van de jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn kunnen zich nog niet permitteren om in de rui te gaan. Flamingo's blijken echter het juiste rui-moment zelf te kunnen sturen. Als het niet anders kan, kunnen ze de rui van de slagpennen ook een jaar overslaan.

Commentaar

*Opnieuw werd het de afgelopen tijd duidelijk hoe slecht bruikbaar de naam "flamingo" voor de flamingosoort *Phoenicopterus antiquorum/roseus* is. Bij het doorgeven van waarnemingen komt men namen als "gewone flamingo" en "Europese flamingo" naast Grote Flamingo, Flamingo en flamingo tegen. De organisatie CSNA die pretendeert de verantwoordelijkheid te dragen voor de naamgeving van vogels en die deze onduidelijkheid veroorzaakt heeft, kan met het voortduren hiervan nauwelijks meer serieus genomen worden (zie ook het item "Soortindeling, determinatie en naamgeving bij flamingo's" op deze webpagina).*

De Caribische Flamingo waarvan sinds het mislukken van de eerste broed eind mei niets meer was vernomen, liet zich begin september weer zien aan de Steile Bank. Daar verbleven ook tenminste twee jonge vogels die in 2011 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen. In september liet zich op het wad van Noord-Friesland, behalve de daar bijna permanent verblijvende drie Kleine Flamingo's, ook een ca driejarige

Grote Flamingo zien, herkenbaar aan de nog grijze pootgewrichten. Hoogstwaarschijnlijk is dit de slecht geleewikte uit gevangenschap weggevloden flamingo die in de afgelopen zomer in Noord-Holland rond vloog.

23 oktober 2012

Kort na het ringen werd één van de drie jonge flamingo's niet meer in het Venn aangetroffen. Sindsdien is er niets meer van het diertje vernomen. Er kan geen andere conclusie getrokken worden dan dat deze jonge flamingo niet meer in leven is.

Het opgroeien van de twee overgebleven jongen verliep goed, tot in de vorige week opnieuw het noodlot toesloeg: Eén der oudervogels werd in het Venn aangetroffen met een gebroken poot. Het jong dat nu nog maar één ouder over heeft om hem te voeren, zal het moeilijk hebben om verder op te groeien. Toen er twee dagen geleden nog slechts één jong werd gezien, was de angst groot dat ook een tweede jong er niet meer is. Er zal afgewacht moeten worden of het zich nog laat zien. Helaas een afsluiting in mineur van een ook verder wel heel triest verlopen broedseizoen.

Het derde jong liet gelukkig zien grote vorderingen gemaakt te hebben. Het vloog al rondjes boven het Venn. Laten we het beste er maar van hopen.

De meeste West-Europese flamingo's verblijven op dit moment al weer in de Delta. Al enige weken groeit de groep in de Krammersche Slikken steeds meer aan. Er worden er nu ca. 35 geteld.

Dit aantal is beduidend lager dan enige jaren geleden. De slechte broedseizoenen van de laatste jaren beginnen hun tol te eisen. Er gaan wel volwassen flamingo's dood, en dat is een normaal verschijnsel dat bij het leven hoort, maar er komen nauwelijks jonge vogels bij als gevolg van de hevige predatie door vossen van de flamingobroedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Hopelijk lukt het de beheerders in 2013 om het broedeiland echt af te sluiten voor de nestrovers.

Van de Kleine Flamingo's op het wad bij Zwarte Haan is al enige weken niets meer vernomen. Mogelijk houden ze zich nu op op een plek waar ze wat minder in het oog lopen.

30 november 2012

Gelukkig werd de tweede jonge flamingo na het laatste bericht nog wel in het Zwillbrocker Venn gezien. Beide jonge flamingo's leken zich goed te ontwikkelen en ze maakten geregeld proefvluchten. Na 30 oktober zijn ze niet meer in het Venn gezien en men mag aannemen dat ze beide zijn uitgevlogen.

De verwachting is dat ze inmiddels in de Delta in zuidwest Nederland zijn gearriveerd. Daar verblijft op de Krammersche Slikken aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee aan het Volkerakmeer al vele weken een steeds groter wordende groep *Phoenicopterus*-flamingo's. Er zijn er nu al bijna 40. Omdat de vogels meestal op enige afstand van de kust verblijven is het

moeilijk ze naar soort te determineren. De twee jonge vogels zijn nog niet met name gemeld.

In de afgelopen maand was er een enkele melding van de drie bekende Kleine Flamingo's in het Waddengebied. Ze zijn er dus nog steeds.

En met enige regelmaat worden de twee uit verzamelingen weggevlogen Grote Flamingo's, waarover in deze rubriek eerder bericht werd, gemeld. Eén verblijft op Tholen en de andere bij Balgzand. Helaas hebben ze nog geen aansluiting gevonden bij de grote groep.

07 januari 2013

Enige dagen voor de vorst in begin december inviel, verhuisde de flamingogroep, die tot dan gedurende vele weken had verbleven op de Krammersche Slikken aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee in het Volkerakmeer, naar het westelijker, aan dezelfde kust maar aan het Grevelingenmeer gelegen, Battenoord; van het zoete water naar het zoute water dus.

De groep bestond inmiddels uit 38 exemplaren: 1 Caribische, zeker 26 Chileense, 8 Grote en 2 hybride flamingo's. In de groep werden ringen afgelezen van drie jonge flamingo's die in 2011 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen. De twee Chileense Flamingo-jongens van 2012 die eind oktober uitvlogen, lieten zich nog niet in de groep zien, en de vraag dringt zich op of ze de aansluiting met de groep hebben gemist. Zijn ze ergens onderweg blijven hangen op een plaats waar ze met hun grauwe verenpak niet opvallen tussen de ganzen óf zijn ze er helemaal niet meer?

Dat laatste zou jammer zijn voor de populatie, want het aantal Chileense Flamingo's begint nu toch wel duidelijk terug te lopen. Slechte broedresultaten in de laatste jaren als gevolg van de vossenpredatie op de broedplaats in het Zwillbrocker Venn én de onvermijdelijke natuurlijke sterfte hebben daarvoor gezorgd. In 2007 bedroeg hun aantal zeker méér dan 35 exemplaren. Voor de populatie wordt het in de komende jaren een kwestie van erop of eronder.

Maar het is eerder voorgekomen dat jonge flamingo's maandenlang niet werden gemeld, en er dan in de loop van het volgende jaar plotseling toch weer waren.

03 februari 2013

De tweede serieuze vorstperiode viel in na 10 januari en duurde ongeveer twee weken. Echt streng vriezen deed het in maar enkele nachten en geen moment kwam een elfstedentocht in het zicht. In de eerste week werd het met lichte tot matige vorst in de nacht in de Delta niet zo koud, maar in de tweede week waren er toch een paar dagen waarop de temperatuur de volle 24 uur onder nul bleef in de Delta en waarin er strenge vorst viel te noteren.

Zoals verwacht had het koude weer van januari geen negatieve gevolgen voor de flamingo's. Er worden nog steeds 38 *Phoenicopterus*-flamingo's geteld. Ze

bleven voortdurend op het Grevelingenmeer in de buurt van Battenoord. Twee Chileense splitsten zich al in het begin van januari af van de grote groep en vestigden zich bij het westelijker gelegen Markenje en verblijven daar nog steeds. Zijn het misschien dezelfde twee vogels die daar een jaar geleden werden gezien en die daar achterbleven toen de rest van de flamingo's al lang naar Veluwemeer en Zwillbrocker Venn was afgereisd?

Kleine Flamingo's zijn al een tijdje niet meer gemeld.

13 februari 2013

De tweede week van februari begon met de derde vorstperiode van deze winter. Sneeuwval, harde, koud aanvoelende wind, maar temperaturen die nu in de nacht niet lager werden dan -5°C. En volgens de weersverwachting gaat de temperatuur morgen alweer stijgen tot boven het vriespunt.

Op 5 februari werd er een Chileense Flamingo gesignaleerd in polder Arkenheem nabij Nijkerk en op 9 februari was er één op het Zwillbrocker Venn. Vanaf die datum houdt zich ook een groepje Chileense Flamingo's op op het Veluwemeer. Blijkbaar is de drang om al in de aanloop naar het voorjaar naar het oosten te trekken zo groot, dat ze zich door een paar graden vorst daar nu niet meer van af laten houden. De hybride flamingo ZV47 was op de 10de alleen gaand te zien op diverse locaties langs de IJssel, maar bleek op 12 februari weer in de groep bij Battenoord aanwezig te zijn.

Er waren weer waarnemingen van Kleine Flamingo's op het Grevelingenmeer. Er zijn er twee aanwezig op de Slikken van Flakkee, waar ook in december 2012 een duo gezien werd. Eerder in dat jaar was er steeds een groepje van drie in de Waddenzee nabij Zwarte Haan.

Op youtube werden in de loop der jaren diverse filmpjes geplaatst over de flamingo's in het Zwillbrocker Venn die daar in voorjaar en zomer werden opgenomen. Jan van der Heijden maakte "Actueel" attent op zijn bijdrage:

www.youtube.com/watch?v=TMoCP95wmLQ.

Hij is van plan dit jaar nog meer flamingo-opnames te gaan maken.

Makers van leuke/mooie films en/of foto's over/van de flamingo's die in West Europa leven en die op het internet zijn in te zien, kunnen een link aan "Actueel" doorgeven wanneer zij daarop prijs stellen.

"Actueel" vind het ook leuk om zo nu en dan een passende actuele foto af te drukken bij de tekst in deze rubriek. Fotografen die daarvoor foto's beschikbaar willen stellen, worden van harte uitgenodigd daartoe foto's in te sturen.

18 februari 2013

Op 15 februari werd in de flamingogroep bij de haven van Battenoord een Grote Flamingo met een blauwe kleurrijke gezien. Zonder twijfel is dit de vogel die

in 2011 in Engeland, ondanks een klungelig uitgevoerde vleugeltipamputatie (leewieken), wegvloog uit een collectie en die begin mei 2012 opdook in de Autrichepolder in Zeeuws-Vlaanderen. Kort daarna was hij in de Schakerloopolder op Tholen. Van beide locaties is de flamingo daarna meermaals gemeld.

Op 6 mei sprak de schrijver van "Actueel" in een commentaar de hoop uit dat deze vogel en een tweede, sinds half april in Noord-Holland rondvliegende, eveneens slecht-geleewiekte Grote Flamingo, in de winter de aansluiting zouden kunnen vinden bij de dan in de Delta verblijvende flamingo's. Het is de vogel van Tholen dus gelukt en het dier blijkt, ondanks zijn verminking, de winter, een periode waarin er door vogels toch minder makkelijk voedsel wordt vergaard, tot nu toe goed te zijn doorgelopen. De Noord-Hollandse vogel werd eind november voor het laatst gemeld van Balgzand. Het is moeilijk te bepalen of ook deze nog vrij jonge flamingo de aansluiting tot stand heeft gebracht; het dier heeft geen ring of ander zichtbaar herkenningsteken. Verleden jaar was hij te herkennen aan nog tamelijk donker gekleurde "knetjes", maar bij het ouder worden van de flamingo, worden die net zo roze als de rest van de poten. Alleen bij het vliegen kan de gehavende vleugel als herkenningspunt dienen.

Op 12 februari vloog er over de stad Groningen een "...volledig grijze/grauwe flamingo. De vogel viel op door zijn lange uitgestrekte hals en de forse kromme snavel...". De waarneming werd gedaan door iemand die de flamingo's vliegend kent uit Portugal en die daar ook de nog grauwe eerstejaarsvogels heeft gezien.

Natuurlijk werd er bij ontvangst van dit bericht door de schrijver van "Actueel" meteen gedacht aan de met onbekende bestemming verdwenen jonge Chileense Flamingo's, die eind oktober uitvlogen van de broedplaats in het Zwillbrocker Venn. Zijn de jonge vogels toen misschien niet naar het westen gevlogen, zoals verwacht werd, maar naar het noorden? En hebben ze mogelijk de afgelopen maanden doorgebracht in bijvoorbeeld het Lauwersmeergebied? Jonge Chileense Flamingo's kunnen gemakkelijk voor Grauwe Ganzen doorgaan, zeker op een plaats waar weinig zicht op de vogels is en waar geen flamingo verwacht wordt. Er wordt natuurlijk op meer waarnemingen gehoopt.

07 maart 2013

Met het weer blijft het op en neer gaan. Er is geen vorst meer overdag en soms stijgen de temperaturen al flink; in de nachten verschilt dat per etmaal. Nachtvorsten in maart zijn in Nederland echter heel gewoon.

Maar wat vorst of niet, het maakt voor de flamingo's niet uit: Voor hun is het nieuwe voortplantingsseizoen begonnen. Op een paar achterblijvers na is de gehele *Phoenicopterus*-groep van de Delta naar het Veluwemeer gekomen. Hun favoriete verblijfplaats is op dit moment het Veluwestrand bij Elburg.

De laatste jaren vindt op het Veluwemeer een

belangrijk deel van de flamingobalts plaats. Evenals dat in het verleden het geval was in het Zwillbrocker Venn laten de flamingo's nu op deze plaats de verschillende baltsbewegingen zien. In het lemma "Flamingobalts in het Zwillbrocker Venn" op deze website worden alle getoonde patronen uitgebreid beschreven. In de figuur "Vleugel-aan-vleugel-staan (VAVS)" staan de flamingo's op een rij naast elkaar en tonen aan een denkbeeldig publiek hun kunnen als balletdansers in een chorus-line.

De uitvoering van de figuur "Hals-strekken/Kopzwaaien (HAST/KOZW)" door de Chileense en de Grote Flamingo's verschilt op kleine onderdelen van elkaar. De Grote Flamingo's (dunne halzen) gooien de kop schijnbaar wat meer achterover en steken de snavel wat meer in de lucht. De hybride vogel op de foto toont een houding die het midden houdt tussen beide uitvoeringen. Foto van Jan van der Heijden, © 2013.

De baltsende flamingo's trekken veel bekijks. Het is jammer dat er nog steeds af en toe toeschouwers zijn die het nodig vinden om de vogels op te schrikken en ze op die manier op de wieken te krijgen. Het opvliegen van de flamingo's is natuurlijk uitermate spectaculair om te zien en er zijn mooie foto's van te maken, maar die mooie foto's zijn met wat langer wachten ook wel te maken, want het af en toe een rondje vliegen (BAVL) maakt ook onderdeel uit van de balts.

Flamingo's op het Veluwemeer tonen de baltsfiguur "Voorwaarts vleugels openen (VVLO)". Foto van Jan van der Heijden, © 2013.

Voor zover bekend worden er vanaf het Veluwemeer op dit moment door de flamingo's nog geen uitstapjes naar het Zwillbrocker Venn gemaakt. Maar dat zal zeker niet lang meer duren.

31 maart 2013

Na het laatste bericht is het met het weer niet beter gegaan. Het bleef alle nachten matig vriezen en ook

overdag was het met een krachtige oostenwind niet erg aangenaam. Toch weerhield het sommige vogelaars er niet van om met waterdichte kledij aan het water van het Veluwemeer in te gaan om wat dichterbij de flamingo's te kunnen komen om zo mooie foto's van de vogels te maken. Of dat werkelijk mooiere plaatjes opleverde, valt te bezien, want de flamingo's reageerden op de dichterbij komende mensen met eenvoudigweg een paar meter op te schuiven en behielden zo de door hen veilig geachte afstand.

Af en toe vliegen de flamingo's een rondje boven het Veluwemeer. Op 14 maart telde de groep 35 exemplaren. Foto van Martijn de Jonge, © 2013.

Zolang het de flamingo's echter niet verstoort en de dieren niet opgeschrikt worden, is er niet veel tegen deze manier van fotografie in te brengen. Er zijn immers aan de oevers van het Veluwemeer genoeg beschermde zones aanwezig waar de flamingo's zouden kunnen verblijven, en wanneer ze er dan nu voor kiezen om aanwezig te zijn aan de oever van een recreatiestrand met fotografen in het water, dan zal het met de door hen ervaren verstoring wel meevallen.

De verwachting van het vorige bericht dat de flamingo's nu ook wel spoedig in groepjes naar het Zwillbrocker Venn zouden komen, werd, mogelijk door het aanhoudende koude weer, nog niet erg hard bewaarheid. Na een waarneming van zes flamingo's in de Hambroekplassen bij Borculo op 18 februari werden door Willy Smeenk op 15, 21 en 30 maart kleine groepjes in het Zwillbrocker Venn gezien.

Op 12 februari werd vliegend boven de stad Groningen een grijsgekleurde flamingo waargenomen (zie bericht van 18 februari in deze rubriek). Op 19 maart werd ter hoogte van Nieuwlande in de brede drassige wegberm van de snelweg ten oosten van Hoogeveen opnieuw een "grijze" flamingo gezien. De auteur van "Actueel" dacht dat het raadsel van de verdwenen Chileense Flamingo-juvenielen die in het najaar van de broedplaats in het Zwillbrocker Venn waren uitgevlogen en daarna niet meer waren gezien (bericht van 7 januari), daarmee was opgelost. Waarschijnlijk, zo dacht hij, waren de jonge flamingo's helemaal niet naar de Delta in het westen gevlogen, maar naar het Lauwersmeer in het noorden en daar "ondergedoken"

tijdens de wintermaanden. En nu zouden ze wel weer op de terugweg naar huis zijn. Nieuwlande en Groningen liggen op de lijn Lauwersmeer-Zwillbrocker Venn.

Het op 26 maart opduiken van een 1^e-jaars juveniele Chileense Flamingo zonder ringen aan de poten in een polder bij Pijnacker zet de verklaring echter weer op losse schroeven. Jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn krijgen immers altijd twee ringen: Een smalle metalen ring van Helgoland aan de ene poot en een brede rode kunststofband met afleesbare ZV-code aan de andere poot. Zou de jonge flamingo beide ringen verloren (of losgepukt) kunnen hebben? Of is dit helemaal geen Zwillbrock-flamingo en is het dier ergens uit een vogelhoudery (maar welke dan?) weggevlogen omdat hij niet tijdig geleewiekt werd?

Of is het misschien een jong van een nest dat niet in het Zwillbrocker Venn gebouwd werd. Eind mei 2012 werd de flamingobroedkolonie in het Venn door vossen wreed verstoord, juist op het moment dat de eieren uitkwamen. Een maand na dit gebeuren werden er op die plek toch weer enige nesten gebouwd en kwamen er in de tweede ronde zelfs nog drie kuikens uit het ei. Maar mogelijk heeft een flamingopaar er voor gekozen om op een heel andere plaats, een plek die niet aan de menselijke waarnemers bekend is, een nest te bouwen. Bijna iedereen weet dat flamingo's gewoonlijk broeden in grote kolonies, tot soms wel honderdduizenden nesten. Maar er zijn gevallen bekend dat eenzame flamingoparen een ei uitbroeden. In 1999 gebeurde dat bijvoorbeeld ook in het Zwillbrocker Venn toen een paar Grote Flamingo's een nest bouwde op een piepklein eilandje aan de westzijde van de plas in het Zwillbrocker Venn, ver van alle andere flamingo's vandaan.

Evenals verleden jaar zijn twee (dezelfde?) Chileense Flamingo's tot op heden niet vanuit de Delta naar het oosten afgereisd, maar achtergebleven bij het eilandje Markenje aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee in het Grevelingenmeer. Ze hadden zich al in het begin van januari van de grote *Phoenicopterus*-groep die toen bij de haven van Battenoord verbleef, afgescheiden.

Bij dezelfde locatie houdt zich ook al wekenlang een tweetal Kleine Flamingo's op. De twee flamingo-soorten zoeken elkaar echter niet op en blijven strikt van elkaar gescheiden.

28 april 2013

Na eerdere kortere bezoeken van groepjes flamingo's aan het Zwillbrocker Venn is er nu een groep van 19 flamingo's aangekomen op de broedplaats op het centrale eiland en daar met nestbouw begonnen. Het zijn half om half Grote en Chileense Flamingo's.

De meeste Chileense Flamingo's verblijven echter nog op het Veluwemeer. Waarschijnlijk zullen ze spoedig volgen, wanneer naar verwacht in de loop van de komende week het weer blijvend beter zal gaan worden.

De eerste nesten van dit jaar worden gebouwd op het "Flamingo-eiland" in het Zwillbrocker Venn. Foto van Willie Smeenk, © 2013.

De juveniele Chileense Flamingo die in een polder bij Pijnacker verbleef en daarmee veel opzien baarde, bleef daar tot 5 april. Op 7 april werd hij gezien in de Biesbosch, maar van daarna zijn er geen waarnemingen meer bekend geworden.

Aankankelijk sprak iedereen over een grijze flamingo, maar uiteindelijk bleek de juveniele Chileense Flamingo minder bruin-grijs te zijn wanneer hij zijn vleugels opende om een stukje te gaan vliegen.

Foto van Adri de Groot
http://www.vogeldagboek.nl/index.php?q=gallerij&g2_itemId=27909
 © 2013,

De Grote Flamingo met de blauwe ring met nummer M30 was in februari, toen de andere flamingo's het Grevelingenmeer verlieten om naar het Veluwemeer te vliegen, niet met hen meegevlogen. Mogelijk was hij er fysiek niet toe in staat om het tempo van de anderen te volgen. Nu blijkt hij toch op weg te zijn gegaan om zijn soortgenoten op te zoeken. Op 19 en 20 april verbleef hij in een polder ten noorden van Heerenveen, en op 23 april werd hij in het Amstelmeer gezien. Laten we voor hem hopen dat hij weer snel contact met de andere flamingo's weet te leggen.

Er was weer een melding van twee Kleine Flamingo's in de Waddenzee. Zijn het dezelfde twee die gedurende de wintermaanden in het Grevelingenmeer verbleven?

26 mei 2013

Op 28 april werd het eerste ei in de flamingo-broedkolonie in het Zwillbrocker Venn gesignaleerd. Inmiddels is de broedkolonie aardig gegroeid en zijn er tenminste tien nesten vast in gebruik en liggen

daarin zeker acht eieren (met dank aan de waarnemers Eelco Brandenburg en Willie Smeenk). Er kan niet worden uitgesloten dat er nog meer eieren zullen volgen want er zijn nog meer plaatsen waar geregeld door flamingo's gezeten wordt en met enige regelmaat worden ook nog paartjes flamingo's op andere plassen in de omgeving van het Zwillbrocker Venn gezien, hetgeen zou wijzen op flamingo's die nog in de "verlovingstijd" verkeren. Regelmatig vliegen er flamingo's van de broedkolonie naar het Veluwemeer, om daar voedsel te gaan zoeken, zodat ook op die plek nog regelmatig flamingo's gezien worden. Het eerste kuiken kan binnen een paar dagen verwacht worden, gezien de lengte van de broedtijd bij flamingo's die ca. 30 dagen duurt.

De jonge Chileense Flamingo die dit jaar eerder bij Groningen, Hogeveen, Pijnacker en in de Biesbosch werd gezien, verscheen nadat hij ruim zes weken niet meer was gemeld op 25 mei op een plas in Brabant, niet ver van Udenhout. Voor het dier mogen we hopen dat hij snel de aansluiting bij de populatie in het Zwillbrocker Venn en het Veluwemeer tot stand weet te brengen.

Datzelfde geldt voor de Grote Flamingo met de blauwe ring die eind april via Friesland in het Amstelmeer terecht kwam, een plaats waar hij gezien de regelmatige meldingen ook in mei verbleef.

Van de Grote Flamingo die in het voorjaar van 2012 uit een vogelhouderij in Noord-Holland wegvloog en die daarna regelmatig in de provincie en in de Waddenzee gezien werd, is tot nu toe dit jaar niets meer vernomen. Ook van de Kleine Flamingo's die al jaren in de Waddenzee (op het wad nabij Zwarte Haan) verblijven, is al langere tijd niets meer gehoord.

10 juni 2013

Er zijn inmiddels zeker drie kuikens uit het ei gekropen. Op diverse nesten wordt nog gezeten en in die nesten liggen nog diverse eieren.

02 juli 2013

Op dit moment zijn er in het Zwillbrocker Venn zes flamingokuikens met een leeftijd van ongeveer drie tot ruim vijf weken. Vandaag zaten er nog vier flamingo's (alle Chileense met een rode ring die aangeeft dat ze zelf eerder in de broedkolonie uit het ei kwamen) op het nest. Op drie nesten werden eieren gezien. Inzicht in het vierde nest was niet mogelijk, maar de bewegingen met de snavel in de nestholte die de broedende vogel maakte toen die een paar keer ging staan, doen vermoeden dat hier ook een ei ligt. Blijkbaar is een deel van de eerst gelegde eieren, eind april/begin mei, niet uitgekomen of verloren gegaan en is er een tweede legronde gevolgd.

Natuurlijk willen we niet te vroeg juichen over dit resultaat waaraan de populatie zoveel behoefte had. De zes kuikens moeten eerst opgroeien en uitvliegen, en de vier eieren moeten eerst nog uitkomen voor men er zeker van kan zijn dat de in de laatste jaren uitgedunde populatie weer wat op sterkte komt.

Als de nog in de nesten liggende eieren inderdaad uitkomen, worden de mensen die de flamingokuikens gaan ringen weer voor een probleem gesteld. De groep kuikens die er nu al is, zal over circa drie weken geringd moeten gaan worden, de tweede groep zal pas eind augustus zo ver zijn. Zoals de laatste jaren vaker het geval was, zullen er dan weer twee ringrondes nodig zijn.

Het ringen van de jonge flamingo's is altijd een hele leuke gebeurtenis. Deelnemers die afkomstig zijn van diverse plaatsen in Nederland en Duitsland ontmoeten elkaar weer en wisselen nieuws met elkaar uit. Het doorwaden van de Lachmöwensee met de blubberige bodem om bij de jonge flamingo's te komen, levert regelmatig hilarische momenten op.

Mensen die enige ervaring hebben met het vangen (en mogelijk ook het ringen) van vogels en die met het ringen mee willen helpen, kunnen zich aanmelden op het contactadres op deze webpagina. Hoewel het ringen van de jonge flamingo's een gezellig gebeuren is, is het daarbij ook een serieuze zaak. Kinderen onder de vijftien jaar kunnen daaraan echt niet mee doen. En ook op hen die alleen maar mee het water in willen gaan om mooie foto's te maken, en die niet echt mee willen doen met het bijeendrijven en vangen van de jonge vogels zit niemand te wachten.

28 juli 2013

Op 25 vond het jaarlijkse ringen van jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn plaats. De focus was gericht op de zes kuikens met een leeftijd van ruim zes tot ruim negen weken oud, die al enige tijd in de Lachmöwensee rondliepen en nu oud genoeg waren om het ringen te kunnen ondergaan.

Circa tien dagen voor dit gebeuren waren er nog twee nakomertjes uit het ei gekomen. Zij zouden zeker nog te jong zijn om op 25 juli geringd te worden. Bij het ringen werden ze echter niet aangetroffen en het is onzeker of ze nog in leven zijn. Mocht dat wel het geval zijn, dan zal over een week of vijf een tweede ringessie plaats vinden.

Met mooi weer gingen afgelopen donderdag ongeveer veertig mensen uit Duitsland en Nederland het water van de Lachmöwensee in. Zoals de deelnemers gewend zijn, zorgde de dikke blubberlaag er weer voor dat het doorwaden niet gemakkelijk was.

Bij het naderen van de mensen, renden de zes jonge flamingo's, die met elkaar een crèche vormden, het broedeiland op. Daar werden ze al snel opgepakt. Maar toen er geteld werd, bleken er slechts vijf kuikens te zijn. Het zesde kuiken was weg en bleef weg, ondanks verwoed zoeken. Later op de dag werd hij aangetroffen bij een groep volwassen flamingo's bij de uitkijkhut aan de westzijde van de plas. Het is het grootste jong. Mogelijk was hij al tot vliegen in staat, en is hij erin geslaagd weg te vliegen toen de jongen verzameld werden. Omdat toen natuurlijk iedereen naar het gebeuren op de grond keek, was er geen aandacht voor een mogelijk wegvliegende jonge

vogel. Het dier is al zo groot dat het niet meer zal lukken hem te vangen en te ringen vóórdat hij het Venn vliegend gaat verlaten.

Voor het eerst sinds de jonge flamingo's geringd worden in het Zwillbrocker Venn, waarmee eind tachtiger jaren van de vorige eeuw begonnen werd, is het niet gelukt alle jongen van een ring te voorzien.

De vijf jongen die wel geringd konden worden, zagen er allemaal goed uit. Behalve dat ze elk twee ringen om de poten kregen (een aluminium ring van vogelstation Helgoland, en een op grotere afstand goed afleesbare 5 cm brede rode band met ZV-code), zijn er wat veertjes van hen verzameld om aan de hand daarvan het geslacht en de soort vast te stellen. De DNA-analyse geeft aan of er sprake is van mogelijke hybridisatie (bastaardering) tussen verschillende flamingosoorten. Zoals bekend is de West-Europese *Phoenicopterus*-flamingopopulatie uit drie soorten samengesteld: De in Europa, Azië en Afrika inheemse Grote Flamingo, en de uit Zuid- en Midden-Amerika afkomstige Chileense en Caribische Flamingo's. De nauwverwante soorten blijken gemakkelijk tot gemengde paarvorming over te gaan.

29 augustus 2013

Enige dagen na het ringen van de jonge flamingo's in de broedkolonie op 25 juli werd in de Lachmöwensee een zevende kuiken aangetroffen. Het had zich bij het ringen dus goed verstoppt gehouden. Het kuiken ontwikkelde zich in de afgelopen weken voorspoedig. Het tweede nakomertje is niet meer gezien.

Zoals in het vorige bericht al werd aangekondigd, vond vandaag, vijf weken later, de beringing van dit zevende kuiken plaats. Zonder veel moeite werd het diertje gevangen, van ringen voorzien en van enige veertjes ontdaan voor onderzoek (zie vorige bericht) door 19 enthousiaste mensen uit Nederland en Duitsland.

Nog drie juvenielen van de eerdere ringactie waren bij deze tweede ringessie in de Lachmöwensee aanwezig. De overige drie (twee geringde en degene die de vorige maal aan het ringen ontkomen was) hebben het Zwillbrocker Venn inmiddels verlaten. Er zijn al enige meldingen van hen van plassen uit de nabije omgeving van Zwillbrock geweest. Twee van de nog aanwezige jonge flamingo's bleken vandaag ook al heel aardig te kunnen vliegen en ook zij zullen zonder twijfel over niet al te lange tijd uitvliegen.

Van de 1^e-jaars juveniele Chileense Flamingo van onbekende oorsprong die in het voorjaar werd gemeld van Groningen, Nieuweroord, Pijnacker, Biesbosch en Noord-Brabant is sindsdien niets meer vernomen. Het is onbekend of de vogel nog in leven is, of misschien Nederland inmiddels verlaten heeft.

Van de Grote Flamingo met de blauwe kleuring M30, afkomstig uit Engeland, is het duidelijk dat hij nog steeds in Nederlandse wateren verblijft. Regelmatig werd hij gedurende de afgelopen weken gemeld

van het Amstelmeer en Balgzand in de Waddenzee, aan de noordkust van Noord-Holland. Voor het dier valt het te hopen dat hij zich de komende winter, evenals verleden jaar het geval was, zal kunnen aansluiten bij zijn soortgenoten die dan in de Delta zullen verblijven.

Er zijn de laatste tijd maar weinig meldingen van Kleine Flamingo's. Verleden jaar hielden zich nog drie van hen op in de Waddenzee. In het voorjaar van 2013 waren er nog twee, maar de laatste weken zijn er alleen een paar meldingen geweest van slechts één vogel.

16 september 2013

Drie van de zeven flamingojongen van 2013 hebben definitief het Zwillbrocker Venn verlaten. Waar ze zich op dit moment ophouden is onbekend. Een week geleden werd aan de Steile Bank (zuidkust Friesland) een jong waargenomen dat door een oudervogel werd gevoed. Ze stonden echter te ver weg om de ring af te kunnen lezen, zodat niet bekend is welke van de drie jongen het betrof.

De andere vier jongen, alle Chileense Flamingo's, verblijven nog op de Lachmöwensee in het Venn. De drie grootste kunnen al goed vliegen; het kleinste kuiken ontwikkelt zich goed. Regelmatig zijn er ook volwassen Chileense Flamingo's bij hen aanwezig. Uit de aan- en afwezigheid van ringen aan de poten van die vogels valt af te leiden dat nog steeds diverse ouders hun jongen bezoeken, en ongetwijfeld ook van flamingomelk voorzien.

Inmiddels heeft zich ook al weer een flinke groep flamingo's verzameld op de Krammersche Slikken in het Volkerakmeer. Aan ontbrekende veren in de vleugels is te zien dat er wordt geruid. Opvallend was dat een in de afgelopen week over het Zwillbrocker Venn vliegende flamingo geen enkel gat in de slagpennen liet zien. Zolang er een jong moet worden gevoerd, waarvoor er heen-en-weer moet worden gevlogen naar andere gebieden, gaat zo'n vogel zijn veren echt nog niet ruïen.

10 oktober 2013

Zes van de zeven jonge flamingo's zijn inmiddels uitgevlogen van het Zwillbrocker Venn. Alleen de

Vliegpogingen van de laatste jonge flamingo op het Zwillbrocker Venn. Foto van Willie Smeenk © 2013.

laatste die op 29 augustus geringd werd, is nog in het Zwillbrocker Venn aanwezig. Af en toe wordt er een volwassen flamingo bij hem gezien.

Het jonge diertje lijkt zich goed te ontwikkelen. Hij doet al pogingen om te gaan vliegen. Het zal vast niet lang meer duren voordat hij van het water loskomt. Regelmatig worden groepjes volwassen en juveniele flamingo's waargenomen op het Veluwemeer. Van daaruit wordt ongetwijfeld het jong in Zwillbrock verzorgd.

De meeste flamingo's zijn echter al weer gearriveerd in de Delta in Zuidwest Nederland. Ook van daar zijn juvenielen gemeld. Wanneer over een paar weken alle flamingo's weer op de winterverblijfplaats aanwezig zijn, kan de stand worden opgemaakt. Welke omvang heeft dan de populatie nog na de slechte broedresultaten van de afgelopen jaren als gevolg van de predatie door Vossen op de broedplaats en de koude winters die onervaren jonge flamingo's altijd moeilijker doorkomen dan de ervaren volwassen vogels?

Al langere tijd zijn er geen Kleine Flamingo-meldingen meer van de Waddenzee. Bij Vlieland verblijft de laatste twee weken de Grote Flamingo met blauwe ring M30, waarover we al eerder uitvoerig in deze rubriek berichtten.

17 november 2013

Ook het laatste flamingojong is inmiddels al meer dan twee weken niet meer in het Zwillbrocker Venn aanwezig. Gezien zijn ontwikkeling in de periode daarvóór kan worden aangenomen dat het met succes is uitgevlogen.

Vanaf half oktober zijn de flamingo's in de Delta vertrokken van de Krammersche Slikken in het Volkerakmeer naar de haven van Battenoord aan de zuidkust van Goeree aan het Grevelingenmeer. Inmiddels zijn op deze plaats al meer dan 40 flamingo's geteld. Onder hen zijn minimaal vier 1^e-jaars-jongen, maar het kunnen er ook meer zijn. En dat laatste valt te hopen want er zijn dit jaar zeven jongen uitgevlogen van de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn.

Ook in het najaar van 2012 verzamelden de flamingo's zich in eerste instantie op de Krammersche Slikken om daarna te vertrekken naar Battenoord. Toen echter deden ze dat pas omstreeks half december. Dit jaar zijn ze met de verhuizing dus twee maanden vroeger. En vergeleken met het jaar dáárvóór zijn ze zelfs drie maanden vroeger met hun verhuizing, want toen arriveerden ze pas ná 17 januari bij Battenoord.

Diverse flamingo's in de Delta hebben inmiddels de rui al weer achter de rug. Op foto's is te zien dat de meeste Chileense Flamingo's al weer prachtig rood van kleur zijn.

Van de Grote Flamingo met de blauwe ring M30 die zich in het begin van oktober ophield op het wad bij

Vlieland is al weer enige tijd niets meer vernomen. Zal de vogel zich, evenals dat in de afgelopen winter het geval was, weer aansluiten bij zijn soortgenoten in de Delta?

Van de 2^e-jaars Chileense Flamingo zonder ringen die in het voorjaar op verschillende plaatsen in het land werd gezien, zijn ook al langere tijd geen waarnemingen meer gedaan. Na de rui zal het dier er al heel volwassen uitzien en niet meer als jonge vogel opvallen. Wanneer het dier zich dan aansluit bij de populatie, zal dat nog maar moeilijk vast te stellen zijn.

Er zijn nu al vele maanden geen meldingen meer geweest van Kleine Flamingo's. Is de soort, nadat die drie jaar geleden op zijn hoogtepunt zeven exemplaren telde, nu geheel uit Nederland verdwenen?

09 januari 2014

Nadat de flamingo's al in oktober het Volkerakmeer vervuilden voor het Grevelingenmeer, houden ze zich voortdurend op in de buurt van de haven van Battenoord aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee. Hun aantal is gegroeid tot 43, of misschien zelfs wel 44 exemplaren. Daaronder zijn zeker vijf juvenielen. Zoals eerder werd gemeld, vlogen in 2013 zeven jonge flamingo's uit van de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Helaas zijn er nog geen ringaflezingen van deze jonge vogels vanuit de Delta doorgegeven. Ook is nog niet geconstateerd of de Grote Flamingo met blauwe ring M30 zich weer bij de groep gevoegd heeft, en of de inmiddels 2^e-jaars Chileense Flamingo van onbekende afkomst waarover in 2013 uitvoerig bericht werd, er bij is.

In de groep bevinden zich nog de twee hybride vogels ZV47 (Grote x Chileense Flamingo) en ZV54 (Grote x Caribische Flamingo). De laatste is herkenbaar aan zijn donkergekleurde hals. Ook de Caribische Flamingo (de moeder van ZV54) is nog steeds van de partij. Af en toe staan de vogels dicht aan de kust en zijn de ringen zichtbaar. Met de telescoop zouden de ringen zeker af te lezen zijn. Aflezingen graag doorgeven bij "Contact" op deze webpagina.

Op 7 januari 2014 verscheen het flamingojaaroverzicht 2013. Het overzicht is op deze website te lezen bij "Flamingojaaroverzichten 2007-2013".

26 januari 2014

En net op het moment dat het eruit ziet dat de winter dan uiteindelijk dan toch in begint te vallen (in Drenthe waar Uw redacteur woont en waar het deze winter nog niet onder 0°C geweest was, is er sneeuw gevallen, en vriest het al twee dagen en nachten), besluiten de flamingo's om vanuit de Delta weer in oostelijke richting te vertrekken. Wim Rots telde vandaag op het Zwillbrocker Venn 6 flamingo's! Ze zullen de komende tijd met waarschijnlijk kouder wordend weer denkkelijk niet bij hun broedplaats op de Lachmöwensee blijven, maar het Veluwemeer

gaan opzoeken. En als het echt koud gaat worden misschien weer terugvliegen naar de Delta. Maar het geeft aan dat de winter wat betreft de flamingo's niet snel genoeg voorbij kan zijn, zodat ze zich weer bezig kunnen gaan houden met de belangrijkste zaak in hun leven: broeden en jongen groot brengen.

28 februari 2014

Het werd in februari niet kouder; het werd overdag zelfs heel aangenaam met gemiddeld 10°C en geen vorst in de nacht. Maar de flamingo's die zich in januari in het Zwillbrocker Venn hadden laten zien, vlogen toch terug naar Battenoord.

Op 17 februari werd er opnieuw een groepje van vijf flamingo's in het Venn waargenomen, en ook deze vogels bleven maar kort en keerden terug naar Zuid-Holland. Dat ze echt terugkeerden valt af te leiden aan het aantal van 44 flamingo's dat op 19 februari bij Battenoord geteld werd.

In de afgelopen week kwam er voor de derde keer een groepje flamingo's in het Zwillbrocker Venn aangevlogen. Dit maal waren het er zeven. Of ze nu in de omgeving zullen blijven durft Uw redacteur niet meer te voorspellen.

Op 17 februari 2014 fotografeerde Wim Rots (© 2014) deze vijf Chileense Flamingo's in het Zwillbrocker Venn.

De flamingo's in de Delta lieten de afgelopen periode regelmatig baltsbewegingen zien. De voorgaande jaren vond de balts voornamelijk plaats op het Veluwemeer.

De uit Engeland afkomstige Grote Flamingo met blauwe ring M30 werd weer waargenomen bij Battenoord (door P. Wolf, gemeld op www.waarneming.nl). Evenals verleden jaar vond de vogel in de winter dus weer aansluiting bij de grote leefgroep. Nu maar afwachten of hij later in het jaar met zijn soortgenoten mee zal komen vliegen naar de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn. Hoewel hij zichtbaar gehandicapt is (aan de rechtervleugel missen diverse slagpennen) blijkt de vogel toch nog aardig te kunnen vliegen. Gedurende de hele winter zijn er van West-Europese wateren nog geen meldingen geweest van Kleine Flamingo's.

In het dierenpark van Adelaide in Australië overleed de oudst bekende flamingo. Het was een Grote Flamingo die de respectabele leeftijd bereikte van 83

jaar. Flamingo's in dierenparken worden ongetwijfeld ouder dan wildlevende, maar ook van (geringde) vrijlevende flamingo's is bekend dat ze leeftijden van méér dan 50 jaar kunnen bereiken.

11 maart 2014

Op 6 maart werd een flinke groep van 17 flamingo's gemeld van het Zwillbrocker Venn. Even liep het aantal terug (er werden op de daarna volgende dagen ook kleine groepjes gesignaleerd op het Veluwemeer), maar op 10 maart observeerde Willie Smeenk weer een grote groep van zeker 25 exemplaren. Onder hen de Caribische Flamingo (ze werd op 9 maart nog gezien bij Battenoord) én voor het eerst op deze plaats ook de inmiddels alom bekende Grote Flamingo met blauwe kleurring M30. Wat fijn dat deze vogel ondanks de handicap van de verminking aan een vleugel er toch in is geslaagd echte aansluiting met zijn soortgenoten tot stand te brengen. Misschien gaat hij zelfs wel meedoen met de paarvorming en het broeden. De flamingo's inspecteerden de broedplaats en lieten veel baltsactiviteit zien (zie voor de beschrijving van de getoonde baltsbewegingen het artikel over de balts van de flamingo's op deze webpagina). Blijkbaar wordt dit jaar in verband met het mooie zachte weer een langdurige tussenstop op het Veluwemeer overgeslagen.

10 april 2014

Sinds het vorige bericht worden geregeld flinke groepen flamingo's op de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn gezien, maar de aantallen wisselen van dag tot dag. Het hoogst getelde aantal was 36. Daaronder ook twee juvenielen van 2013.

Het broedterrein werd al grondig door de flamingo's geïnspecteerd en vanaf 31 maart werd gezien dat een groepje flamingo's daar regelmatig op de bodem ging zitten. Ook de flamingo met de blauwe ring was er actief bij betrokken. Op 7 april bleken er twee nestheuvels gebouwd te zijn, en op één daarvan ligt het eerste ei van dit jaar (waarneming door W. Smeenk). De exacte legdatum is niet bekend, maar mogelijk was dat zelfs eerder dan 7 april en waarschijnlijk werd nooit vroeger een flamingo-ei op deze broedplaats gelegd. In het lemma "Flamingo's van dag tot dag" op deze website valt het volgende te lezen in het bericht van 26 april 2007: "...Het eerste ei werd met Pasen gelegd (omstreeks 8 april). Dat was ongekend vroeg. Nooit eerder legden flamingo's in het Zwillbrocker Venn hun eieren vóór 15 april....".

De grotere aantallen flamingo's in het Zwillbrocker Venn zorgen er voor dat er dit jaar wat minder flamingo's op het Veluwemeer worden gezien, maar het is duidelijk (via ringaflezingen en herkenningen) dat geregeld door groepsleden tussen Zwillbrock en het Veluwemeer heen-en-weer wordt gevlogen. Ook op het Veluwemeer wordt af en toe gebaltst.

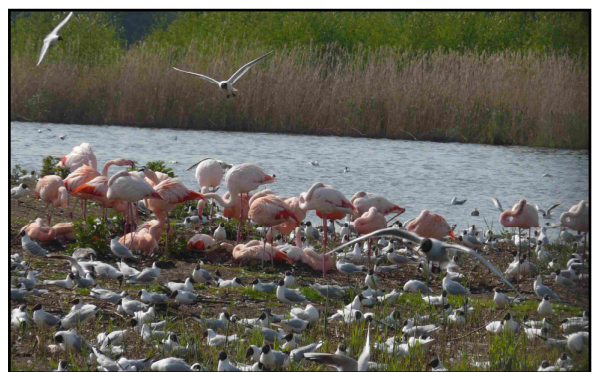
Niet alle flamingo's blijken vanuit de Delta te zijn vertrokken; er worden nog steeds af en toe enkele

flamingo's in zuidwest Nederland gezien. Meldingen kwamen onder meer van de Markiezaat.

En gedurende de laatste weken waren er ook weer enige meldingen van een Kleine Flamingo op het wad bij Zwarte Haan aan de Friese noordkust.

06 mei 2014

Zeker 40 flamingo's hebben zich dit jaar inmiddels in het Zwillbrocker Venn laten zien. Ze zijn daar niet voortdurend allemaal aanwezig, want er wordt nog steeds op-en-neer gevlogen naar het Veluwemeer, en ook zijn er regelmatig enige vogels aanwezig op plas- sen in de omgeving van het Zwillbrocker Venn. Maar in de laatste week van april en begin mei waren er dagelijks omstreeks 30 flamingo's.

Blik in de broedkolonie op 25 april 2014. Foto van Alfons Pennekamp © 2014.

In de laatste week van april was de broedkolonie al flink gegroeid. Er waren 10 gebruiksklare nesten, en op diverse plekken werd nog gebouwd. Op 3 mei konden ten minste zeven eieren geteld worden. Onder- tussen vonden en vinden er nog voortdurend paringen plaats, dus meer eieren zullen er ongetwijfeld nog komen of zijn er nu al. Het is niet waarschijnlijk dat bij de nu gelegde eieren ook het ei van 7 april (zie vorige bericht) is. De vogel die dat ei legde, werd daarna regelmatig ver van de broedplaats gezien (het- geen erop zou wijzen dat het ei verloren gegaan zou zijn) maar zit nu wél op een (nieuw gelegd?) ei. De datum waarop het kuiken komt, zal uitsluitend geven. Dat de Grote Flamingo met de blauwe ring M30 een vrouwtje is, werd gezien de grootte van de vogel al verondersteld. Maar dat wordt nu bevestigd door de relatie die ze is aangegaan met een forse mannelijke soortgenoot. Diverse paringen tussen de twee werden waargenomen. Een ei van het paar werd echter nog niet gezien.

28 mei 2014

Het eerste flamingokuiken kwam in het Zwillbrocker Venn uit het ei. Er zijn in de broedkolonie, die inmid- dels 16 nesten telt, verder nog ten minste 12 eieren die bebroed worden.

14 juni 2014

Inmiddels zijn er zeker 6 kuikens in de broedkolonie. En er wordt nog op diverse nesten gebroed. Het zicht op de nesten is echter erg moeilijk omdat het riet al weer hoog is opgeschoten.

Drie jonge flamingo's die verleden jaar in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen, werden dit jaar op hun geboorteplek afgelezen. Twee andere houden zich al een tijdje op in de kop van Noord-Holland.

Na circa één week verlaten de jonge flamingo's het nest waarop ze geboren werden. Ze verzamelen zich in een groep. Aanvankelijk houden de ouders nog veel toezicht op hun jongen, maar al snel wordt de zorg aan een enkele volwassene overgelaten. Foto van Willy Smeenk © 2014.

12 juli 2014

De flamingo's in het Zwillbrocker Venn zijn inmiddels klaar met broeden. Na het vorige bericht kwamen er nog eens drie kuikens uit hun ei, en er zijn er nu dus negen in totaal.

Nu de jongen groter worden, verlaten de oudervogels steeds vaker en langer de broedkolonie om elders te foerageren. Op 11 juli constateerde Uw redacteur zelf dat er bij een aantal van negen kuikens slechts acht volwassen vogels aanwezig waren.

De meeste adulte flamingo's die aan het broeden niet meededen of die geen kuiken kregen, hebben het Venn in de afgelopen weken al steeds langduriger verlaten. Het is dus niet echt opmerkelijk dat het aantal flamingo's op het Veluwemeer aanzienlijk toegenomen is. Maar dat wil zeker niet zeggen dat de familie in het Zwillbrocker Venn niet zo af en toe wordt opgezocht. Zo werd daar op 27 juni een jonge flamingo die in 2013 in de broedkolonie uit het ei kwam waargenomen, en op 11 juli was er een andere boreling uit dat jaar; terwijl beide jongvolwassenen op een tussenliggend moment gelijktijdig op het Veluwemeer aanwezig waren. De brede, goedafleesbare pootbanden bewijzen hierbij hun nut.

De zes grootste kuikens zullen binnenkort geringd worden. In de verslagen van ringsessies in eerdere

jaren (zie daarvoor "flamingo's van dag tot dag 2007-2013" op deze webpagina) staat vermeld hoe dat in zijn werk gaat. Serieuze belangstellenden die met het ringen mee willen doen en die in dit soort zaken ten minste enige ervaring hebben, kunnen zich opgeven bij het Biologische Station in Zwillbrock.

Op 11 juli werden aan het eind van de middag vier kuikens langdurig gevoed. Ieder door, naar mag worden aangenomen, één van de eigen ouders.

Donkere wolken begonnen op dat moment het lucht-ruim boven het Zwillbrocker Venn te vullen. Op de achtergrond was een voortdurend onweersrommelen te horen. Aanvankelijk leken de flamingo's op het dreigende onweer niet te reageren. De kuikens schardelden rond in het lage water aan de oever van het broedeiland en de meeste volwassenen zochten voedsel in het water van de oeverzone of in wat dieper water. Maar toen het na zes uur steeds dreigender werd, verzamelden alle flamingo's, de adulten en de kuikens, zich in het ondiepe water en waren daar allemaal toen kort na half zeven met een paar windstoten en een flinke klap het onweer met heel veel regen losbarstte. Er gebeurden toen een paar opmerkelijke dingen:

- Eén van de volwassen vogels voerde het jongste kuiken (ca 10 dagen oud) mee naar een beschutte plek achter wat riet op de oever en ging daar zitten met het jong onder zich. Voordien was aan niets te merken geweest dat volwassen vogel en kuiken iets met elkaar te maken hadden.

- In het volgende half uur werden door verschillende volwassen vogels midden in de harde regen korte voedingen van hooguit drie minuten aan (hun eigen?) kuikens gegeven, terwijl er voordien vóór het onweer toch al sprake was geweest van langdurige voedingen. Was dit mogelijk een vorm van geruststelling naar de jonge vogels?

- Twee flamingo's gingen in het ondiepe water zitten. Ze stonden na ca tien minuten weer op, maar kort daarna gingen zij en een derde vogel opnieuw zitten. Ze hielden daarbij de kop wel laag, maar strekten die niet uit. Dit gedrag is aan de auteur van dit stukje niet bekend. Het wijkt aanmerkelijk af van eerder beschreven gedrag bij flamingo's waarbij die zich tijdens hagel- en onweersbuien op de bodem leggen en hun hals daarbij helemaal uitstrekken.

De negen flamingokuikens op een rijtje. Het verschil in grootte tussen de zes grootste en de drie kleinere is duidelijk te zien. Helemaal rechts op de foto het allerkleinste kuiken. Foto van Hubert Stroetmann © 2014.

Tijdens het onweer dat nauwelijks langer duurde dan drie kwartier bleven de overige acht kuikens in het ondiepe water staan. Maar al snel nadat de lucht weer opklaarde en de regen stopte, hernamen de kuikens hun onderzoeksactiviteiten en leek het of er niets gebeurd was.

2 augustus 2014

Op 21 juli jl. werden in het Zwillbrocker Venn de negen flamingokuikens die daar dit jaar uit het ei kwamen, geringd. Aan één poot met een smalle metalen ring die wordt afgegeven door de officiële Duitse ringinstantie, en aan de andere poot met een brede rode kunststof band met daarop in het wit een unieke combinatie van vier cijfers en letters die van flinke afstand met een telescoop kan worden afgelezen. De jonge flamingo's werden op deze manier individueel herkenbaar gemaakt. Waar ze na het verlaten van de broedplaats in het Zwillbrocker Venn in hun verdere leven ook naartoe zullen vliegen, waarnemers zullen altijd kunnen vaststellen om welke vogels het gaat.

Evenals in voorgaande jaren waren de helpers voor het ringen (ca 35 in getal) weer afkomstig uit Nederland en Duitsland. Maar als bijzonderheid kan worden vermeld dat er dit keer ook twee personen afkomstig waren uit Mongolië en Chili.

Ondanks de af en toe harde regen verliep het hele gebeuren vlekkeloos, en in nauwelijks een half uur werden de jonge flamingo's gevangen, geringd en weer losgelaten.

De jonge flamingo's groeiden flink gedurende de laatste twee weken. Heel goed zijn nu al de verschillende soorten te herkennen. De kuikens met de korte dikke halzen zijn Chileense Flamingo's, degenen met de langere slankere halzen zijn de Grote Flamingo-kuikens. Ondanks die verschillen sluiten alle jonge flamingo's zich aan een in één crèche. Het toezicht daarop wordt door enkele volwassen vogels uitgeoefend. Op deze foto zijn dat Grote en Caribische Flamingo's; op de foto bij het vorige bericht zijn er ook Chileense Flamingo's bij de crèche te zien. Foto van Willy Smeenk © 2014.

Vooraf was de gedachte geweest om alleen bij de zes grootste kuikens van ca acht weken oud ringen aan te brengen, en de drie kleinere vogels nog niet bloot te stellen aan de stress van gevangen en opgepakt worden, maar dat tijdens een tweede ringsessie te doen. De negen kuikens verbleven echter in een hechte crèche en het vangen van de zes grootste zou hoe dan ook van invloed zijn op de kleintjes. Besloten werd om dan toch maar alle negen kuikens in één

keer van ringen te voorzien. En dat bleek een juiste beslissing te zijn geweest. Ook de kleinste kuikens toonden na het ringen op geen enkele manier te zijn aangedaan door wat er met hen gebeurd was.

Alle negen kuikens hebben zich na het ringen voorspoedig verder ontwikkeld. En het wachten is nu op het moment dat de jonge vogels zullen gaan proberen te vliegen. Voorlopig tonen ze nog geen pogingen daartoe. Maar ze hebben nog alle tijd om dat tijdig onder de knie te krijgen, want in vergelijking tot voorgaande jaren werd er door de flamingo's in het Zwillbrocker Venn dit jaar relatief vroeg gebroed.

Met de negen kuikens van dit jaar en door de voorafgaande zachte winter met maar weinig uitvallers is de populatie van *Phoenicopterus*-flamingo's in West Europese wateren weer gestegen tot boven de 50 exemplaren. Twintig in eerdere jaren in het Zwillbrocker Venn geringde vogels werden dit jaar bij de broedplaats afgelezen. Samen met de Grote Flamingo met blauwe ring M30, de enige Caribische Flamingo in de populatie en twee sub-adulte vogels die in 2013 uit het ei kwamen en die zich al maandenlang in de Waddenzee bij Balgzand ophouden, komt het aantal individueel herkenbare flamingo's in de populatie op zeker 33; op een populatiegrootte van 50 is dat 66%.

Gedurende de laatste weken is er steeds een flinke groep flamingo's aanwezig op het Veluwemeer. De samenstelling wisselt van dag tot dag en dat hangt samen met de gewoonte van de flamingo's die in het Zwillbrocker Venn een kuiken hebben om voedsel te gaan zoeken in het Veluwemeer. Niet elke dag wordt de tocht heen-en-weer gemaakt.

De groep op het Veluwemeer is echter al weer kleiner dan hij geweest is. Dat zal samenhangen met de meldingen van flamingo's in het Hollands Diep en het Haringvliet in de laatste twee weken. Waarschijnlijk is een deel van de flamingo's die geen jongen hebben, al weer naar de Delta afgereisd. Van het verleden is bekend dat die daar nu gaan ruïen, bijvoorbeeld op de Slijkplaat in het Haringvliet.

Heel opmerkelijk is de waarneming in de Delta van een groepje van vijf jongvolwassen Grote Flamingo's. De leeftijd van de vogels valt aan de hand van de beschikbare foto's op waarneming.nl niet exact vast te stellen. Van Grote Flamingo's is bekend dat iedere vogel een eigen snelheid bezit bij het ontwikkelen van de kleuring aan veren en naakte delen (snavel en poten) (JOHNSON, A., CÉZILLY, F. & BOY, V. (1993): Plumage Development and Maturation in the Greater Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus*. In: ARDEA 81:25-34). Uw redacteur schat de vogels op twee à drie jaar oud. Deze flamingo's hebben geen enkele relatie met de groep in het Zwillbrocker Venn. Waar ze wel vandaan komen is onbekend, maar er mag worden aangenomen dat ze afkomstig zijn van een wilde populatie in zuidelijke of oostelijke richting. Het komt vaker voor dat jonge flamingo's ver weg zwerven van het hun bekende geboortegebied. Op die manier blijft er genetische uitwisseling tussen populaties die gescheiden van elkaar bestaan. Het zou goed zijn voor

de maar heel kleine deelpopulatie Grote Flamingo's in West Europa wanneer dit groepje in West Europa zou blijven en zich bij de residente populatie aan zou sluiten.

Regelmatige waarnemingen aan de Friese waddenkust maken duidelijk dat daar een alleengaande Kleine Flamingo (zonder ring) verblijft. Enige jaren geleden was het aantal Kleine Flamingo's in Nederland gestegen tot zeven, maar daarna nam het aantal steeds meer af. Twee weken geleden werd een paar Kleine Flamingo's gemeld van de Grote Flamingo-broedkolonie op de Laguña de Fuente de Piedra, het binnenlandse zoutwatermeer ten noorden van Malaga in Spanje. In eerdere jaren waren op deze plaats en op diverse locaties in Italië ook al kleine aantallen Kleine Flamingo's te zien. Al deze vogels waren van wilde oorsprong.

Na enige jaren zonder meldingen werden er zeer onlangs weer flamingo's gezien op de Chiemsee in Zuid-Beieren. In het verleden ging het telkens om een tweetal Chileense Flamingo's, dit maal werden de twee Chilenen vergezeld door een Grote Flamingo. Er zijn geen aanwijzingen dat er verbinding bestaat tussen deze Zuid-Duitse flamingo's en de West-Europese populatie.

Ook in Noord-Duitsland worden er regelmatig kleine groepjes flamingo's waargenomen. Het gaat daarbij zowel om Chileense als Grote Flamingo's. Meerdere malen werden van die flamingo's ringen afgelezen, en het is duidelijk dat de flamingo's in Noord-Duitsland leden zijn van de West-Europese populatie.

25 augustus 2014

De negen jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn ontwikkelen zich alle voorspoedig. Regelmatig wordt gezien dat de oudsten al aardige stukken kunnen vliegen. Het zal nu zeker niet lang meer duren voordat ze het Zwillbrocker Venn gaan verlaten.

Bij de jonge vogels zijn nog voortdurend wel enige volwassen flamingo's te zien. Regelmatig valt waar te nemen dat jongen worden gevoerd. Hoe ouder de jongen worden, hoe langer die voedingen duren; die vinden dan echter minder frequent plaats.

Het valt op dat het zeker niet alleen de ouders van de jongen zijn die nog naar het Zwillbrocker Venn komen. Er worden daar ook regelmatig andere groepsleden gezien die geen jong hebben. Bijvoorbeeld de 2^e-jaars Chileense Flamingo die vanaf half mei tot begin augustus op het Balgzand nabij Den Oever (Noord-Holland-Noord) verbleef. Ook diverse flamingo's die in de tweede week van augustus bij Markenje aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee werden afgelezen, doken daarna weer op in de broedkolonie.

Het aantal flamingo's op het Veluwemeer is flink teruggelopen; daarentegen is nu de Steile Bank weer veel meer bij de flamingo's in trek gekomen dan de laatste jaren het geval was. Ook zijn er nog regelmatig meldingen van groepjes op de Slikken van Flakkee aan de zuidkust en de Kwade Hoek aan de noordkust van Goeree-Overflakkee. Of hierbij ook de vijf onge-

ringde sub-adulte Grote Flamingo's van onbekende oorsprong zijn, is niet helemaal duidelijk.

Méér dan 40 jaar was het geleden dat de flamingo's in de Camargue niet broedden in het Étang du Fangassier, één van de bassins van de zoutmaatschappij "Les Salins de Giraud", maar daarvoor een bassin van "Les Salins du Midi" in de nabijheid van het vestingstadje Aigues-Mortes hadden gekozen, 40 km westelijker. In de collectie van Uw redacteur bevindt zich deze oude ansichtkaart van die gebeurtenis. © Collection Clarion Photos.

Op diverse plaatsen rond de westelijke Middellandse Zee broedden dit jaar weer de flamingo's op de bekende broedplaatsen en werden er jonge flamingo's geringd. In de Ebro-delta koos men ervoor om de jonge flamingo's niet te ringen om de kolonie niet nog meer te verstoren dan al het geval was geweest door de voortdurende eier- en kuikenroof door de daar levende vorm van de Zilvermeeuwengroep, de Geelpootmeeuw *Larus cachinnans michahellis*. Voor het eerst in de geschiedenis werd er geringd in Tunesië.

En de flamingo's in Zuid-Frankrijk zorgden voor een wel heel opmerkelijke gebeurtenis: De zoutmaatschappij Les Salins du Midi besloot twee jaar geleden om het étang bij Aigues-Mortes aantrekkelijker te maken voor broedvogels, een plan waarvan de uitvoering meerdere jaren in beslag zal nemen. Men was begonnen met de aanleg van een paar kleine broedeilandjes bestemd voor meeuwen, maar onverwacht vonden de flamingo's deze plek dit jaar aantrekkelijker dan de hun al gedurende meer dan veertig jaar bekende plek in het Étang du Fangassier aan de andere kant van de Camargue.

22 september 2014

Het broedseizoen van de flamingo's in het Zwillbrocker Venn verloopt nog steeds naar wens. Inmiddels hebben acht van de negen jonge flamingo's het broedgebied verlaten. Er zijn al meldingen geweest van hun aanwezigheid op het Veluwemeer.

Het laatstgeboren kuiken is nu nog in het Venn. De vogel ziet er gezond uit en ook hij zal naar verwachting spoedig zijn geboorteplek vliegend gaan verlaten.

Commentaar

Op 29 oktober 2010 schreef Uw redacteur het volgende in deze rubriek "Actueel":

"Flamingo's broeden nu ook in Nederland!"

Niet iedereen zal het zich meteen gerealiseerd hebben, maar door de uitbreiding van het Nederlandse grondgebied met de Caribische eilanden Saba, St. Eustatius en Bonaire werd onze inheemse flora en fauna in één klap met honderden nieuwe soorten uitgebreid. Eén van de mooiste aanwinsten is ongetwijfeld de broedkolonie van de Caribische Flamingo's op het eiland Bonaire.

Eigenlijk moet men zeggen drie broedkolonies, want behalve het flamingoreservaat midden in het zoutwingebied op Zuid-Bonaire, waar geregeld meerdere duizenden flamingoparen hun bekende heuvelvormige nesten van modder opmetselen, hun eieren leggen en hun jongen groot brengen, zijn er nog twee satellietvestigingen op het noordelijke deel van het eiland. Kleine eilandjes in het Gotomeer en in Slagbaai, beide gelegen binnen het Nationaal Park Washington-Slagbaai, worden in sommige jaren ook gebruikt als broedplaatsen door tientallen flamingoparen. Op deze rotseilandjes kunnen de flamingo's niet hun kenmerkende moddernesten bouwen omdat daarvoor geen materiaal aanwezig is. Geen probleem voor onze pragmatisch ingestelde flamingo's: Ze leggen er hun eieren gewoon op de rotsbodem!".

In december 2002 constateerde hij dit laatste met eigen ogen. Bij een bezoek aan het Gotomeer zag hij op een van de eilandjes tientallen flamingokuikens die, gezien hun formaat en hun nog witte kleur, kort daarvoor uit het ei gekomen waren. Zijn waarneming was dat jaar de primeur voor het eiland. Op een ander eiland in het meer werd er nog gebroed op tientallen op de rotsgrond gelegde eieren, en enige honderden flamingo's foerageerden op het open water.

Kort na dit leuke bericht in 2010 vond er op Bonaire een catastrofe plaats. Er ontstond brand in de olie-terminals van BOPEC, gesitueerd in de onmiddellijke nabijheid van het Gotomeer. Het meer werd ernstig verontreinigd met giftige stoffen die vrijkwamen bij de brand en de bestrijding ervan. Onderzoekers van IMARES Wageningen Universiteit en Research troffen in 2012 hoge concentraties PAK's, PFC's en BHT (in de petrochemische industrie gebruikt oplosmiddel) in het gehele marine milieu aan. In feite is het Gotomeer dood. Na de fatale brand in 2010 hebben zich nagenoeg geen flamingo's meer op Goto laten zien. In december 2013 verscheen hierover het eindrapport en onlangs zag Uw redacteur dit in.

Over dit vreselijke gebeuren met ernstige milieuconsequenties is in Europees Nederland nauwelijks iets bekend geworden. Er ging een (weliswaar niet zo heel groot) flamingobroedgebied verloren. Dat zal op wereldschaal niet direct ernstige gevolgen hebben, maar voor de natuur op Bonaire is het een grote klap, zeker wanneer we bedenken dat het toch al niet zo goed met de flamingo's op het eiland gaat.

Al snel na het gereedkomen in de zeventiger jaren van de vorige eeuw van het industriële zoutwingebied op de zuidpunt van Bonaire met daarin een broedplek voor de flamingo's die bij de herinrichting van het

gebied hun broedplaatsen aan het Pekelmeer verloren hadden, wezen de flamingokenners Bart de Boer en wijlen Jan Rooth op de verminderde voedselbeschikbaarheid voor de flamingo's en zij spraken hun vrees uit dat dit zich verder zou kunnen vertalen in lagere aantallen. Helaas lijken ze gelijk te gaan krijgen; het gemiddelde aantal flamingo's in de broedkolonie in de zoutmakerij is gestaag gedaald van meer dan 4000 vogels tot minder dan 2000.

Wanneer komt het moment dat de flamingo's Bonaire niet meer als broedplaats zullen gebruiken? Gaan we daarop zitten wachten, of wordt er actie ondernomen om de flamingo als broedvogel te behouden?

22 oktober 2014

Alle negen flamingokuikens zijn uitgevlogen van de broedplaats in het Zwillbrocker Venn. Het laatste jong verliet het Venn in de eerste dagen van oktober en is inmiddels al op een andere locatie waargenomen. Jonge flamingo's zijn na hun uitvliegen gezien aan de Steile Bank, in het Veluwemeer, bij Beugen in Noord-Brabant en aan de Oude Rijn nabij Zevenaar.

Het grootste deel van de flamingo's houdt zich nu op bij de Steile Bank aan de Zuid-Friese kust. In het verleden diende deze zandplaat ook al als verzamelplaats voor de flamingo's voordat ze afreisden naar de Delta in het zuidwesten waar ze tijdens de winter verblijven.

16 december 2014

In de loop van november zijn de flamingo's weer afgereisd naar de Delta. Evenals dat in de laatste jaren het geval was, was de jachthaven Battenoord aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee het reisdoel. Op deze plaats verblijven nu ten minste 48 flamingo's. Onder hen de Caribische Flamingo en de Grote Flamingo met de blauwe ring M30. Verder ca 30 Chileense Flamingo's, ca 7 Grote Flamingo's, 4 of 5 juvenielen van 2014 en ca 6 hybriden.

Onder die laatste bevinden zich hoogstwaarschijnlijk drie hybriden van Caribische x Grote Flamingo, het nakroost van de laatste drie jaren van de enige Caribische Flamingo in de groep met haar Grote Flamingo-partner. Verder zijn er zeker ook drie hybriden van Chileense x Grote Flamingo.

Voor deze ontwikkeling, waarbij er steeds meer hybride flamingo's komen binnen de West-Europese *Phoenicopterus*-flamingopopulatie heeft Uw redacteur al vele jaren gewaarschuwd, en hij heeft aanbevelingen gedaan om de Chileense en Caribische Flamingo's in de groep te vervangen voor gebiedseigen Grote Flamingo's. Helaas zonder enige zinnige respons. Maar in oktober jl., op het laatste symposium van de Flamingo Specialist Group (FSG) in San Diego, is nu toch het voorstel gedaan om voor dit gesignaleerde probleem een oplossing uit te gaan werken. De gedachte dat dierenparken er een aandeel in zouden kunnen hebben om Chileense en Caribische Flamingo's in de populatie om te ruilen voor Grote Flamingo's door hiervoor jonge vogels ter beschikking te stellen, is daarbij met name genoemd. Er zal

echter nog even afgewacht moeten worden of die oplossing er gaat komen.

Uw redacteur wil hier nog wel eens benadrukken dat voor hem een “oplossing” geen oplossing zou zijn wanneer dat zou inhouden dat alle in het wild levende flamingo's uit Nederland zouden verdwijnen en/of wanneer flamingo's van niet gewenste soorten domweg zouden worden afgeschoten.

Nog niet alle jonge flamingo's die in 2014 in de broedkolonie van Zwillbrock uit het ei kwamen, zijn al in de Delta aangekomen. De twee juvenielen die al langdurig bij Beugen verbleven, hebben zich van elkaar afgescheiden, maar verblijven op dit moment beide nog in het binnenland.

Van de enige Kleine Flamingo die in dit aflopende jaar werd waargenomen in het Waddengebied, werden al sedert enige maanden geen waarnemingen meer bekend.

12 januari 2015

Af en toe vliegen er nog wat losse flamingo's in Nederland en Duitsland rond: Op 16 en 17 december was er bijvoorbeeld ééntje op de Lachmöwensee in het Zwillbrocker Venn; en twee of drie juvenielen van 2014 verblijven nog steeds binnenlands op wateren in Limburg, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland. Maar de grote gemengde groep met *Phoenicopterus*-flamingo's (tussen 45 en 50 stuks) verblijft al weer gedurende langere tijd in de Delta, met name bij de haven van Battenoord aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee.

De groep bestaat uit een enkele Caribische flamingo, een flink aantal volwassen Chileense Flamingo's, diverse Grote Flamingo's, juveniele flamingo's van de jaren 2013 en 2014 en diverse hybride flamingo's, zowel in de combinatie Grote x Chileense als Grote x Caribische Flamingo. Omdat niet alle Chileense en Grote Flamingo's even intens gekleurd zijn (dat hangt samen met het al dan niet meedoen aan de balts, die inmiddels al weer begonnen is, en Grote Flamingo's kunnen in die tijd opvallend roze bevedering ontwikkelen), levert dit een veelheid aan kleurvariëteiten binnen de groep op, hetgeen de determinatie niet gemakkelijk maakt. Waarnemers moeten echter bedenken dat alleen Grote Flamingo's geheel felroze gekleurde poten en altijd een kleine zwarte snavelpunt hebben. Verder dat de kleurverschillen tussen juveniele Grote, Chileense en hybride flamingo's in het eerste levensjaar nauwelijks te zien zijn. En dat alleen de fel oranje-rode gekleurde flamingo een Caribische Flamingo is; haar hybride jongen zijn minder oranje-rood en veel meer guavesap-rood van kleur (zie voor uitvoerige beschrijving het opstel over determinatie op deze webpagina).

In 2014 werden er in de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn 12 Grote Flamingo's geteld. En in augustus verschenen er bovendien vijf 2e á 3e-jaars Grote Flamingo's in de Delta. Het aantal flamingo's van deze soort in de groep bij Battenoord nu is

beduidend lager. Het lijkt er daarom op dat een aantal van hen na het verlaten van het broedgebied naar elders vertrokken is. Van één van de jonge flamingo's die in 2014 uit het ei kwam, weten we inmiddels zeker dat deze Nederland verliet: Een in Zwillbrock geringde juveniele Grote Flamingo blijkt zich al vanaf half november op te houden in een natuurreervaat aan de monding van de Loire in West-Frankrijk. Dit roept herinneringen op aan de aanwezigheid in 2003 en 2004 van een in 2003 in het Zwillbrocker Venn geboren en geringde Grote Flamingo op diverse plaatsen aan de monding van de Gironde, in 2004 in aanwezigheid van twee andere ongeringde flamingo's, een Grote en een Chileense. De flamingo uit 2003 keerde in 2007 terug in het Zwillbrocker Venn en neemt sindsdien deel aan het groepsleven. Ze baltste met de groep, copuleerde met andere groepsleden en er werd meerdere keren gezien dat ze op een ei broedde, maar tot op heden is nog niet vastgesteld dat ze succesvol een jong zou hebben groot gebracht.

In het hiervoor genoemde opstel over de determinatie wordt ook de afstamming van de flamingo's en verwantschappen met andere vogelgroepen besproken. Uit recent DNA-onderzoek is naar voren gekomen dat flamingo's en duiven afstammen van een gemeenschappelijke voorouder. De splitsing tussen beide groepen trad al tientallen miljoenen jaren geleden op en het handhaven van de flamingo's in een eigen orde *Phoenicopteriformes* lijkt daarom juist. Eigenlijk is de verre verwantschap met duiven helemaal niet zo verrassend: Zowel de duiven als de flamingo's voederen hun jongen met een in klieren in de krop geproduceerde voedingsvloeistof.

Het voeren met kropmelk van de jonge flamingo's door hun ouders blijkt overigens verrassend lang door te gaan. Het was al bekend dat kortelings uitgevlogen flamingo's die te zien waren op het Veluwemeer, aan de Steile Bank en in de Delta soms nog door hun ouders worden verzorgd. Zeer onlangs werd echter waargenomen dat een jonge flamingo bij Battenoord maanden later nog steeds door een oudervogel werd bijgevoerd (foto door J. Leeuwis op waarneming.nl op 2 januari). Uit dierenparken was dit langdurig doorgaan met de voeding van de jongen met flamingomelk al langer bekend, en er werd verondersteld dat dit het gevolg was van de omstandigheid dat de ouders in het dierenpark zich als gevolg van hun beperking om weg te kunnen vliegen niet aan bedelende jongen kunnen onttrekken en daarom langer met voeding zouden doorgaan dan in het wild.

In de literatuur wordt overal aangegeven dat flamingo's slechts hun eigen jong van voeding zullen voorzien. In dierenparken wordt echter waargenomen dat niet-eigen jongen af en toe door andere flamingo's worden bijgevoerd. Ook daarvoor wordt vaak de verklaring gegeven dat de dierenparkomstandigheden sterk afwijken van die in de vrije natuur. In het Zwillbrocker Venn werd echter ook al gezien dat daar door andere flamingo's soms een snavelkje aan vreemde jongen wordt toegestoken.

Op 24 december 2014 stierf op 73-jarige leeftijd Alan Johnson, de mentor van het wereldwijde flamingo-onderzoek. In de 60-er jaren van de vorige eeuw kreeg hij de opdracht om de broedende Grote Flamingo voor Frankrijk te behouden. De aanleg van een kunstmatig broedeiland in het Étang du Fangassier bleek sindsdien een groot succes. Vele tienduizenden flamingo's kwamen er uit het ei. Het toen begonnen ringonderzoek heeft veel gegevens en daarmee inzicht in het gedrag van flamingo's opgeleverd.

Alan Johnson onderhield veelvuldig contacten met andere flamingodeskundigen van over de gehele wereld en legde daarmee de basis voor de nu bestaande internationale Flamingo Specialists Group (FSG). Na zijn pensionering in 2001 publiceerde hij samen met medeonderzoeker Frank Cézilly het standaardwerk "The Greater Flamingo" (2007).

Uw redacteur had vanaf het einde van de 80-er jaren regelmatig contact met hem. Dit contact leidde ertoe dat het Biologische Station in Tour du Valat in de Camargue in 1994 de eerste rode ringen leverde om daarmee de jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn te ringen.

14 januari 2015

Zoals bekend worden bij alle flamingokuikens in het Zwillbrocker Venn die ouder zijn dan ca zes weken twee pootringen aangebracht; aan de ene poot een smalle metalen ring met ringcode en adres die wordt afgegeven door het Ringstation Helgoland, en aan de andere poot een ca 5 cm brede rode kunststof band met daarop twee letters en twee cijfers in een unieke combinatie die van grote afstand afleesbaar is.

Met het opduiken van een ongeringde juveniele Chileense Flamingo bij Petten in Noord-Holland, worden we nu in Nederland voor een derde maal geconfronteerd met een vrij rondvliegende niet-geringde 1^e-jaars Chileense Flamingo.

De eerste maal was dat het geval in juli 2008, toen er in de Sophiapolder bij Oostburg in Zeeuws-Vlaanderen zo'n juveniele vogel werd waargenomen. Vanuit het ringprogramma in het Zwillbrocker Venn kon het alleen de jonge flamingo ZV45 betreffen, een vogel die kort na het uitvliegen uit de broedkolonie in 2007 alleen nog werd gezien in de Rammelwaard bij Zutphen en waarvan verdere waarnemingen ontbreken.

Het tweede geval betrof een vogel die vanaf februari 2013 achtereenvolgens bij Groningen, Nieuwlande (Drenthe), Pijnacker en in de Biesbosch werd waargenomen. Het zou kunnen gaan om ZV55 of ZV56, de ringnummers van twee Chileense Flamingo's die, na het verlaten van het Zwillbrocker Venn in 2012, niet meer werden teruggemeld.

In het derde geval, de vogel die nu in Noord-Holland wordt gezien, zouden theoretisch wel zes van de negen in 2014 in het Zwillbrocker Venn geringde juvenielen in aanmerking kunnen komen.

In alle drie gevallen zouden de jonge vogels beide pootringen kwijt zijn geraakt. Het simpelweg verlie-

zen van zes ringen lijkt uitgesloten. Maar bij de jonge flamingo's wordt regelmatig waargenomen dat ze met hun snavels aan de vreemde objecten aan hun poten zitten te frunniken.

Zou het de drie dan gelukt kunnen zijn de ringen zelf te verwijderen? Het lijkt weinig waarschijnlijk dat dat bij meerdere gelegenheden gebeurd zou zijn. Want als dat dan zo relatief eenvoudig zou zijn, dan zouden er toch ook af en toe flamingo's te zien moeten zijn die een metalen of een rode ring missen, maar er (nog) niet in geslaagd zijn de andere kwijt te spelen.

In 2008 werd op het ontbreken van de ringen bij de vogel in Zeeland in deze rubriek ook al uitgebreid op de vraag naar de afwezigheid van ringen ingegaan. De volgende mogelijkheden werden naar voren gebracht:

- a. Na de moeizaam verlopen start van het broedseizoen in het Zwillbrocker Venn in 2007 kunnen enige flamingo's op een onbekende plaats een tweede broedkolonie gevestigd hebben en daar één of meer kuikens hebben grootgebracht. Het (de) uitgevlogen kuiken(s) volgde(n) natuurlijk de oudervogels naar het overwinteringsgebied. Ook in volgende jaren zou er op een onbekende plek gebroed kunnen zijn.
- b. Evenals in West Europa komen er ook in Zuid Duitsland en in het Middellandse Zeegebied vrijlevende Chileense Flamingo's voor. Of er sprake is van regelmatige uitwisseling met de West-Europese populatie is niet bekend; elders geboren jongen zouden op trektocht kunnen zijn gegaan en terecht zijn gekomen in Nederland. Het is bekend dat in zeker twee gevallen Grote Flamingo-juvenielen na het verlaten van de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn naar Frankrijk vertrokken (zie meer hierover in het bericht van 12 januari j.l.).
- c. De jonge flamingo's zouden afkomstig kunnen zijn uit (een) groep(en) in gevangenschap gehouden flamingo's, niet tijdig geleewiekt zijn, en zijn weggevlogen toen zij daartoe in staat waren. Het lijkt echter weinig waarschijnlijk dat zulke niet-gewilde ontsnappingen zeker drie maal in acht jaar plaats zouden hebben gevonden, en dat dat in alle drie gevallen nergens gemeld werd.
- d. Over de mogelijkheid dat iemand met opzet af en toe jonge Chileense Flamingo's weg laat vliegen (om de avifauna te "verrijken"??) willen we maar liever niet nadenken.

Iedereen die meer licht kan werpen op de herkomst van deze jonge Chileense Flamingo's wordt verzocht daarover contact op te nemen met Joop Treep: treepdevries@hetnet.nl.

17 januari 2015

Op 14 juli 2014 werden er aan de zuidkust van Zuid-Beveland vijf sub-adulte (2^e á 3^e-jaars) niet geringde Grote Flamingo's waargenomen, als zodanig herkenbaar door de nog onvolledige kleuring van de veren (weinig rood in de vleugels) en de naakte delen (nog zwartgrijze delen aan de poten en het ontbreken van

het felle roze aan de snavels). In augustus, september en november werd het groepje opnieuw gemeld van verschillende plaatsen in Zuidwest Nederland. Het komt vaker voor dat nog jonge flamingo's op trektocht gaan en daarbij honderden kilometers van hun geboortegrond terecht komen (zie bijvoorbeeld het bericht van 12 januari j.l. op Actueel).

Het ligt voor de hand dat ook dit groepje afkomstig was van een wilde populatie, waarschijnlijk vanuit Zuid Europa, bijvoorbeeld de Camargue. En dat met de winter in het vooruitzicht de vogels weer naar hun geboortegrond teruggekeerden, want ze werden al twee maanden niet meer gezien. Maar vandaag zag Dick Hoek (melding op waarneming.nl) geheel onverwacht in de Eendragtspolder bij Zevenhuizen een groepje van vijf subadulte Grote Flamingo's. Als het bij deze waarneming niet zou gaan om het eerder gesignaleerde groepje (op de bijgeplaatste foto's is ook hier een onvolledige kleuring te zien) zou het wel héél toevallig zijn; dus daarvan gaat Uw redacteur vooreerst maar niet uit. Waar de vijf jonge vogels zich de afgelopen twee maanden hebben opgehouden, blijft voorlopig nog de vraag.

Het grotendeels uitblijven van vorst in deze winter zorgt er voor dat ook binnenlands het water niet dichtvriest. Eén van de jonge flamingo's die in 2014 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwam, kwam na het uitvliegen terecht in de wateren rond Arcen in Noord Limburg en ging daarna niet op weg in westelijke richting om zich aan te sluiten bij zijn familie-groep, zoals verwacht kon worden. Het ziet er naar uit dat de jonge vogel zich heeft opgemaakt om binnenlands te gaan overwinteren.

20 januari 2015

In het bericht op "Actueel 2014" van 2 augustus gaf Uw redacteur al aan dat het niet gemakkelijk is om de leeftijd van sub-adulte Grote Flamingo's goed te bepalen, zeker niet van alleen een foto. Met verwijzing naar het artikel van JOHNSON et al. in *Ardea* 81, waarin ook wordt uitgelegd dat de volwassenwording in verenkleed niet voor alle flamingo's gelijk verloopt, kwam hij op een schatting van 2e tot 3e levensjaar voor de vijf Grote Flamingo's die door Mark Hoekstein in de Westerschelde werden waargenomen. Dat één van de vijf Grote Flamingo's op de foto op waarneming.nl geen donkergekleurde pootgewrichten meer liet zien, was er nog geen bewijs voor dat het dier daarmee veel ouder dan zijn vier metgezellen zou zijn. De bevedering zag er nog vrij mat uit.

De waarneming van waarschijnlijk hetzelfde groepje vogels bij Zevenhuizen op 17 januari en op de dagen erna in Waterland ging vergezeld van meerdere foto's door diverse fotografen op waarneming.nl. Eén van de vijf flamingo's hierop blijkt er nu toch al heel volwassen uit te zien met een duidelijk roze gekleurde hals, een felroze gekleurde snavel en een mooie rode kleur op de vleugels. De vier andere hebben alle nog

steeds donkere pootgewrichten, maar zien er met minder grijs in de veren, al wel ouder uit dan op de foto van juli. Geen wonder, ze hebben immers weer een volgende rui achter de rug.

Op de vraag waar de vogels de laatste twee maanden hebben doorgebracht, is enig licht geworpen door Edwin Schuller die op een Zwitserse website ontdekte dat in de eerste twee weken van januari een groepje van vijf flamingo's zich heeft opgehouden in het westelijk deel van de Bodensee op de grens tussen Zwitserland en Duitsland bij Ermatingen/Reichenau. Op de deels duidelijke foto's op die website is te zien dat dat groepje exact overeenkomt met dat in Waterland. Wat hen ertoe dreef om toch weer terug te vliegen naar de omgeving waar ze de zomer doorbrachten, blijft onduidelijk.

Overigens klopt de bewering dat er in 2013 in het Zwillbrocker Venn geen Grote Flamingo's uit het ei kwamen, niet. Een jong, qua postuur duidelijk een Grote Flamingo, wist in dat jaar aan de vangers te ontsnappen en vloog ongeringd uit. Het dier werd daarna niet teruggerapporteerd.

Maar in het bericht van 12 januari j.l. in deze "Actueel 2015" wordt er melding van gemaakt dat een jonge flamingo die in 2014 in Zwillbrock uit het ei kwam, na het uitvliegen op weg ging naar Frankrijk, zoals het in 2003 ook al het geval bij een Grote Flamingo was geweest. Misschien heeft ook de ongeringde Grote Flamingo uit 2013 die route gekozen. En mogelijk is hij verder doorgevlogen naar het zuiden dan de andere twee, en heeft hij contact kunnen leggen met andere flamingo's. Theoretisch is het dus mogelijk dat het jong uit 2013 al in 2014 naar Nederland terugkeerde en vier andere flamingo's op sleeptouw nam.

06 februari 2015

Behalve de in het bericht van 12 januari op deze Actueel 2015 genoemde juveniele flamingo die na het uitvliegen uit het Zwillbrocker Venn naar de monding van de Loire in Frankrijk vloog, blijkt een tweede juveniele flamingo in zuidelijke richting ons land verlaten te hebben. Het betreft de flamingo met het ringnummer ZV74. De vogel verbleef na het uitvliegen lange tijd in de omgeving van Beugen in noordoostelijk Noord-Brabant. De eerste tijd in gezelschap van flamingo ZV71, maar nadat laatstgenoemde een stukje de Maas volgde naar Arcen, bleef hij daar tot eind december alleen. In de laatste dagen van januari dook hij op in de Laguña de Logroño in de streek La Rioja in Noord Spanje, op een afstand van circa 1300 km, aan de andere zijde van de Pyreneeën.

Het opmerkelijke is dat deze jonge Chileense Flamingo onmogelijk kennis kan hebben gehad van de plek waar hij nu uiteindelijk terecht is gekomen. Wisten de vijf jonge Grote Flamingo's die in de zomer van 2014 in de Nederlandse Delta arriveerden waar ze terecht zouden komen? Dat ze na hun uitstapje naar de Bodensee weer terug vlogen naar Nederland is eigenlijk minder opmerkelijk, ze kenden nu immers de weg naar dat waterrijke gebied.

Commentaar

Waarom gaat een dier op weg zonder reisdoel? In april 1986 schreef de bioloog Jaap Loohuis in het tijdschrift "Grasduinen" over de Chileense Flamingo's die zich in Nederlandse wateren gevestigd hadden: "...Enorm vliegvermogen, gekoppeld aan zwerflust, maken het goed mogelijk dat de vogels ons land op eigen gelegenheid hebben bereikt...". De Chileense Flamingo's die in de zeventiger jaren van de vorige eeuw in Nederland opdoken, hadden geen van allen door mensen aangebrachte kentekens, zoals pootringen, aan zich.

In de discussie bij het "Flamingojaaroverzicht 2014" (op deze webpagina in te zien) wijst Uw redacteur erop dat de flamingo's die zich ooit vestigden op de Galapagoseilanden en op de Seychellen en die zich in 2014 lieten zien op Taiwan er blijkbaar ook geen moeite mee hadden gehad op reis te gaan, zelfs de oceaan op, zonder te weten wat er achter de verre horizon zou liggen.

Het ultieme kenmerk van vogels is dat ze kunnen vliegen, sommige vogelgroepen (bijvoorbeeld albatrossen, sterns, gierzwaluwen en ook flamingo's) kunnen zelfs héél goed vliegen. Niets belet hen zich naar andere continenten te verplaatsen. Mensen die denken dat zij als enige soort op aarde over dat privilege beschikken, zijn wel heel arrogant en kortzichtig.

Maken de "natuurpuristen" die de Chileense Flamingo's in West Europa definiëren als "invasieve exoten" die weer uit het landschap zouden moeten verdwijnen niet een enorme fout wanneer zij willen bepalen dat zich geen nieuwe soorten zouden mogen vestigen? Iedere spontane verandering (ook hybridisaties van verwante soorten) in de natuur zou op die manier onmogelijk worden gemaakt. Is het niet zo dat de mensen door de door hen veroorzaakte grootschalige veranderingen in het landschap juist die weg voor nieuwvestiging (of hervestiging van eerder verdreven soorten) hebben vrijgemaakt? En is het niet zo dat zeker niet alle Canadese Ganzen die in West Europa rondvliegen, en die af en toe hybridiseren met Brandganzen, uit gevangenschap afkomstig zijn?

Uw redacteur is van mening dat zolang niet wetenschappelijk is vastgesteld dat Chileense Flamingo's (en ook Kleine Flamingo's, maar dat is weer een heel andere discussie) niet op eigen kracht in West Europa terecht (kunnen) zijn gekomen, deze soort niet langer als "exoot" maar als "dwaalgast" dient te worden omschreven.

En om de nog in historische tijden in Nederland geleefd hebbende Grote Flamingo een "exoot" te noemen, is werkelijk een gotspe.

27 februari 2015

De vijf sub-adulte Grote Flamingo's die 40 dagen geleden neerstreken in Waterland verblijven daar nog steeds. De lichte nachtvorst die in februari in meerdere nachten geregistreerd werd, had onvoldoende kracht om het water te laten bevriezen en dat

zorgde er voor dat de flamingo's ongehinderd voedsel konden verzamelen.

In de afgelopen week kwam er wat beweging in de *Phoenicopterus*-flamingopopulatie die al vele weken bij Battenoord verblijft. Groepjes Chileense Flamingo's werden gesignaleerd in het Zwillbrocker Venn (zes stuks), en in Friesland en het Veluwemeer (vijf stuks). Maar het grootste deel van de groep is nog steeds aan de zuidkust van Goeree-Overflakkee.

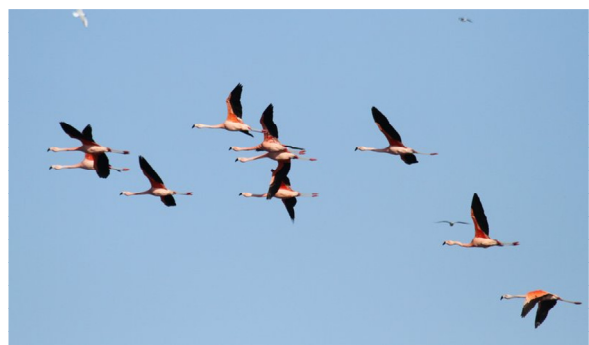
Op de nabijgelegen Slikken van Flakkee werd in februari weer een Kleine Flamingo gesignaleerd.

Eerder werd in deze rubriek gewezen op de teloorgang van het Gotomeer als broedgebied voor de flamingo's op Bonaire. Na de grote brand van 2010 in de BOPAL-olieterminals bleek het met de zee in verbinding staande water ernstig vervuild te zijn geraakt, en sindsdien werden er in het gebied nauwelijks meer flamingo's waargenomen. Uitermate verheugend is het daarom dat Sander Lagerveld op Observado.org kon melden dat hij in december jl. 720 flamingo's op één dag op Goto telde. Dit is een aantal dat ook in de tijd vóór de brand zelden op deze plaats werd waargenomen.

Op Observado.org konden we ook lezen dat er in december in Hong Kong een groep van 75 wilde Grote Flamingo's werd waargenomen. Normaliter worden wilde flamingo's niet verder oostwaarts gezien dan het eiland Ceylon. Het verschijnen van twee juveniele Grote Flamingo's op het eiland Taiwan in januari 2014 wordt daarmee een stuk begrijpelijker.

28 maart 2015

Blijkbaar voelden de flamingo's bij Battenoord aan dat de winter dit jaar niet zo snel voorbij zou zijn als in het voorgaande jaar. In 2014 kwamen de eerste groepjes flamingo's al eind januari in oostelijke richting; dit jaar kwamen de eerste verkenneren bijna een maand later. En inderdaad bleef het 's nachts regelmatig licht vriezen. Maar in de laatste week van maart kwam de trek dan toch goed op gang. Op 27 maart telde Willie Smeenk al weer 28 flamingo's in het

Van 9 tot 12 maart was er een groep van tien Chileense Flamingo's in het Zwillbrocker Venn (de achtste van links op de foto aan de nog wat fletse kleuren herkenbaar als een vogel die in 2013 uit het ei kwam). Later verdwenen ze weer. Foto van Willie Smeenk © 2015.

Zwillbrocker Venn. Ze toonden baltsbewegingen en inspecteerden het broedeiland.

Bij de flamingo's die in het Zwillbrocker Venn terugkeerden is ook de Grote Flamingo met de blauwe ring. Zij lijkt een band te hebben met een ongeringde volwassen Grote Flamingo. Bij de terugkeerders ook een nog jonge Grote Flamingo met donkere pootgewrichten: Is het misschien de jonge flamingo die in 2013 het ringen wist te ontlopen, óf kan het de vijfde flamingo uit Waterland zijn, die van de andere vier afgescheiden raakte?

De enige Caribische Flamingo in de groep is ook weer in Zwillbrock. Het lijkt erop dat ze na vele jaren een nieuwe partner heeft. In haar nu bijna 25-jarige leven is dat de vierde: Haar eerste partner was een Caribische Flamingo met wie ze één kuiken, dat maar enige dagen leefde, kreeg. Na diens verdwijnen had ze een korte relatie met een Chileense Flamingo, maar die ruilde ze al snel in voor de forse ongeringde Grote Flamingo-man met wie ze vele jaren een paar vormde en met wie ze zeven kuikens kreeg, waarvan er nog drie in leven zijn. En nu verblijft ze in de nabijheid van een Grote Flamingo die in 2006 in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwam. Is haar vorige partner er niet meer, of hebben de twee elkaar tijdelijk uit het oog verloren en keert hij binnenkort toch ook weer naar de broedplaats terug?

De jonge flamingo ZV71 die na het verlaten van de broedkolonie samen met een andere uitvlieger van 2014 een tijdje bij Beugen verbleef, vestigde zich later in de wateren bij Arcen en bleef daar gedurende de hele winterperiode. Inmiddels heeft het dier dat er gezond uitziet, al aardig wat roze kleur ontwikkeld. Het was voor het eerst dat een flamingo in onze omgeving binnenlands overwinterde. Voor een Chileense Flamingo, van nature levend in het Andesgebergte waar 's nachts het water regelmatig dicht vriest, is dat eigenlijk niet zo heel bijzonder. Het laat bovendien zien dat carotenoïden ook in zoet binnenlands water in het dierlijke en plantaardige voedsel volop aanwezig zijn en dat voor roodkleuring van flamingo's het echt niet nodig is dat de vogels garnalen eten, zoals helaas zo vaak foutief beweerd wordt.

Een andere uitvlieger van het afgelopen jaar die rond de jaarwisseling aan de monding van de Loire opdook, bleek in de eerste week van maart nog steeds in die omgeving te verblijven.

Op het wad aan de Friese waddenkust werd gedurende de afgelopen maand diverse malen een Kleine Flamingo waargenomen.

15 april 2015

Na een toename van het aantal flamingo's in het Zwillbrocker Venn, in de laatste dagen van maart, nam het aantal toch weer af in de twee eerste weken van april: Op 14 april werden er slechts vijf geteld. Maar vandaag waren er ca 30 op het Veluwemeer. Het ziet er naar uit dat de flamingo's de tijd voor een defi-

nitieve terugkomst naar de Lachmöwensee om daar op het broedeiland hun nesten gereed te gaan maken nog steeds niet geschikt achten.

De laatste dagen werden we verblijd met een tweetal media-hypes betreffende flamingo's; een nationale en een internationale:

- Op 3 april jl. werd een niet geringde sub-adulte Grote Flamingo gezien in het Brabantse deel van de Biesbosch. Voor een waarnemer reden om in alle nieuwsmedia te verkondigen dat dit een uiterst zeldzame gebeurtenis was en pas de eerste flamingo-waarneming sedert de dertiger jaren van de vorige eeuw. Bovendien dat het volgens hem zou gaan om één van de vijf Grote Flamingo's die in Waterland verblijven en die zich een maand geleden van de andere vier heeft afgescheiden.

In de Biesbosch zijn volgens het databestand van Uw redacteur echter wel vaker flamingo's gezien. Zoals in het verleden niet kon worden vastgesteld of het zou gaan om niet geringde wilde vogels of om niet geringde uit gevangenschap weggevlogen flamingo's, zo valt ook in dit geval door de afwezigheid van een ring geen uitspraak over de herkomst te doen. Uw redacteur denkt, na bestudering van de gemaakte foto's, dat het ook heel goed de jonge Grote Flamingo zou kunnen zijn die in 2013 ongeringd uitvloog van de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn.

- Op 10 april werd op Cyprus een geheel zwartgekleurde Grote Flamingo waargenomen. Gehele of gedeeltelijke zwartkleuring komt bij meer dieren binnen de soorten voor. Bekend zijn de zwarte Panter en de zwarte Jaguar, maar juist ook bij vogels wordt het verschijnsel dat melanisme wordt genoemd regelmatig gezien. Het is het tegenovergestelde van witkleuring: leucisme of albinisme. Het komt ook voor dat de intensiteit van de kleur van dieren afwijkt van de gewoonlijke kleur; die kan dan zowel bleker als donkerder zijn (en ook daarbinnen weer verschillend van intensiteit). Die beide kleurintensiteitsafwijkingen kennen we bijvoorbeeld van Damherten. Bij het fokken van dieren in gevangenschap wordt van min of meer toevallige kleurafwijkingen gebruik gemaakt om nieuwe kleuren binnen de soorten te creëren.

In 2013 werd maandenlang een zwartgekleurde Grote Flamingo gezien in de omgeving van Eilat in Israël; in december 2013 was er een zwarte flamingo in Dubai (gezien de kleuring van de poten betrof dit een andere vogel dan de flamingo in Israël). Ook uit de vorige eeuw zijn er meldingen van zwarte flamingo's bekend uit Azië en Zuid-Amerika.

Uit onze eigen omgeving is een flamingo met zwarte kleurafwijking bekend. Het betreft de flamingo met ringnummer ZV54 die in 2011 als hybride jong van een Caribische en een Grote Flamingo in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwam. In 2012, 2013 en 2014 was de hals van deze vogel geheel zwart gekleurd. In 2015 vertoont nog slechts een klein deel van de hals bij deze vogel een kleurafwijking. In het flamingojaaroverzicht over 2013 ging Uw redacteur al

in op de kleurafwijking bij deze flamingo en vroeg hij zich af of de zwartkleuring bij het verder volwassen worden van deze flamingo zou verdwijnen. De zes andere hybride kuikens van het gemengde paar, waarvan er behalve ZV54 nog twee in leven zijn, toonden en tonen deze zwartkleuring aan de hals niet.

24 mei 2015

Vrij snel na het vorige bericht kwamen de flamingo's dan toch in een flink aantal (ruim 40 vogels) naar het broedeiland. Zonder veel tijd te verliezen werd er aan de nesten gebouwd en omstreeks 20 april werd het eerste ei gelegd. Daarna volgden in de twee weken erna er nog zeker tien. Helaas werden dit jaar de nesten direct achter de rietstrook die het eiland van het water scheidt, gebouwd, en omdat het riet al snel op begon te schieten werd daarmee het inzicht in de broedkolonie sterk belemmerd. Er kunnen dus uiteindelijk best meer dan elf eieren gelegd zijn.

Flamingo's hebben ongeveer een maand nodig om hun ei uit te broeden, en het is daarom heel goed mogelijk dat de eerste kuikens op dit moment al uit het ei gekomen zijn. De eerste tien dagen blijft het kuiken gewoonlijk op het nest en laat het zich nauwelijks zien. Tot op heden zijn er nog geen waarnemingen van in dit jaar geboren kuikens bekend.

Eelco Brandenburg volgt al een aantal jaren zeer intensief de opstart van de broedkolonie. Dit jaar deed hij een paar opmerkelijke waarnemingen:

- De enige Caribische Flamingo in de groep legde dit jaar weer een ei. Het is niet helemaal duidelijk welke flamingoman haar vaste partner is, maar wanneer ze haar nest verlaat is ze regelmatig in gezelschap van een (steeds dezelfde??) Grote Flamingo. Wanneer ze opstaat van haar nest wordt ze daarop afgelost door haar zoon die in 2011 uit het ei kwam. Is het ei het gevolg van een incestueuze moeder-zoon relatie, of helpt de vier jaar oude zoon zijn moeder met het uitbroeden omdat moeder geen vaste relatie (meer) heeft en de verwekker van het ei er mogelijk geen behoefte aan heeft (of krijgt die van de Caribische Flamingo geen kans) om mee te helpen met het uitbroeden van het ei. En is de vierjarige zoon daarmee het derde zeer behulpzame rad aan de wagen in een merkwaardige triorelatie?

Er zal met nadruk op gelet worden welke flamingo's zich met het grootbrengen van het kuiken zullen gaan bemoeien.

- Twee in 2013 uit het ei gekomen jonge flamingo's (♀ + ♂) bouwden nog vóór ze twee jaar oud waren samen een nest en zaten daar op, naar het scheen, te broeden. Bij het wisselen van de broedtaak zag het er gezien de bewegingen met de snavel naar uit dat er werkelijk een ei in de nestkom zou liggen. Helaas kon de observatie na het vertrek van Eelco na zijn studieweek en door het opschietende riet niet doorgezet worden. Onbekend is of de twee nog steeds op hun nest zitten.

Er zal na het uitkomen van de eieren extra op gelet worden of de twee flamingo's zich bezig zullen gaan

houden met het verzorgen van een jong, hetgeen er op zou duiden dat ze als sub-adulten werkelijk een jong hebben voortgebracht. Het ligt echter voor de hand dat de twee jonge flamingo's gebruik maken van de omstandigheid dat er in zo'n kleine broedkolonie als die in het Zwillbrocker Venn genoeg ruimte is om hun toekomstige taak alvast te oefenen. Op het broedeiland in het Étang du Fangassier in de Camargue en op andere broedplaatsen is er vaak zo weinig plaats dat zelfs niet alle volwassen flamingo's die willen gaan broeden er een nestplaats kunnen bemachtigen.

De vier overgeblevenen van de vijf sub-adulte Grote Flamingo's die vanaf midden januari verbleven in het waterrijke gebied ten noorden van Amsterdam, hebben de plaats per 1 mei verlaten, en zakten via een paar tussenstops af naar de Slikken van Flakkee. De laatste dagen werden ze van die plaats niet meer gemeld, maar het is onbekend of ze zich terugtrokken op een andere plek in het uitgebreide watergebied of dat ze het gebied verlaten hebben.

Het is goed mogelijk dat de vijfde flamingo van het oorspronkelijke groepje zich heeft aangesloten bij de Zwillbrocker populatie. Bij de broedplaats in het Venn houdt zich op dit moment een ca driejarige Grote Flamingo op. Het dier draagt geen pootringen en zijn herkomst is onbekend.

Al vanaf november houdt zich in de wateren rond Arcen de jonge flamingo ZV71 op. Het dier lijkt nog steeds geen aanstalten te maken om zich bij de populatie die nu grotendeels in het Zwillbrocker Venn verblijft, te voegen.

26 juni 2015

Omstreeks 20 mei kwam het eerste flamingokuiken in het Zwillbrocker Venn uit het ei. In de loop van de daarna volgende maand kwamen er acht bij. En op drie á vier eieren wordt op dit moment nog gebroed. Het record van 10 kuikens in één broedseizoen uit 1993 zou gebroken kunnen worden en de tweede plaats met 9 kuikens (in 2005 en 2014) is dus al geëvenaard.

Over enige weken zullen de kuikens worden geringd, maar het is niet helemaal zeker of dat in één sessie kan plaats vinden, gezien de uiteen lopende geboortedata en het feit dat er nog gebroed wordt, of dat er ook een tweede ringdatum zal moeten worden vastgesteld.

Het gedrag van de flamingo's blijft onvoorspelbaar. In eerdere jaren was er gedurende de broedtijd en in de periode van het opgroeien van de jongen vaak een levendige pendel tussen het Zwillbrocker Venn en het Veluwemeer. Dit jaar lieten ze zich, nadat ze in het Zwillbrocker Venn waren aangekomen, nauwelijks meer zien op die plaats. Maar dat lijkt nu toch te veranderen; vandaag werd een flink aantal op het Veluwemeer waargenomen (waarneming.nl).

De vier sub-adulte Grote Flamingo's verblijven, voor

zover bekend, nog steeds in Nederlandse wateren. In de afgelopen maand werden ze gezien in Waterland, het Lauwersmeer en in de Delta.

22 juli 2015

Uiteindelijk kwamen er dit jaar 10 flamingokuikens uit het ei in het Zwillbrocker Venn. Nummer 10 was bij het schrijven van het vorige bericht waarschijnlijk al geboren, want toen op 10 juli jl. het ringen van de jonge flamingo's plaats vond, was het jongste kuiken toch zeker al drie weken oud.

Evenals dat verleden jaar het geval was met een kuiken van ca 25 dagen oud werd er ook dit jaar voor gekozen om het kleinste kuiken toch meteen maar samen met de andere jongen te ringen. Opnieuw zonder problemen; het kleintje liep er gisteren monter bij. Het ringen verliep zoals in de voorgaande jaren: Een groep van ruim 30 mensen probeerde het groepje jonge flamingo's in te sluiten. Het oppakken en ringen is daarna een eenvoudig gebeuren. Een complicerende factor was dit keer de aanwezigheid van een flink aantal volwassen flamingo's die bij het gewaar worden van mensen in het water niet meteen op de wieden gingen, maar die de jongen meevoerden van het broedeiland vandaan het open water op. De groep kuikens raakte daardoor uit elkaar, enkele wisten uit de omcirkeling uit te breken wat tot hilarische achtervolgingen leidde voordat ze allemaal in menselijke hand waren.

Toen de volwassen vogels bij het dichterbij komen van de mensen toch wegvlogen, bleef één van hen achter. Het bleek de enige Caribische Flamingo in de groep te zijn die door het gemis van een flink aantal slagpennen niet los kwam van het water. Nog niet eerder was vastgesteld dat een flamingo in het Zwillbrocker Venn tijdens het broeden aan de rui van de grote vleugelveren begonnen was en daardoor zijn vliegvermogen had verloren. Van andere plaatsen op de wereld komen over het tijdstip van de rui van de slagpennen bij flamingo's heel verschillende berichten. Af en toe wordt slagpenwisseling bij broedende flamingo's vastgesteld in de Camargue, en het schijnt bij de Kleine Flamingo's in Oost Afrika vaker voor te komen.

Flamingo's die tijdens het broeden voedsel zoeken op andere plaatsen, zoals de flamingo's op Bonaire of in de Laguna de Fuente de Piedra in Spanje en ook in het Zwillbrocker Venn, kunnen zich een verlies van hun vliegvermogen eigenlijk niet permitteren en de rui van de slagpennen vindt daarom bij hen achter elkaar over een langere periode plaats. Boven het Zwillbrocker Venn worden daarom regelmatig vliegende flamingo's met één of twee gaten in de vleugels gezien.

In het vorige bericht werd gemeld dat er dit jaar maar weinig migratie plaats vond tussen Zwillbrocker Venn en Veluwemeer. Blijkbaar is de voedselsituatie in het water van de Lachmöwensee dit jaar zo gunstig dat er niet naar het Veluwemeer hoeft te worden gevlogen, óf er is dit jaar maar zo weinig voedsel in het Veluwemeer te vinden dat de energie-investering

in een heen-en-weervlucht niet opweegt tegen de opbrengst. Dé gelegenheid om eens een alternatief rui patroon uit te proberen?

Het groepje van vier sub-adulte Grote Flamingo's verblijft nog steeds aan de zuidpunt van de Slikken van Flakkee, het prachtige natuurgebied aan de westkust van Goeree-Overflakkee aan het Grevelingenmeer.

Flamingo ZV71 verblijft nog steeds in de wateren rond Arcen in Limburg. De vogel kan goed vliegen en verplaatst zich af en toe, maar het dier maakt nog steeds geen aanstalten om zich bij zijn soortgenoten te voegen.

Er zijn sporadische meldingen van een Kleine Flamingo op het wad bij Zwarte Haan aan de Friese noordkust.

Van de twee eerstejaars juvenielen die in de winter neerstreken in Frankrijk en Spanje is al maanden niets meer vernomen. Ook de Grote Flamingo met de blauwe ring M30 heeft zich al enige maanden niet meer laten zien.

22 augustus 2015

Behalve de tien kuikens in het Zwillbrocker Venn, werd in Duitsland dit jaar nog een elfde flamingokuiken in vrije omstandigheden geboren. Dat was op 29 of 30 juni in de Grote Rötelseeweiher bij Cham in het oosten van Beieren.

Al eerder werd in deze rubriek melding gemaakt van vrijlevende flamingo's in Zuid Duitsland. Gedurende de laatste tien jaar doken de vogels op verschillende plaatsen op, vaak in de Chiemsee en in de stuwmeren in de Inn op de grens met Oostenrijk. In de afgelopen winter zorgde een groepje van vijf flamingo's op de niet toegevroren Chiemsee, die daar maandenlang verbleven, voor veel opwinding. Het bleek te gaan om drie Chileense Flamingo's, een Grote Flamingo en een hybride tussen Chileense Flamingo en Caribische Flamingo.

De laatstgenoemde vogel zou de vader zijn van het kuiken dat verder een Chileense moeder heeft.

Samen met de vijf Grote Flamingo's die zich daarvoor in Nederland ophielden en die tussen Kerstmis en half januari op de Bodensee verbleven (waarna ze weer naar Nederland terugvlogen) telde het aantal vrij levende flamingo's in Zuid Duitsland bij de jaarwisseling tien exemplaren.

Met alle jonge flamingo's in het Zwillbrocker Venn gaat het goed. De oudsten zijn al druk bezig met vlieg oefeningen en het zou niet verwonderen wanneer de eerste jonge flamingo's begin september het broedgebied zullen verlaten.

In het Venn zijn op dit moment nog maar weinig volwassen flamingo's te zien. De bij de verzorging van de jongen betrokken vogels worden regelmatig gemeld van het Veluwemeer. Maar er zijn ook al flamingo's naar de Delta in zuidwest Nederland

vertrokken; de meesten hebben daarbij de Steile Bank in Friesland links laten liggen. Ze zijn gesignaleerd in de buurt van het eilandje Markenje in het Grevelingenmeer, op de Krammersche Slikken Oost en in de Markiezaat bij Bergen op Zoom.

De Grote Flamingo's die in het voorjaar in Waterland te zien waren, verblijven nog op de Slikken van Flakkee, hoewel het groepje in de loop der tijd van vijf tot drie exemplaren afnam.

Commentaar

Hoe blij moeten we zijn met een hybride jonge flamingo in de 2^e generatie in Zuid Duitsland. En hoe blij zijn we met de toename van het aantal hybride flamingo's in de Nederlandse populatie? Van de 26 flamingo's die in de laatste drie broedseizoenen in het Zwillbrocker Venn uit het ei kwamen, zijn er zeker 10 hybride. Samen met de twee die er al waren, komt het aantal in de noordwestelijke populatie op minimaal 12, maar misschien zijn er zelfs al 15.

Voor deze toegenomen hybridisering waarschuwde uw redacteur al vele malen, laatstelijk in 2011 (in het lemma "Flamingo-hybridisatie" op deze webpagina). Hij schreef toen ondermeer: "...wil de schrijver nadrukkelijk stellen dat hij zich er op geen enkele manier verantwoordelijk voor voelt dat er mogelijk een Westfaalse Flamingo gaat ontstaan. Hij heeft al jaren lang gewaarschuwd dat dit kan gaan gebeuren. Hij heeft de beheerders van het Zwillbrocker Venn er na 2008 van overtuigd dat het verstandig zou zijn de gevolgde lijn van niet-ingrijpen te verlaten. In het Zwillbrocker Venn zouden de mogelijkheden voor een ingreep liggen. Samen werd daarna geprobeerd anderen van de validiteit van de uitkomst van het denkproces te overtuigen. Helaas zonder resultaat. Daarom verwijt hij het BS helemaal niets.....

....Het zijn ook op geen enkele manier de flamingo's van het BS of zijn flamingo's. Hij bestudeert ze alleen maar, schrijft er af en toe stukjes over en geeft andere mensen via zijn webpagina wetenschappelijk verantwoorde informatie over ze. Hij hoopt dat degenen die nu niet actief mee hebben willen denken over de verzoeken om medewerking en ondersteuning er later geen spijt van zullen gaan krijgen.... Het plan wordt in de ijskast gelegd en de situatie blijft zoals hij is. De tot nu toe gevolgde strategie, geen menselijk ingrijpen in de flamingopopulatie van Noordwest Europa, wordt gecontinueerd. Het ziet er sterk naar uit dat zich in de komende decennia een Westfaalse Flamingo gaat ontwikkelen".

Na eerdere afwijzende reacties, wordt er dan nu eindelijk binnen de internationale FSG (Flamingo Specialists Group) in de ICCN nagedacht over mogelijkheden om gebiedsvreemde flamingo's uit de populatie te halen en te vervangen door gebiedseigen Grote Flamingo's en daarbij eieren en jongen van Grote Flamingo's in dierenparken in te zetten. Er wordt nagedacht, maar voorlopig gebeurt er nog helemaal niets. Dus veel hoop heeft Uw redacteur niet.

Het blijft bovendien dweilen met de kraan open wanneer particulieren in Europa het recht blijven houden flamingo's in hun bezit te hebben en die in gemengde groepen zich voort te laten planten, hetgeen voortdurend nieuwe hybriden oplevert. En die vogels worden in sommige gevallen niet-geleewiekt gehouden in open verblijven waar geregeld exemplaren uit wegvliegen. Zo zouden gebiedsvreemde flamingo's uit een fokkerij bij Innsbruck in Beieren terecht zijn gekomen. En ook bij Kiel in Noord Duitsland en Rambouillet in Frankrijk zijn zulke open flamingohouderijen.

Klimatologische veranderingen, de aanleg van beschermde waterrijke natuurgebieden in Nederland die ook voor flamingo's geschikt zijn om in te leven, en de toegenomen populatiedruk onder flamingo's in het westelijk Middellandse Zee-gebied zouden op korte termijn kunnen leiden tot een hervestiging van Grote Flamingo's in Noordwest Europa, nadat ze hier ruim tweeduizend jaar geleden waren verdwenen. Regelmatige bezoeken van (sub-adulte) Grote Flamingo's aan onze omgeving wijzen daar ook op. Maar de aanwezigheid van gebiedsvreemde flamingo's die eerst werd gezien als een stimulerende factor voor een blijvende hervestiging, lijkt nu toch vooral een stoorelement te worden.

Uw redacteur blijft echter de hoop koesteren dat het uiteindelijk toch goed gaat komen en blijft met Johan Everaers (in het verhaal: "Noordgouwe Anno 2030", 2002) dromen van een vestiging van duizenden (Grote) flamingo's in het Dijkwater op Schouwen-Duiveland.

27 september 2015

Inmiddels zijn acht van de tien jonge flamingo's van het Zwillbrocker Venn uitgevlogen. Alle acht werden teruggezien op het Veluwemeer. Ze worden begeleid door een flinke groep volwassen flamingo's.

In de Delta worden ook regelmatig groepen flamingo's waargenomen, voornamelijk in het Grevelingenmeer op diverse plaatsen aan de kust van Goeree-Overflakkee.

Dit jaar waren en zijn er weinig flamingo's aan de Steile Bank te zien; op 10 september waren er drie.

De eenzame flamingo die zich ophoudt in de wateren rond Arcen verblijft daar nog steeds.

Al meer dan drie maanden zijn er geen meldingen meer geweest van Kleine Flamingo's.

Op een vakbespreking over flamingo's door deskundigen op het Landesamt für Natur in Nord-Rhein-Westfalen op 17 september jl., waarbij Uw redacteur aanwezig was, werd vastgesteld dat in NRW alle drie *Phoenicopterus*-flamingo-vormen beschermde vogels zijn. De Grote Flamingo geldt als een inheemse soort en is géén (invasieve) exoot; de Chileense Flamingo heeft zich middels geboortes in meerdere generaties gevestigd als nieuwe soort (neozoon).

Men maakt zich voorlopig geen zorgen over de in de gemengde broedkolonie optredende hybridisaties. Vijftien gehybridiseerde flamingo's met een genenpalet dat maar heel weinig afwijkt van dat van de Grote Flamingo's vormen statistisch gezien een volstrekt te verwaarlozen gevaar voor de populatie van ca 100.000 Grote Flamingo's in het westelijk Middellandse Zee-gebied. Bovendien wordt getwijfeld aan de fertiliteit van de gehybridiseerde flamingo's en het lijkt erop dat ze een hogere mortaliteit vertonen dan taxon-zuivere flamingo's.

Er zullen zich in de toekomst voortdurend flamingo's van onbekende oorsprong bij de populatie in Noordwest Europa (maar ook bij de populaties in het zuiden) aan blijven sluiten omdat er in de verschillende Europese landen nauwelijks wordt gehandhaafd bij flamingohouderijen die maling hebben aan beriningsvoorschriften en het verbod op het vrij laten rondvliegen van niet-gecoupeerde flamingo's.

Overigens ziet men het liefst dat de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn zou worden omgevormd tot een volledige Grote Flamingo-kolonie. Zo'n omvorming zou kunnen worden bereikt door alle gelegde eieren op de broedplaats om te ruilen voor Grote Flamingo-eieren. Er zijn goede ervaringen opgedaan bij eerdere uitruilprojecten bij andere vogelsoorten.

02 november 2015

Vanaf begin oktober zijn er geen flamingo's meer gezien in het Zwillbrocker Venn. Alle jongen zijn uitgevlogen en ze bevinden zich waarschijnlijk allemaal op het Veluwemeer. Een flinke groep van rond 30 oudere en jongere flamingo's is op die plaats nog steeds aanwezig.

Toch is een aanzienlijk deel van de populatie al vertrokken naar de Delta om daar de wintermaanden door te gaan brengen op Grevelingenmeer en Volkerakmeer. De eerste waarnemingen bij de haven van Battenoord aan het Grevelingenmeer zijn al gedaan en er worden groepen gezien op de Slikken van Flakkee ter hoogte van het eilandje Markenje en aan de zuidpunt van het natuurgebied. Of op deze laatste plaats de Grote Flamingo's van het januari-groepje (zie eerder in dit verslagjaar) nog aanwezig zijn, is onbekend. Maar dat lijkt zeer wel mogelijk want het aantal daar getelde Grote Flamingo's is met ca 10 stuks hoog voor Nederlandse begrippen, wanneer wordt bedacht dat het aantal nog in het Veluwemeer verblijvende Grote Flamingo's ca 6 bedraagt.

Met ingang van 2016 komt er een einde aan deze rubriek "ACTUEEL" betreffende de in West Europa levende flamingopopulatie. Na publicatie van het flamingojaaroverzicht 2015 (naar verwacht in de loop van januari 2016) zal Uw redacteur ophouden met verdere publicaties op deze webpagina. De dan beschikbare informatie zal nog enige tijd in te zien blijven. Totdat de site definitief wordt opgeheven en van het web verdwijnt.

Al enige jaren geleden ben ik op zoek gegaan naar een bekwame opvolger om het verhaal van de West-Europese flamingopopulatie op internet verder te blijven vertellen, maar helaas is me dat niet gelukt. Dan toch maar doorgaan is helaas geen optie; het kost me gewoonweg te veel tijd om alles bij te houden. Vandaar het nu genomen besluit om er mee te gaan stoppen. Mijn interesse in deze flamingogroep en in flamingo's in het algemeen is natuurlijk niet zomaar weg; men zal zich altijd met vragen en opmerkingen tot mij kunnen blijven richten. En zoals U van mij gewend bent, zal ik op serieuze post een serieus antwoord geven.

15 december 2015

De flamingopopulatie in Nederland en omringend buitenland is op dit moment ten minste 60 exemplaren groot: Er zijn naar schatting 35 Chileense Flamingo's, 15 Grote Flamingo's, 1 Caribische Flamingo en ca 10 Hybride Flamingo's (diverse Chileense x Grote en vier(!) Caribische x Grote). Op 9 december jl. werden volgens opgaven aan waarneming.nl 52 flamingo's gezien bij de haven van Battenoord, zeven in de buurt van Harderwijk en één in de wateren rond Arcen.

De hybride flamingo bij Arcen verblijft daar in zijn eentje al méér dan een jaar. Het is zeker niet zo dat hij niet zou kunnen vliegen, want hij wisselt regelmatig van standplaats.

In de groep bij Battenoord werden zeven van de tien flamingojuvenielen die eerder dit jaar uitvlogen van het Zwillbrocker Venn, gezien.

Vanaf juni zijn er in Nederlandse wateren geen Kleine Flamingo's meer gesignaleerd. Dat betekent niet voor 100% zeker dat er geen Kleine Flamingo's meer in Nederland verblijven: In het verleden is het ook voorgekomen dat exemplaren van de soort verbleven in ontoegankelijk natuurgebied op de Boschplaat op Terschelling en daarvan maandenlang niet werden gemeld.

Of de vijf (later gereduceerd tot drie) uit Duitsland afkomstige (maar waarschijnlijk al eerder in 2014 in Nederland aanwezige) jong-volwassen Grote Flamingo's, die van januari tot mei in Waterland verbleven, zich nu hebben aangesloten bij de populatie, is niet bekend. Of de uit Marwell Zoo afkomstige flamingo met blauwe ring M30 nog bij de Grote Flamingo-subpopulatie behoort, is ook niet bekend. Deze laatste vogel trok in het voorjaar met haar soortgenoten van de Delta naar de broedkolonie in het Zwillbrocker Venn, leek daar een partner Grote Flamingo gevonden te hebben, maar werd later in haar eentje gezien bij Enschede waarna ze niet meer gemeld werd.

U las de laatste bijwerking van de rubriek "Actueel" op deze website. In januari 2016 zal nog het jaaroverzicht over 2015 gepubliceerd worden, en daarna zullen er geen toevoegingen meer gedaan worden tot over enige tijd de site geheel van het net zal verdwijnen.

Uw redacteur bestudeert al meer dan 40 jaar de orde der flamingoachtigen. De eerste publicatie van hem over deze vogels verscheen in 1980 in het tijdschrift van het toenmalige Noorder Dierenpark in Emmen. Vanaf 1992 heeft hij zich intensief bezig gehouden met het documenteren van de West-Europese flamingo-populatie die in het Zwillbrocker Venn in de tachtiger jaren van de vorige eeuw een broedkolonie stichtte. De behoefte om de verworven kennis met anderen te delen, resulteerde in een tweetal publicaties in Het Vogeljaar en de uitgave van enige “Flamingo-Nieuwsbrieven” in 1996 en 1997. De opkomst van het internet achterhaalde echter deze papieren wijze van publiceren en werd daarom niet door hem voortgezet. In 2000 verscheen de tekst van zijn voordracht op het flamingo-symposium van 1998 in Miami in het blad Waterbirds. Na publicaties in verschillende tijdschriften in de eerste jaren van deze eeuw, verscheen in 2006 de eerste druk van het boekje “Flamingo’s in

het Zwillbrocker Venn/Flamingos im Zwillbrocker Venn”; in 2010 volgde een tweede, herziene druk. Vanaf begin 2007 publiceerde hij actuele berichten over de flamingopopulatie in de rubriek “Actueel” op deze webpagina. Ook werd op de website een aantal artikelen gepubliceerd, ondermeer over de balts en opmerkelijk copulatiegedrag bij flamingo’s (alle teksten, behalve die van de nieuwsbrieven en de eerste druk van het boekje, zijn op deze website in te zien). Niet iedereen is altijd blij geweest met de onafhankelijke positie die hij als flamingodeskundige steeds bewust heeft ingenomen. Afgezien van wat kinnesinnerige confrontaties kan hij terugkijken op heel veel leuke contacten die via de flamingo’s in binnenland en buitenland zijn ontstaan. Hij wil graag allen danken die met hun opmerkingen en doorgegeven waarnemingen hebben bijgedragen aan het opbouwen van het gedetailleerde beeld dat nu over de flamingo’s in West Europa is vastgelegd.